

67801
28

· UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
· FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra trestního práva

· Diplomová práce
Specifika vazby
mladistvých

Autor práce: Miroslav Rákosník

Vedoucí práce: Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

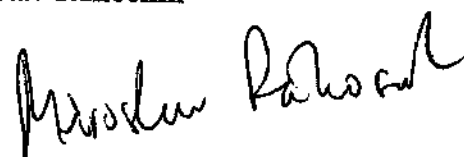
Datum a rok obhajoby: leden 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s využitím pouze uvedených pramenů a literatury.

V Praze 18.prosince 2006

Miroslav Rákosník

Děkuji panu Doc. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za odborné vedení diplomové práce a
JUDr. Zdeňkovi Sovákovi za cenné rady a připomínky.

Úvod	6
1 Vazba v českém trestním procesu.....	7
1.1 Obecně o vazbě.....	7
1.2 Důvody vazby podle § 67 TrŘ.....	8
1.2.1 Důvody vazby podle § 67 písm. a) TrŘ.....	8
1.2.2 Důvod vazby podle § 67 písm. b) TrŘ.....	14
1.2.3 Důvod vazby podle § 67 písm. c) TrŘ.....	22
1.3 Zpřísněné důvody vazby podle § 68 odst. 3 TrŘ.....	26
1.3.1 Zpřísněný důvod vazby podle § 68 odst. 3 písm. a) TrŘ.....	29
1.3.2 Zpřísněný důvod vazby podle § 68 odst. 3 písm. b) TrŘ.....	30
1.3.3 Zpřísněný důvod vazby podle § 68 odst. 3 písm. c) TrŘ.....	31
1.3.4 Zpřísněný důvod vazby podle § 68 odst. 3 písm. d) TrŘ.....	31
1.3.5 Zpřísněný důvod vazby podle § 68 odst. 3 písm. e) TrŘ.....	33
2 Obecná charakteristika právní úpravy trestního soudnictví nad mládeží.....	35
2.1 Obecná charakteristika právní úpravy trestního soudnictví nad mládeží	35
2.2 Historické souvislosti.....	35
2.3 Charakteristika zákona o soudnictví ve věcech mládeže	37
2.4 Restorativní justice - řešení delikvence mladistvých.....	38
3 Specifika vazby u mladistvých	43
3.1 Úprava před zákonem o soudnictví ve věcech mládeže.....	43
3.2 Úprava vazby v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže.....	44
3.3 Vzetí do vazby.....	45
3.3.1 Negativní vlivy vazby u mladistvých.....	46
3.4 Opatření nahrazující vazbu.....	48
3.4.1 Procesní opatření nahrazující vazbu	49
3.4.1.1 Záruka	49
3.4.1.2 Slib obviněného podle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ.....	51
3.4.1.3 Dohled probačního úředníka podle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ.....	52
3.4.1.4 Peněžitá záruka podle § 73 TrŘ.....	53
3.4.1.5 Umístění v péči důvěryhodné osoby	56
3.4.2 Neprocesní opatření	58
3.5 Vyrozumění o vzetí do vazby	58
3.6 Délka vazby	59
3.6.1 Prodlužování vazby mladistvého.....	63
3.6.1.1 Prodlužování vazby v přípravném řízení	64
3.6.1.2 Prodloužení vazby mladistvého v řízení před soudem	67
3.7 Probační dohled po propuštění mladistvého z vazby	69
3.8 Místní příslušnost v řízení proti mladistvému	70
3.9 Zajištění osob mladších patnácti let.....	72
4 Specializace orgánů činných podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže	76
4.1 Specializace soudů	77
4.2 Specializace státních zástupců	77
4.3 Specializace ostatních orgánů činných podle ZSM.....	78
4.4 Systém včasné intervence	79
5 Probační a mediační služba	82
5.1 Činnost Probační a mediační služby	82
5.2 Činnost Probační a mediační služby a její úkony ve vazebních věcech mladistvých.....	85
5.2.1 Předrozsudková zpráva	85
5.2.2 Dohled probačního úředníka.....	88

5.2.3	Jiné úkony Probační a mediační služby.....	88
5.3	Statistické zhodnocení činnosti Probační a mediační služby ve vazebních věcech.....	89
	Závěr.....	91
	Seznam použité judikatury	98
	Přílohy.....	99

Úvod

Dne 1. ledna 2004 nabyl účinnosti nový zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Jedná se o samostatný a ucelený předpis, který komplexně upravuje a doplňuje dosavadní českou právní úpravu trestání mládeže a řízení ve věcech mladistvých.

Použití institutu vazby v trestních věcech mladistvých je opatřením zcela výjimečným a striktně omezeným zákonem. I když by tu byly vazební důvody podle § 67 TrŘ, smí být obviněný mladistvý vzat do vazby jedině tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak. S osobností člověka mladšího osmnácti let je třeba zacházet jinak než s dospělými. Vazba mladistvého se proto od obecné platné úpravy v trestním řádu v mnohém liší a má svá specifika.

Cílem této práce je zhodnotit stávající úpravu vazby u mladistvých a pojednat o jejích odlišnostech a specifikách. Některá specifika vyplývají ze samostatné úpravy v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, jiná vznikají ze vzájemného vztahu speciální normy a obecních trestních předpisů, jiná jsou důsledkem širších úvah a rozdílného uplatnění zásad trestního řízení nad mladistvými.

Kapitola I

Vazba v českém trestním procesu

1.1 Obecně o vazbě

Vazba představuje specifický institut trestního řízení, jímž se obviněný na základě rozhodnutí soudu (v přípravném řízení soudce) v souladu s čl. 8 odst. 5 LZPS¹, čl. 5 odst. 1 písm. c) EÚLP² a čl. 9 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a navazující zákonnou úpravou v trestním řádu zajišťuje pro trestní řízení a pro výkon trestu.

Podstatným znakem vazby je ztráta osobní svobody obviněného. Jde o újmu vyvolanou zásahem do jedné ze základních občanských svobod. Tato újma však není účelem, který je vazbou sledován, ale jen nezbytným průvodním znakem, prostředkem k dosažení cíle, tj. zajištění osoby obviněného pro potřeby trestního řízení.

Proto se vazba označuje jako *ultima ratio*, a proto se o vazbě mluví jako o nutném zlu trestního řízení, neboť společnost zbavuje občana svobody, o němž teprve v budoucnu na základě dokazování v hlavním líčení soud s určitostí rozhodne, zda se dopustil trestného činu. Vazba není institut, jehož užití by mělo jakkoliv prejudikovat rozhodnutí o vině. Vždy se musí uplatnit zásada presumpce nevinny. Pokud by po provedení a zhodnocení dostupných důkazů zůstaly jakékoliv pochybnosti o vině obviněného, rozhodne se podle zásady *in dubio pro reo* vždy v jeho prospěch. Uvedená zásada se vztahuje toliko jen na otázky skutkové, neboť otázky právní se posuzují podle zásady *iura novit curia*, soud zná právo.

Předpokladem vzetí do vazby je, že jde o obviněného. Tedy osobu, proti které bylo zahájeno trestní stíhání, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu,

---

¹ Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady jako součást ústavního pořádku České republiky č. 2/1993 Sb.

² Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod sdělení č. 209/1992 Sb., ve znění sdělení č. 41/1996 Sb. a sdělení č. 243/1998 Sb.

že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný.

Jednotlivé druhy vazby sledují odlišné cíle – nebezpečí nedosažitelnosti osoby obviněného pro orgány činné v trestním řízení, možnost narušení procesu zjišťování objektivní pravdy, hrozbu pokračování v další trestné činnosti.

1.2 Důvody vazby podle § 67 TrŘ

Důvody vazby (§ 67 trestního řádu³, TrŘ) tvoří vlastní, fakticky hmotněprávní, skutkovou podstatu zakládající procesní odpovědnost obviněného za určité jednání, které je popsáno v jednotlivých důvodech vazby uvedených v citovaném ustanovení.

Teprve postup při rozhodování o vzetí do vazby (včetně postupu, který vzetí do vazby předchází, byť nemusí být vždy obligatorní - zadržení, zatčení), při rozhodování o jejím dalším trvání, při propuštění z vazby na svobodu atd. představuje ryze procesní postup.⁴

1.2.1 Důvody vazby podle § 67 písm. a) TrŘ

Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán a má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.

³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁴ RŮŽIČKA, M., *Vazba po novele trestního řádu (změny provedené zákonem č. 265/2001 Sb.)*. Právní rádce, 2002, č. 10, s. I Přílohy

V. Mandák⁵ rozděluje ve své práci podezření z útěku na tzv. povšechné a pozitivní. Povšechné podezření se budovalo na závěru, že při stíhání některých trestných činů, u nichž byl obviněný ohrožen těmi nejpřísnějšími tresty, bylo nebezpečí útěku tak naléhavé, že jeho existenci nebylo třeba zvlášť dokazovat. Zákon v případě takových trestných činů předpokládal nebezpečí útěku, a šlo tedy o zákonnou domněnku útěku obviněného. Jestliže zákon vůbec nepřipouštěl možnost vyvracení této domněnky, šlo o nevyvratitelnou domněnku hrozby útěku obviněného a jednalo se o základní obligatorní vazbu.

Tzv. pozitivní podezření z útěku vyžaduje existenci konkrétních zjištěných okolností, které odůvodňují obavu z útěku (důvody vazby).

U důvodu útekové vazby podle § 67 písm. a) TrŘ postačí existence kterékoli zde příkladně⁶ uvedených okolností, za podmínky, že konkrétní skutečnosti odůvodňují reálnou obavu, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul. Pod pojmem *uprchne* se rozumí útěk do ciziny. Pod pojmem *bude se skrývat*, rozumí soudní praxe ukryvání obviněného v tuzemsku.

V obou případech hodnotí soud (soudce) konkrétní skutečnosti z hlediska odůvodněného předpokladu, zda je dána obava z uprchnutí nebo skrývání se obviněného. V odůvodnění usnesení o vzetí do vazby z tohoto důvodu musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry soudu na straně druhé. Nelze se spokojit s pouhou reprodukcí zákonných ustanovení, kdy by se důvodnost útekové vazby spatřovala pouze např. ve výši hrozícího trestu, ale odůvodnění musí obsahovat konkrétní skutečnosti odůvodňující obavu z naplnění některého z vazebních důvodů dle

---

⁵ MANDÁK, V., *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis-Praha, 1975, s. 75

⁶ Nejedná se o výčet uzavřený, čemuž odpovídá i dikce užitého slova *zejména*. Jak uvádí V. Mandák (viz poz. pod čarou č.) demonstrativně jsou uvedeny okolnosti, kdy je obava z útěku nejobvyklejší.

§ 67 TrŘ. Výčet typových okolností uvedených v § 67 písm. a) TrŘ nelze chápat jako úmysl zákonodárce, aby při jejich zjištění bylo vazby používáno paušálně bez bližšího zkoumání konkrétního případu.⁷

Ústavní soud ve svém rozhodnutí⁸ vyslovil právní názor, ve kterém pod pojmem *konkrétních skutečností* je třeba rozumět kromě výše hrozícího trestu rovněž míru uspořádanosti životních poměrů obviněného, okolnost, zda-li má v tuzemsku trvalý pobyt, zda jsou dány důkazy, resp. indicie z minulosti nebo současnosti, že se již o vyhýbání trestnímu stíhání pokoušel, resp. pokouší, atd.

Zvláštnost a obtížnost rozhodování o vazbě spojená s velkou odpovědností je dána povahou věci, neboť se rozhoduje o tom, co by se teprve v budoucnu mohlo stát, tj. o reálnosti nebezpečí, které opodstatňuje závěr o existenci některého vazebního důvodu.

Orgán rozhodující o vazbě vlastně vysloví prognózu o tom, jak se obviněný bude chovat. Požadavek úplné jistoty o chování obviněného, že uprchne nebo se bude skrývat, bude-li ponechán na svobodě, nelze po orgánu rozhodujícím o vazbě vyžadovat vzhledem k možným budoucím dějům, k tomu, co může obviněný učinit. Obecně lze tedy uvést, že podmínky útěkové vazby podle § 67 písm. a) TrŘ jsou dány tehdy, jestliže se lze důvodně, tj. s rozumným stupněm pravděpodobnosti domnívat, že obviněný učiní pokus vyhnout se trestním důsledkům svého jednání, a to způsobem, který jej učinil fyzicky nepostižitelným, ať už trvale či jen dočasně.⁹

Kvantifikací je zde rozumný stupeň pravděpodobnosti o nebezpečí útěku nebo skrývání se obviněného, podložený všestranným zhodnocením všech okolností případu. Ústavní soud judikoval¹⁰, že rozhodování o vazbě je vedeno vždy v rovině pravděpodobnosti (nikoli jistoty) ohledně důsledků, které mohou nastat, nebude-li obviněný vzat do vazby. Konkrétní skutečnosti odůvodňující

⁷ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1.vydání. Praha: Orbis-Praha, 1975, s.77

⁸ III. ÚS 188/99

⁹ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1.vydání. Praha: Orbis-Praha, 1975, s.78

¹⁰ III. ÚS 605/04

vzetí do vazby musí být sice dány v době rozhodování o tomto zabezpečovacím prostředku, ovšem toto pravidlo nelze vykládat tím způsobem, že lze vycházet pouze z jednání obviněného v právě přítomné chvíli. Existenci těchto skutečností lze dovozovat i z chování obviněného v minulosti, zejména nedávné, přičemž chování stěžovatele před přibližně jedním rokem mohou soudy při rozhodování o vazbě nepochybně brát v potaz.

V praxi je velmi obtížné vytyčit okolnosti, ze kterých by se záměr obviněného vyhnout se trestnímu stíhání nebo trestu způsobem v § 67 písm. a) TrŘ, dal jednoznačně dovodit, stejně tak není možné určit hranici pravděpodobnosti útěku, od které by již vazba byla nezbytným procesním prostředkem.

Je nutné v konkrétním případě posoudit, zda útěk obviněného je pro něj menší zlo než sankce, která ho podle očekávání postihne. Obava z uprchnutí nebo skrývání se obviněného je kromě výslovně uvedených okolností dána např. přípravou obviněného na odcestování, snahou zajistit si falešné cestovní doklady na cestu do zahraničí, delším opuštěním místa bydliště a zaměstnání, zadržením obviněného na útěku přes hranice apod. Je třeba zvažovat skutečnosti objektivní povahy, stejně jako reálné možnosti útěku i okolnosti týkající se osoby obviněného. Obviněný, který přistoupí k útěku, musí brát v úvahu, že natrvalo nebo na dlouho dobu opustí příbuzné, známé a prostředí, v kterém až doposud žil. Útěkem dojde k narušení jeho dosavadního života, zasaženy budou jeho svazky rodinné, společenská prestiž, postavení v zaměstnání a v neposlední řadě musí počítat se ztrátou majetku a nejistou existencí člověka na útěku nebo uprchlíka.

Vodítkem pro vymezení konkrétních skutečností ve smyslu § 67 písm. a) TrŘ je judikatura soudů. Obavu, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, vzbuzují vedle zatím nepravomocně uloženého dlouhodobého trestu odnětí svobody též negativní rysy obviněného, vyplývající z příslušných znaleckých

posudků, a dále skutečnost, že obviněný se nezdržoval v místě svého bydliště, protože páchal jinou trestnou činnost na různých místech republiky.¹¹

Za konkrétní skutečnost dle § 67 písm. a) TrŘ nelze považovat každou snahu o cestu do ciziny s platnými cestovními doklady nebo dočasné vzdálení se z místa bydliště či změnu zaměstnání, i když ji obviněný nenahlásil orgánům činným v trestním řízení.

Sama skutečnost, že se obviněný nedostavil k hlavnímu líčení, ač byl řádně předvolán, neodůvodňuje konkrétní obavu, že se skrývá, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání.¹² V tomto případě postačí jiný zajišťovací prostředek, např. předvedení obviněného.

Za reálně odůvodňující obavu ze stíhání nelze považovat ani trvalou změnu pobytu, pokud o ní obviněný informoval orgány činné v trestním řízení a sdělil jim i novou adresu, neboť přechodný nebo trvalý odchod z místa bydliště může být motivován pracovními, osobními nebo podobnými důvody.

Zajímavé jsou případy, kdy se obviněný, ač řádně předvolán, nedostaví bez omluvy k procesnímu úkonu, ačkoliv se zdržuje na uvedené adrese, ale neúčast na úkonu je projevem tendence zůstat v řízení pasivní. K tomu V. Mandák uvádí, že je nutné pečlivě rozlišovat mezi projevem neochoty obviněného se dostavit se k úkonům trestního řízení, včetně hlavního líčení na straně jedné a jeho tendencí vyhýbat se trestnímu stíhání či trestu tím, že by se skrýval nebo by uprchl.¹³

V případě výše naznačeném, kdy je obviněnému řádně doručeno předvolání, jeho pobyt je znám, a přesto se obviněný nedostaví k procesnímu úkonu, vazba by byla prostředkem neadekvátním, neboť jeho přítomnost by bylo možno zajistit předvedením. Na druhé straně důvod útěkové vazby by byl dán tehdy, jestliže se obviněný, který měl být předveden, znemožňuje předvedení např. opětovně tím, že se před policejním orgánem, který jej má předvést, nechá zapírat, a že se s použitím lsti stane nedostižitelný. Posun od pasivního k aktivnímu chování je

---

¹¹ NS 1/2001-T 10

¹² R 8/89

¹³ MANDÁK, V., *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis-Praha, 1975, s.80

zde zřejmý a míra aktivity obviněného vyhnout se trestnímu stíhání bude odůvodňovat jeho fyzické zajištění.

Sem budou spadat i případy, kdy se obviněný opakovaně nedostaví k hlavnímu líčení, v době jeho konání se úmyslně vzdálí ze svého bydliště či pracoviště, aby se stal nedosažitelným pro případ předvedení.¹⁴

Vyhnout se trestu zde znamená, jednak se vyhnout uložení trestu, tak i vyhnout se výkonu trestu již pravomocně uloženému, který mu byl v minulosti již uložen. Proto bude možné vzít do vazby z důvodu písm. a) též odsouzeného po právní moci rozhodnutí.¹⁵

Nemožnost zjistit hned totožnost obviněného je důvodem vazby jen za podmínky, že tato okolnost vzbuzuje obavu, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat. V řízení před soudem přichází tento důvod v úvahu ještě méně často než v řízení přípravném, kdy i tam bude výskyt minimální, neboť do vazby lze vzít toliko osobu, proti které bylo zahájeno trestní stíhání (§ 68 TrŘ), tudíž totožnost obviněného je v době rozhodování o vazbě téměř vždy známá.

Totožnost nebude možné hned zjistit u osoby zadržené, o které musí státní zástupce ve lhůtě osmačtyřiceti hodin rozhodnout. Většinou však zjištění totožnosti při současných možnostech evidence osob i evidence kriminalistické nepůsobí problémy. Doba omezení osobní svobody musí odpovídat možnostem zjištění totožnosti obviněného, protože po zjištění totožnosti důvod vazby samozřejmě odpadá.

Nedostatek stálého bydliště znamená, že obviněný buď nemá kde bydlet, nebo sice bydliště má, ale nezdržuje se v něm, anebo často mění místo svého pobytu bez ohlášení změn orgánům činným v trestním řízení. Není zde rozhodující, jestli je obviněný přihlášen k trvalému pobytu, ale zda fakticky někde bydlí. Při posuzování tohoto důvodu je nutné vycházet z ústavně zaručeného¹⁶ práva na svobodu pohybu a pobytu. Důvod útečkové vazby nelze spářovat

---

¹⁴ tamtéž, s.81

¹⁵ Výjimečnost lze dovozovat z toho, že je především třeba využít prostředků vykonávacího řízení, např. příkaz k dodání do trestu podle § 321 odst.3 TrŘ; viz. R 34/96 srov. s 14/94

¹⁶ čl. 14 LPS

v samotné skutečnosti, že obviněný může kdykoliv opustit území České republiky, neboť svoboda pohybu je ústavně zaručena a z realizace tohoto základního práva není možno dovozovat existenci uváděného vazebního důvodu.¹⁷

Cizí státní příslušnost nelze rovněž automaticky považovat za důvod ospravedlňující útěkovou vazbu. Za skutečnost odůvodňující nařízení vazby se považuje jen určitá situace ve vztahu k povaze činu či k osobě obviněného.

Skutečnost, že je obžalovaný cizím státním občanem, sama o sobě vytváří pouze abstraktní možné nebezpečí, nikoli konkrétní skutkově podloženou hrozbu, jež má být vazbou odstraněna.¹⁸

Častým nešvarem soudní praxe při nařizování útěkové vazby se stal pouhý odkaz na hrozící vysoký trest, resp. na horní trestní sazbu, jak je stanovena ve zvláštní části trestního zákona. Soud (soudce) vždy musí hodnotit konkrétní okolnosti rozhodné pro stanovení stupně nebezpečnosti činu pro společnost i poměry obviněného. Při tom je třeba uvážit nejen předpokládanou výši trestu, ale i to, zda takto stanovená výše trestu odůvodňuje obavu, že konkrétní obviněný uprchne nebo se bude skrývat¹⁹.

Hrozícím trestem je třeba chápat trest připadající v úvahu v konkrétním případě, nikoliv obecně horní hranici příslušné trestní sazby.²⁰ Zobecnění, že s rostoucí výší trestu vzrůstá také pravděpodobnost útěku, by v důsledku vedlo k obligatorní vazbě, kterou platná právní úprava nezná.²¹

1.2.2 Důvod vazby podle § 67 písm. b) TrŘ

Obviněný smí být dle § 67 písm. b) TrŘ vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání a dosud zjištěné skutečnosti

¹⁷ ÚS 94/2000 - n

¹⁸ II. ÚS 347/96

¹⁹ R 64/92

²⁰ R 14/94

²¹ Obligatorní vazba byla zakotvena v trestních řádech z roku 1873 (i 1896) a 1950; útek se presumoval u trestných činů, za které bylo možné uložit podle zákona trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí nebo trest odnětí svobody s dolní hranicí nejméně 10 let.

nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.

Nebezpečí koluze je dáno, pokud existuje důvodná obava založená na konkrétních skutečnostech, že obviněný bude mařit zjištění skutkových okolností důležitých pro objasnění věci. Nebezpečí koluze bylo vždy velmi diskutovaným a někdy i odmítaným vazebním důvodem.

Diskuze zpochybňovala oprávněnost a účinnost koluzní vazby, zbavení osobní svobody z důvodu koluze bylo v nepoměru ke sledovanému účelu a jednoznačně v neprospěch obviněného. Nejúplněji shromáždil námitky proti koluzní vazbě A. Zucker²², který se vyslovil pro úplné odstranění koluzní vazby.

Jeho argumentaci proti koluzní vazbě lze shrnout následovně: Koluzní vazba vznikla pod vlivem teorie, podle níž právo státu na zjištění pravdy odpovídá povinnosti stíhaného zdržet se všeho, čím by mařil či ztěžoval vyšetřování. Pokud by měla být používána důsledně, mělo by jí být užito proti každému, nejenom proti obviněnému, který se dopouští koluzního jednání. V tento okruh osob by bylo možné zařadit známé a příbuzné obviněného, potencionální svědky.

Zucker dále uvádí, že stát má k dispozici prostředky materiálního práva k tomu, aby zamezil koluzi, a to pohrůzkou trestního stíhání pro křivé svědectví, nesprávné znalecké posudky apod. Ostatně hrozí-li nebezpečí koluze, je prý věcí státu, aby využil práva provést s největším urychlením důkazní a zajišťovací úkony a předešel tak rušivé činnosti obviněného. Pokud příslušné orgány o konkrétní možnosti působení na třetí osoby nebo zahlazování stop činu nevědí, nemůže být ani dán zákonný důvod pro uvalení vazby. Vědí-li o ní, musí se starat o včasné zajištění a provedení důkazů, nikoli zbavit obviněného svobody.

---

²² ZUCKER, A. citováno v MANDÁK, V., *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení* 1. vydání. Praha: Orbis-Praha, 1975

Koluzní vazba znamená podle A. Zuckera prolomení obžalovací formy procesu. Obviněného nelze prý uvěznit za jeho chování v řízení, za jeho vztah k procesní činnosti orgánu provádějícího stíhání. A. Zucker zpochybňuje i účinnost koluzní vazby, když tvrdí, že zabránit působení obviněného na osoby nebo odstraňování stop je reálné jen zpravidla, je-li obviněný izolován brzy po činu nebo na počátku vyšetřování, neboť jinak již obvykle měl možnost své koluzní záměry uskutečnit. Řešení nevidí A. Zucker ani v časovém omezení maximální délky koluzní vazby, neboť praxe ráda využívá časové možnosti trvání vazby dané zákonem bez ohledu na její skutečnou potřebnou délku. Časové omezení je sice nepochybně menším zlem, ale přesto zůstává zlem založeným na pochybných principech, kdy koluzní vazbu považoval za inkviziční přežitek, jež nahrazoval torturu v honbě za doznáním.

Opačné stanovisko ke koluzní vazbě zastával F. Storch²³, který důvody uváděné pro zrušení koluzní vazby neuznával. K názoru, že jde o inkviziční přežitek, uváděl, že to platí větší či menší měrou o všech důvodech vazby, a že zásada obžalovací není v žádném zákonodárství přijata tak dalece, aby byla zachována naprostá rovnost procesních stran i tam, kde by to bylo na újmu účelu řízení. Zároveň odmítá nedůslednost koluzní vazby v tom, že by měla být rozšířena na širší okruh osob, neboť je to právě osoba obviněného, komu nejvíce záleží na výsledku řízení, tudíž nelze považovat za nespravedlnost vůči němu, neuznává-li stát stejně důrazných prostředků i proti jiným osobám.

Současná diskuze o oprávněnosti koluzní vazby se soustředila na to, zda je vůbec v souladu s mezinárodními úmluvami, především pak s čl. 5 odst. 1 písm. c) EÚLP. Koluzní vazba v pozitivní právní úpravě byla mnohými rozhodnutími Ústavního soudu²⁴ shledána zcela v souladu s ústavním pořádkem České republiky a ani z judikatury Evropského soudu pro lidská práva neplyne jakékoliv zpochybnění koluzní vazby.

²³ STORCH, F. citováno v MANDÁK, V., *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis-Praha, 1975 s.11

²⁴ příkladmo nálezy Ústavního soudu: sp. zn. Pl. ÚS 1/94, sp.zn. II ÚS 138/93, sp.zn.I ÚS 62/96, sp.zn.III. ÚS 18/96, sp.zn.IV.ÚS 226/96

Názorům výše uvedeným poukazujícím na neoprávněnost, neopodstatněnost a neúčelnost koluzní vazby nelze přisvědčit. Přes moderní a stále se zdokonalující kriminalistické postupy usnadňující usvědčení obviněného jde do určité míry o nezbytný zajišťovací institut v soudobém trestním procesu. Orgány činné v trestním řízení nejsou s to na počátku řízení v potřebném rozsahu zajistit zdroje důkazů a provést důkazy, ani vyslechnout všechny potenciální svědky, protože velmi často se někteří z nich určí až dalším postupem s určitou časovou prodlevou.

Hrozba sankcí za křivou výpověď nemusí být vždy dostatečně účinná a v praxi způsoby ovlivňování svědků spočívají mnohdy v jednání, která nenaplňují skutkovou podstatu trestného činu podle § 175 trestního zákona²⁵ (Trz). Proto má koluzní vazba svůj význam v soudobém trestním procesu a jeví se jako nezbytné opatření v případech, kdy by mírnější prostředky nedokázaly zabránit nepřipustnému působení na prameny důkazů. Naprosté odmítnutí koluzní vazby nenalezneme ani v zahraničních procesních úpravách.

Právní úprava koluzní vazby by měla především zajistit, aby se ze zajišťovacího institutu realizovaného proti osobě obviněného nestal bezprostřední prostředek státního donucení za účelem splnění všech procesních povinností, které procesní normy ukládají. Ze dvou možností výčtu demonstrativního nebo taxativního koluzního jednání volí platná česká procesní úprava možnost první, kdy způsoby, kterými se může obviněný dopouštět koluze jsou v § 67 písm. b) TrŘ uvedeny příkladně, jak lze dovodit i z dikce použitého slova *jinak*.

Konkrétní skutečnosti odůvodňující obavy z koluze musí spočívat v předpokládané aktivní činnosti obviněného směřující k maření skutečností závažných pro trestní stíhání. Za důvod koluzní vazby nelze považovat určitou důkazní situaci (např. rozpory ve svědeckých výpovědích), ale musí zde být konkrétní skutečnosti nasvědčující obavě, že obviněný má koluzní záměry (např. obviněný chce podplatit znalce). O takovou konkrétní skutečnost zjišťovanou postupem přípustným podle trestního řádu půjde tehdy, jestliže obviněný sám svým jednáním zavedl příčinu k obavě z koluzního jednání, ale existuje-li určitá

---

²⁵ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

objektivní konstelace, zahrnující nejen osobu pachatele, ale všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, včetně stadia vyšetřování.²⁶

Objasňováním skutečností závažných pro trestní stíhání se zde rozumí dokazování podle § 89 odst. 1 písm. a) až c a e) TrŘ, tedy skutečnosti osvědčující, že se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin, že jej spáchal obviněný, okolnosti ovlivňující stupeň nebezpečnosti pro společnost, a zásadně též okolnosti tvořící podklad pro stanovení povahy a výše škody.

Musí se jednat jen o skutečnosti závažné, které z hlediska zajištění účelu trestního řízení tvoří podstatný základ pro posouzení viny a pro použití přiměřené sankce. Vždy se bude jednat o konkrétní věci, které jsou pro trestní řízení podstatné.

Objekty maření mohou být rozličné povahy. Trestní řád uvádí dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné, neboť tito jsou nejčastěji se vyskytující prameny důkazů. V případě svědka se nejedná jen o osobu, která již byla k podání svědecké výpovědi předvolána (tzv. svědek ve formálním smyslu), ale i na osobu, která potencionálně jako svědek přichází v úvahu (tzv. svědek v materiálním smyslu), neboť je logické, že koluzní jednání obviněného směřuje preventivně především vůči těm osobám, které svou výpovědí mají teprve jako informační zdroj posloužit. Aktuální komentář k trestnímu řádu²⁷ považuje ovlivňování svědka v materiálním smyslu za jiné maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, ovšem na podstatě tohoto důvodu vazby to nic nemění.

Výčet objektů koluze v trestním řádu není taxativní a je možné počítat s jeho rozšířením. Za předpokladu objektivní způsobilosti závažným způsobem nepříznivě ovlivnit zjištění objektivní pravdy může jít o jakýkoliv v trestním řízení použitelný důkazní pramen. Především z důležitosti znaleckého posudku v trestním řízení by nepřipustné působení na znalce bylo důvodem koluzní vazby. Praxe považuje nepřipustné působení na znalce za jiné maření objasňování skutečností. Důvodem koluzní vazby by bylo i nepřipustné působení na věcné

---

²⁶ IV. ÚS 207/99

²⁷ ŠÁMAL P.-VÁLKOVÁ, H.-SOTOLÁŘ, A.-HRUŠÁKOVÁ, M., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, s. 21- 22

důkazy (např. odstraňování stop, ničení věcí) a listiny (např. pozměňování a padělání listin).

Maření ve smyslu § 67 písm. b) TrŘ je nepřipustné přímé (osobně obviněným) nebo zprostředkované (jinou osobou než obviněným, ale z popudu obviněného; podmínky vazby by nebyly splněny, jestliže by třetí osoba jednala zcela bez vědomí obviněného nebo proti jeho vůli) působení na prameny důkazů se záměrem mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Musí jít o zákonem zakázané, tedy nepřipustné jednání. Za takové jednání nelze považovat např. připomenutí svědkovi jeho povinnost mlčenlivosti ve smyslu § 99 odst. 2 TrŘ nebo práva odepřít výpověď podle § 100 odst. 1, 2 TrŘ, neboť jde jen o zdůraznění zákazu výslechu či práva, které je zákonem stanoveno ve prospěch obviněného.²⁸ V. Mandák ve své publikaci²⁹ kategoricky odmítá za důvod koluzní vazby uznat odmítnutí obviněného podrobit se zkoušce krve na alkohol nebo jiný potřebný úkon (podle § 114 odst. 2 TrŘ), podrobení se prohlídce těla (podle § 114 odst. 1 TrŘ) a odmítnutí obviněného splnit ediční povinnosti (podle § 78 odst. 1 TrŘ). Ačkoliv tato jednání naplňují znaky *maření*, procesní sankcí může být pořádková pokuta (§ 66 TrŘ), nikoliv vazba, která nemá funkci sankční, ale pouze zajišťovací. J. Zezulová a M. Růžička v této souvislosti vyslovují jistou pochybnost o nepřipustnosti koluzní vazby, pokud by obviněný zcela bezdůvodně odmítal se podrobit vyšetřovacím úkonům podle § 114 TrŘ.³⁰

Za nepřipustné jednání nelze rovněž považovat zákonem aprobované způsoby obhajoby obviněného. Za maření ve smyslu § 67 písm. b) TrŘ nikdy nelze pokládat uplatňování zákonných práv obviněného na obhajobu, např. odmítnutí vypovídat nebo popírání viny.³¹ Obviněný zde nepůsobí na konkrétní osoby nebo věci, což je podmínkou koluzní vazby.³² Pouze exces z práva

²⁸ RŮŽIČKA, M., *Vazba po novele trestního řádu (změny provedeny zákonem č. 265/2001 Sb.)*, Právní rádce, 2002, č.10, s. V přílohy

²⁹ MANDÁK, V., *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1.vydání. Praha: Orbis-Praha, 1975, s.106

³⁰ RŮŽIČKA, M.- ZEZULOVÁ, J., *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání.Praha:C.H.Beck, 2004, s.419

³¹ R 39/1968

³² Tuto skutečnost opakovaně judikoval také Ústavní soud např. III.ÚS 148/97, III.ÚS 188/99

obviněného na obhajobu zaměřený proti zákonným postupům, kterými se zjišťuje objektivní pravda, může mít povahu koluzního jednání.

Specifikum koluzní vazby spočívá v její délce trvání. Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. radikálně zkrátila délku koluzní vazby na dobu maximálně tří měsíců, pokud se obviněný nedopustil jednání uvedeného v § 71 odst. 2 část druhé věty za středníkem TrŘ. Obviněný může být po uplynutí tří měsíců ponechán ve vazbě z důvodu § 67 písm. b) TrŘ, jen je-li dostatečně prokázáno, že již koluzně jednal, ať už před samotným vzetím do vazby, nebo v průběhu vazebního řízení. Nestačí pouhá obava, která je důvodem vzetí do vazby a jejího trvání po dobu tří měsíců.³³

Pokud nenastane zpřísněný důvod vazby ve smyslu § 71 odst. 2 TrŘ, musí být obviněný po uplynutí tří měsíců z vazby propuštěn na svobodu bez ohledu na to, zda důvodná obava z koluzního jednání pominula či nikoliv.

Jestliže již koluzní vazba byla uvalena, je třeba provádět objasnění věci s největším urychlením a volit takový kriminalistický postup, aby v pořadí prováděných úkonů byly přednostně provedeny ty úkony, které jsou koluzí ohroženy nejvíce. Časový faktor u koluzní vazby hraje důležitou úlohu a měl by determinovat taktický postup, rychlost a soustředěnost při provádění procesních úkonů.³⁴

Délku koluzní vazby přímo ovlivňují trvajících důvody. Zajímavá diskuze v odborné literatuře se vede o tom, kdy v průběhu trestního stíhání důvody koluzní vazby pomíjejí, a především, zda a za jakých okolností nastává důvod k propuštění na svobodu při skončení vyšetřování. Omezení důvodnosti koluzní vazby jen na některou z fází trestního stíhání není možné a bylo by zavádějící. Důvody koluzní vazby se mohou objevit v kterékoli fázi trestního stíhání a mohou trvat po celou jeho dobu.

---

³³ R 12/04

³⁴ V historickém vývoji lze pozorovat délku koluzní vazby. V rakousko-uherské úpravě, později československé do roku 1950 koluzní vazba nesměla trvat déle než dva resp. tři měsíce, trestní řád z roku 1956 stanovil délku koluzní vazby na dva měsíce v přípravním řízení.

Často zmiňované jsou dva mezníky v trestním stíhání, kdy opodstatněnost koluzní vazby zpravidla odpadá a obviněný bývá propuštěn na svobodu. Je to především skončení vyšetřování, kdy všechny rozhodující důkazy jsou již provedeny nebo zajištěny, avšak v praxi se setkáme s případy, kdy je obviněný ponechán ve vazbě i po skončení vyšetřování, neboť obava z působení na svědky v navazujícím řízení před soudem je důvodná.

Druhým mezníkem je vyhlášení rozsudku soudem prvého stupně, kdy v praxi někdy dochází k propuštění z vazby, jindy však s odkazem na možnost podání opravného prostředku je obviněný ponechán ve vazbě, neboť by v opravném řízení mohl mařit zjišťování objektivní pravdy. Jak V. Mandák uvádí, nebylo by reálné apriorní tvrzení, že obava z maření náležitého objasnění věci vždy odpadá v určité fázi trestního stíhání.³⁵

Ve vztahu k věcným či listinným důkazům důvody koluzní vazby odpadají zásadně již tehdy, jakmile důkazy tohoto druhu byly vyhledány a procesně zajištěny. Pokud jde o svědky, je situace nesporně méně jednoznačná a je třeba postupovat případ od případu.

Reálné nebezpečí ovlivnění svědka ke křivé výpovědi je nejvyšší v době, kdy ještě vůbec nevyprávěl a v důkazní situaci, kdy jeho svědeckou výpověď nelze ověřit jinými důkazy. Bude vždy potřeba zkoumat vztah obviněného k určitému svědkovi, neboť např. v situacích závislosti svědka na obviněném (např. citová, milostná ale i ekonomická závislost) může trvat obava z pokusu o jeho ovlivňování v řízení před soudem a již vyslechnutý svědek v přípravném řízení svoje svědectví rozporuje v řízení před soudem.

Lze se ztotožnit s názorem V. Mandáka³⁶, že důvody koluzní vazby jsou ve vztahu k ostatním vazebním důvodům více dočasné povahy. Při správném přístupu lze konstatovat jejich častější odpadnutí již v průběhu trestního stíhání, zejména ve stadiu skončení přípravného řízení.

³⁵ MANDÁK, V., *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis-Praha, 1975 s. 116

³⁶ tamtéž, s. 119

Vždy je třeba dodržovat zásadu, že vazba musí být omezena ve všech stadiích trestního řízení na dobu nezbytnou.³⁷ Při koluzní vazbě je třeba obzvláště dbát ustanovení § 72 odst. 1 TrŘ, které orgánům činným v trestním řízení ukládá povinnost průběžně zkoumat, zda důvody vazby trvají nebo se nezměnily. Oproti jiným vazebním důvodům se u koluzní vazby v široké míře uplatňuje princip zdrženlivosti a přiměřenosti a to v časovém limitu trvání koluzního důvodu vazby.

1.2.3 Důvod vazby podle § 67 písm. c) TrŘ

Obviněný smí být dle § 67 písm. c) TrŘ vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, a dosud zjištěné okolnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.

Předstízná vazba je svojí povahou poněkud odlišná, neboť směřuje proti obviněnému, u kterého hrozí obava, že se dopustí opakování (do novely č. 265/2001 Sb., pokračování) trestné činnosti. Zájem na ochraně společnosti před takovým jednáním je natolik závažný, že je třeba jeho izolace. Vazba tedy plní preventivně bezpečnostní funkci, která se zajištěním základní funkce trestního řízení (zjištění viny a uložení trestu) nespojuje. V literatuře se objevuje označení předstízné vazby jako vazba mimoprocesní, vazba preventivní.³⁸

Původ předstízné vazby je potřeba hledat v anglickém právu, podle kterého angličtí smírčí soudci měli instituty jako záruku dodržení pokoje (*recognizance to keep the peace* nebo *keeping the peace*) a záruku dobrého chování (*recognizance of*

³⁷ 43/63

³⁸ RŮŽIČKA, M.- ZEZULOVÁ, J., *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 422

good behaviour). Jednalo se v podstatě o příkaz pro obviněného dobře se chovat, nerušit veřejný pořádek pod hrozbou peněžité sankce nebo okamžitého uvěznění.³⁹

Vzhledem ke své mimoprocenší povaze má předstižná vazba v moderním trestním řízení četné odpůrce. Namítá se především, že toto donucovací opatření nepatří na půdu trestního procesu, kde je cizorodým prvkem, protože spočívá na preventivně bezpečnostních základech a není povahou trestního řízení opodstatněno. Uvádí se též, že tato vazba ani nemůže důsledně plnit účel, protože její trvání je omezeno jen na dobu trestního stíhání, resp. její účinky se projeví nejvýše ještě po dobu výkonu trestu, zatímco nebezpečí další trestné činnosti může hrozit i později. Stejně tak bývá kritizováno, že předstižná vazba bývá zneužívána v případech, kdy nelze dovést ani obavu z útěku, ani nebezpečí koluze.

Důvody předstižné vazby jsou uvedeny v § 67 písm. c) TrŘ alternativně, avšak taxativně. Musí být buď obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo že dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil. Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. zpřesnila úpravu předstižné vazby v tom smyslu, že užívá pojmu *opakování* namísto *pokračování*. Pojem opakovat v tomto ustanovení a pojem pokračoval v ustanovení § 68 odst. 3 písm. e) TrŘ je třeba vykládat širěji, neboť zahrnuje opakování trestného činu i pokračování v něm dalšími útoky.⁴⁰

Formulace důvodu předstižné vazby se postupně měnila od formulace znovu se dopustí trestného činu⁴¹, který spáchal, přes formulaci pokračování v trestné činnosti,⁴² a pozdější upřesnění pokračování v trestné činnosti, pro kterou je stíhán,⁴³ až po stávající úpravu pojmem opakování trestné činnosti, pro kterou je stíhán. Problematické se jevílo, zda pod pojem pokračování v trestné činnosti je

³⁹ MARTIN, A., E., *Oxford Dictionary of Law*. Oxford University Press: Oxford New York. Forth Edition. 1997, heslo: *keeping the peace*.

⁴⁰ ŠÁMAL, P. - BAXA, J. - PŮRY, F., *Trestní řád: Komentář. I. díl*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck. 2001. s. 362-363

⁴¹ Trestní řád z roku 1950 i 1956

⁴² Znění trestního řádu z 20.11. 1961 č. 141 Sb.

⁴³ Zpřesnění novelou trestního řádu č. 152/1995 Sb.

třeba chápat jen jako další trestné jednání naplňující zákonné znaky téhož trestného činu nebo zda může jít o trestnou činnost jakéhokoliv jiného druhu.

Již novelou trestního řádu č.152/1995 Sb. byla zpřesněna úprava důvodu vazby záležejícího v obavě, že obviněný bude pokračovat v trestné činnosti, když důvodem vazby nadále nemělo být jen obecné nebezpečí z pokračování v blíže neurčené trestné činnosti, jež by se např. dovozovala z faktu, že obviněný je osobou, která se dlouhodobě a opakovaně dopouští trestné činnosti, ale konkrétní skutečnosti, z nichž vyplývá, že hrozí nebezpečí, že obviněný bude pokračovat v trestné činnosti, pro kterou je stíhán.

V. Mandák ve svém článku⁴⁴ podrobně rozebral existující varianty pojetí předstížené vazby, tak jak byla upravena novelou trestního řádu č. 152/1995 Sb., a dospěl k názoru, že z hlediska hmotněprávního posouzení přichází jako alternativa *pokračování v trestné činnosti* v úvahu pouze trestná činnost stejné právní kvalifikace. S ohledem na znění citované novely, která zpřesnila pokračování v trestné činnosti, pro kterou je obviněný stíhán, je z této alternativy podle jeho mínění třeba vyloučit případy obavy z trestné činnosti podléhající odlišné právní kvalifikaci, i kdyby šlo o trestnou činnost stejného druhu. Opačné stanovisko zaujali autoři komentáře k trestnímu řádu, když tvrdili, že postačí, když se zde bude jednat o trestný čin téže povahy.⁴⁵

Novelou trestního řádu č.265/2001 Sb. byla formulace *pokračování trestné činnosti* nahrazena pojmem *opakování trestné činnosti*. Opakováním trestné činnosti se podle praxe rozumí nejen opakování téhož trestného činu, ale i spáchání trestného činu téže povahy.⁴⁶ Není tedy pochyb o tom, že je třeba se přiklonit k mínění zastávanému autory aktuálního komentáře. Ti zdůrazňují, že v § 67 písm. c) TrŘ se hovoří o *opakování trestné činnosti* a nikoli o *opakování trestného činu*, přičemž zákon zde evidentně nemůže mít na mysli hmotněprávní pojem *pokračování v trestném činu* s ohledem na ustanovení § 12 odst. 11 TrŘ. Dovětek

⁴⁴ MANDÁK, V., *Předstížená vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995*. Bulletin advokacie, 1996, č. 4 dostupné z: <http://www.cak.cz>

⁴⁵ ŠÁMAL, P. - BAXA, J. - PÚRY, F., *Trestní řád: Komentář. I. díl*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck. 2001, s. 265

⁴⁶ R 39/1995

pro niž je stíhán doplněný do § 67 písm.c) TrŘ novelou č. 152/1995 Sb. zpřesnil tehdejší zákonnou úpravu tak, že alternativa *opakování trestné činnosti* se může vztahovat pouze na trestnou činnost, pro kterou je obviněný stíhán, tedy opakování téhož trestného činu i spáchání trestného činu téže povahy, neboť i to je zahrnuto pod pojem *trestné činnosti, pro niž je stíhán*. Trestnou činností se zde rozumí trestná činnost určitého druhu. Proto důvodem vazby nemůže být obecně pojaté nebezpečí z opakování (tehdy pokračování) v blíže neurčené trestné činnosti.⁴⁷

S ohledem na takto vymezené důvody předstižené vazby jejich naplnění pojmově přichází v úvahu pouze u úmyslných trestných činů, neboť pokus o trestný čin, tak i jeho příprava a vyhrožování trestným činem jsou jen úmyslnými formami jednání. Možnost, že by se někdo opakovaně dopouštěl nedbalostního jednání a že by šlo o předstižnou vazbu, lze ponechat v rovině ryze teoretické.

Má-li jít o obavu z dokonání trestného činu, o který se obviněný pokusil, musí jít o pokus totožného trestného činu, tedy jednání naplňující znaky trestného činu, pro který se již vede trestní stíhání. Pokud by se obviněný pokusil o jiný trestný čin, důsledkem v procesní oblasti nemá být předstižná vazba, nýbrž při takovém podezření z takového pokusu musí dojít k rozšíření trestního stíhání. Obdobné platí o vykonání, resp. dokonání trestného činu, který obviněný připravoval.

Posledním důvodem předstižné vazby je obava, že obviněný vykoná trestný čin, kterým hrozil. Vyhrožování jinému trestným činem je již samo o sobě soudně stíhatelným deliktem. Jedná se o tzv. nebezpečné vyhrožování. Jde např. o trestné činy podle § 154 odst. 1, § 156 odst. 1, 2, § 196 a § 197a TrZ. Zde se předpokládá, že obviněný je stíhán pro některý z uvedených činů a hrozí odůvodněná obava, že obviněný splní svou výhrůžku.

---

⁴⁷ Autoři komentáře brojí proti zprávě o průzkumu a zhodnocení praxe soudů při rozhodování o důvodnosti vazby publikované pod č. 4/1984 Bulletinu NS ČR, kde se právě dovozovalo, že se může jednat o nebezpečí pokračování v jakékoli trestné činnosti obviněného, tedy bez ohledu na právní kvalifikaci a bez ohledu na to, o jaký druh hrozící trestné činnosti šlo.

V. Mandák si ve své publikaci⁴⁸ kladl otázku, zda se obava, že obviněný vykoná trestný čin, kterým hrozil, vyčerpává uvedenými případy nebezpečného vyhrožování nebo zda se vztahuje na všechny případy, kdy obviněný hrozí vykonáním jiného trestného činu, než pro který je stíhán. Ve své úvaze došel k názoru, že stávající pojetí je příliš úzké a že by tedy úprava obavy z výhružky trestným činem měla být rozšířena na všechny případy, kdy je dána důvodná obava, že obviněný spáchá jakýkoliv závažnější trestný čin.

Ve vztahu ke všem čtyřem výše popsaným alternativám tohoto vazebního důvodu lze doplnit, že nebezpečí další trestné činnosti musí být obdobně jako u ostatních vazebních důvodů konkrétní. Zároveň musí být obviněný vůbec způsobilý takovou trestnou činností páchat a uvedené nebezpečí musí hrozit bezprostředně. Předstížnou vazbu nelze proto v žádném případě použít jako obavu z trestné činnosti ve vzdálenější budoucnosti, např. k níž by mělo dojít až po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody uloženého za trestný čin, pro který je právě obviněný stíhán.⁴⁹

1.3 Zpřísněné důvody vazby podle § 68 odst. 3 TrŘ

Pro vazbu je charakteristická zásada zdrženlivosti a přiměřenosti. Právě v případě vazby má tato základní zásada, která byla novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb. výslovně upravena v ustanovení § 2 odst. 4 TrŘ (před novelou byla tato zásada dovozována právní teorií i aplikační praxí), v podstatě nejvýraznější dopad.

Zmiňovaná novela provedla v úpravě vazby velmi závažné změny, které se týkají zejména důvodů vazby, jež byly zcela zásadním způsobem omezeny. Novela výrazně omezila možnost vzetí osob do vazby, a to nejen obecnou úpravou v dovětku § 67 TrŘ (z hlediska nezbytnosti přezkoumávat vždy odůvodněnost zahájení trestního stíhání a dále i promítnutí zásady zdrženlivosti a přiměřenosti zcela na konci zákonného textu tohoto ustanovení), ale i konkrétní úpravou v § 68 odst. 2 TrŘ.

⁴⁸ MANDÁK, V., *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis-Praha, 1975, s. 129

⁴⁹ RŮŽIČKA, M.- ZEZULOVÁ, J., *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 427

Podle ní vzít do vazby nelze obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Při zjišťování relevantních horních hranic trestní sazby se vždy bude vycházet ze sazby trestu odnětí svobody uvedené ve zvláštní části trestního zákona, přičemž ke snížení trestní sazby u mladistvých podle § 31 odst. 1 ZSM, zvýšení u zvláště nebezpečného recidivisty podle § 42 odst. 1 TrZ a u pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch zločinného spolčení podle § 44 odst. 1 TrZ se nepřihlíží.

Z důvodové zprávy k vládnímu návrhu této novely trestního řádu lze vyčíst, o co se nová úprava snaží a co sleduje. Podle provedené analýzy jsou v České republice ve vazbě převážně obvinění, kteří jsou stíháni za trestné činy ohrožené sazbou trestu odnětí svobody do dvou let. Této nepříznivé situaci se novela snaží čelit výrazným zpřísněním podmínek pro vzetí do vazby u těchto typově méně společensky nebezpečných trestných činů.⁵⁰

Vychází se z myšlenky, že je-li obviněný v době, kdy se o vzetí do vazby rozhoduje,⁵¹ stíhán pro méně závažný trestný čin, je plně v souladu se zásadou zdrženlivosti a přiměřenosti vazby jen na závažné případy, aby se v těchto případech vazba jako zajišťovací opatření neuplatnila vůbec, nebo jen ve velmi omezených případech.⁵² Tím se plně odůvodňuje úprava tzv. zpřísněných důvodů vazby v § 68 odst. 3 TrŘ.

Zpřísněné důvody vazby jsou do značné míry formulovány obdobně jako obecné důvody vazby podle § 67 TrŘ, přesto při srovnání těchto obou úprav je

⁵⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu novely trestního řádu, tisk 785 Poslanecké sněmovny, volební období 1998 – 2002, dostupné z : <http://www.parliament.cz>

⁵¹ Rozhodná bude prvání kvalifikace skutku nebo skutků, ohleň něhož byl podán návrh na vzetí do vazby nebo o jehož vzetí do vazby se rozhoduje, odpovídá příslušným podkladům, aby se zamezilo účelovému postupu.

⁵² Lze shrnout, že vyloučení vazby podle § 68 odst. 2 TrŘ se týká přibližně 114 úmyslných trestných činů a 31 trestných činů z nedbalosti.

možné dojít k závěru, že okolnosti § 68 odst. 3 TrŘ představují jakousi „kvalifikovanou hmotněprávní skutkovou podstatu důvodů vazby“.⁵³

Bude-li tedy dána alespoň jedna z následujících okolností, jestliže obviněný:

- a. uprchl nebo se skrýval,
- b. opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení,
- c. je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit,
- d. již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- e. pokračoval v trestné činnosti, pro niž je stíhán,

je možné vzít do vazby i obviněného, který je (v době, kdy se o vzetí do vazby rozhoduje) stíhán pro úmyslný trestný čin nebo trestný čin z nedbalosti, na který jinak dopadá ustanovení § 68 odst. 2 TrŘ.

Použití ustanovení § 68 odst. 2 je vyloučeno v případě, jestliže je obviněný stíhán nejen pro některý trestný čin se sazbou zde uvedenou, nýbrž i pro další úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro další trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.⁵⁴

Přestože zákon v ustanovení § 68 odst. 2 TrŘ vychází z trestného činu, pro který je obviněný stíhán, tedy pro který bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ (případně byla-li samosoudci spolu s návrhem na potrestání předána zadržená osoba podezřelá podle § 179e věta před středníkem, právní posouzení vyplývající z návrhu na potrestání podle § 179c odst. 2 písm.a), § 179d TrŘ) je soudce v přípravném řízení oprávněn přezkoumávat, zda dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují všem znakům trestného činu, pro který bylo zahájeno podle § 160 odst. 1 TrŘ trestní stíhání, a zda s přihlédnutím k těmto zjištěným

⁵³ RŮŽIČKA, M. - ZEZULOVÁ, J., *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 430

⁵⁴ ŠÁMAL, P. - BAXA, J. - PŮRY, F., *Trestní řád: Komentář. I. díl*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 379

skutečností nemá být skutek posuzován jako mírnější trestný čin, na nějž by se vztahovalo omezení podle § 68 odst. 2 TrŘ. Stejným způsobem musí soud postupovat vzhledem k dosud opatřeným důkazům v řízení před soudem, kde to přichází zejména v úvahu v případě návrhu státního zástupce na vzetí obviněného do vazby.⁵⁵

V zákoně však není výslovně řešena situace, kdy je obviněný zpočátku stíhán pro přísnější trestný čin, avšak v průběhu trestního stíhání dojde k překvalifikaci jeho jednání na některý z trestných činů uvedených v § 68 odst. 2 TrŘ. Komentář k trestnímu řádu k tomu uvádí, že v takovém případě je třeba analogicky použít ustanovení § 71 odst. 9 TrŘ věty čtvrté a obviněný musí být z vazby propuštěn na svobodu nejpozději do patnácti dnů ode dne, kdy došlo k upozornění na změnu právní kvalifikace.⁵⁶

Ustanovení § 68 odst. 3 TrŘ se uplatní nejen ve vztahu k § 68 odst. 2 TrŘ, ale také v souvislosti s nejvyšší přípustnou dobou trvání koluzní vazby podle § 67 písm.b) TrŘ. Pokud soudcem (soudem) dojde ke zjištění, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, může koluzní vazba trvat i déle než jinak striktně vymezenou dobu tří měsíců, jak je stanoveno v § 71 odst. 2 TrŘ. Dále i ve vztahu k trvání jakékoliv jiné vazby nežli koluzní (popřípadě vedle vazby koluzní, existuje-li i jiný důvod vazby, než uvedený v § 67 písm. b) TrŘ) v případech upravených v § 72 odst. 2 písm. b) TrŘ (jestliže je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a okolnostem případu trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, ale pokud se obviněný nedopustil jednání uvedeného v § 68 odst. 3 TrŘ).

1.3.1 Zpřísněný důvod vazby podle § 68 odst. 3 písm. a) TrŘ

K pojmům *uprchne* nebo se *skrývá* je možné poukázat na to, co bylo řečeno v části týkající se vazby útekové v kapitole 1, část 1.2.1 této práce. Nepůjde však jen o

---

⁵⁵ tamtéž

⁵⁶ tamtéž

důvodnou obavu, jak vyžaduje § 67 písm. a) TrŘ, musí být zjištěno, že k jednání spočívající v uprchnutí či skrývání se skutečně došlo. Pro možnost vzetí do vazby postačí splnění i jedné z těchto podmínek.

1.3.2 Zpřísněný důvod vazby podle § 68 odst. 3 písm. b) TrŘ

Pro uplatnění tohoto důvodu musí dojít ke splnění dvou kumulativních podmínek. Jednak že se obviněný opakovaně (majíc stejný smysl jako opětovně, tedy nejméně dvakrát) nedostavil na předvolání, které mu bylo řádně a včas doručeno, a dále musí přistoupit podmínka, že se jej nepodařilo předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonech trestního řízení. Zde půjde již o závažnější jednání obviněného svou povahou blízké uprchnutí nebo skrývání.

Orgány přípravného řízení mají k dispozici i jiné donucovací prostředky než je pořádková pokuta nebo předvedení, např. vstup do obydlí za účelem předvedení osoby podle § 83c odst. 2 TrŘ. V souladu se zásadou přiměřenosti by mělo dojít k vyčerpání všech mírnějších prostředků k dosažení téhož účelu, než bude nejintenzivněji zasáhnuto do osobních svobod obviněného.

Předvolání je nutné obviněnému doručit, musí být dostatečně adresné a obviněný musí být poučen o následcích nedostavení se. Ve světle judikatury zde nepostačí tzv. náhradní doručení, kdy platí fikce doručení.⁵⁷ Naproti tomu se nevyžaduje, aby se obviněný nedostavil bez náležité omluvy, pro uplatnění tohoto důvodu vazby tedy postačuje opakování nedostavení se i při sdělení omluvy, ovšem za kumulativní podmínky, že se obviněného nepodařilo předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení. V případě závažné omluvy ze zdravotních důvodů nebo z jiného důvodu objektivně mu bránícího dostavit se k úkonu trestního řízení, která bude náležitě doložena příslušnými doklady, nebude možno využít tento důvod a obviněného vzít do vazby.⁵⁸

⁵⁷ R 52/1993

⁵⁸ ŠÁMAL, P. - BAXA, J. - PÚRY, F., *Trestní řád: Komentář. I. díl*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck. 2001, s. 380

1.3.3 Zpřísněný důvod vazby podle § 68 odst. 3 písm. c) TrŘ

Pro uplatnění tohoto důvodu vazby musí také dojít ke splnění dvou podmínek kumulativně. První podmínkou je, že obviněný je neznámé totožnosti, nemá věrohodné doklady, které by ověřovaly jeho totožnost, případně není nikdo důvěryhodný, kdo by jeho totožnost potvrdil. Druhá podmínka spočívá v nemožnosti jeho totožnost zjistit po vyčerpání prostředků podle § 13 odst. 6 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii české republiky, ve znění pozdějších předpisů (podle něj nemůže-li policista totožnost osoby předvedené podle § 13 odst. 5 tohoto zákona zjistit na základě sdělených údajů ani v evidenci obyvatel, je oprávněn vyzvat tuto osobu, aby strpěla provedení nezbytných služebních úkonů, jako je snímání daktyloskopických otisků, pořizování obrazových záznamů, zevní měření těla a zjišťování zvláštních tělesných znamení).

Tento důvod se vztahuje i na případy, kdy obviněný od počátku řízení uváděl nepravdivou totožnost a případně používal padělané nebo pozměněné doklady.

Obviněnému je třeba poskytnout možnost, aby prokázal svou totožnost i za situace, kdy příslušný doklad totožnosti nemá u sebe, ale uvádí, že jej má v místě svého trvalého bydliště nebo na jiném místě, které je pro orgány činné v trestním řízení dosažitelné, popř. se dovolává svědectví důvěryhodné osoby.⁵⁹

1.3.4 Zpřísněný důvod vazby podle § 68 odst. 3 písm. d) TrŘ

Zde se vyžaduje, aby obviněný již na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, což musí být prokázáno jeho konkrétním jednáním spočívajícím v zatajování skutečností, ničení důkazů či jejich ukrývání.

Aplikační praxe řešila problém spočívající v tom, kdo bude rozhodovat v přípravném řízení o tom, zda obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné. Pokud by se obviněný dopustil uvedeného jednání, neuplatnil by se tříměsíční limit koluzní vazby podle § 67 písm. b) TrŘ.

---

⁵⁹ tamtéž

Autoři komentáře⁶⁰ k trestnímu řádu zastávají názor, že o takové skutečnosti musí rozhodovat na návrh státního zástupce soudce. Argumentaci opírají o to, že se v tomto případě jedná o rozhodnutí o vzetí do vazby, které vydává podle § 68 odst. 1 TrŘ v návaznosti na § 67 TrŘ jen soud a v přípravném řízení soudce, tudíž státní zástupce nemůže vlastním rozhodnutím shledat u obviněného další důvod vazby, který při rozhodnutí o vzetí do vazby soud (v přípravném řízení soudce) neshledal.

Opačný názor vyplývá z toho, že rozhodnutí podle § 72 odst. 2 TrŘ o tom, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, je rozhodnutím o dalším trvání vazby a z ustanovení § 73b odst. 2 TrŘ plyne, že o dalším trvání vazby v přípravném řízení rozhoduje státní zástupce. Nejde tak o vznik, o nový vazební důvod, když jeho existenci dle § 67 písm. b) TrŘ soud již ve svém dřívějším rozhodnutí vyjádřil. Tento názor je dále možné opřít o systematické zařazení ustanovení § 72 odst. 2 v trestním řádu.

Správné řešení tohoto aplikačního problému je možno spatřovat v tom, že bude-li zjištěno, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, jde o stejný zpřísněný důvod vazby jako v § 68 písm. d) TrŘ a limit trvání vazby jen z důvodu § 67 písm. b) TrŘ se zde nemusí uplatnit. O tom, že obviněný jednal tímto způsobem, musí vždy rozhodnout soudce. V přípravném řízení buď již na základě návrhu státního zástupce na vzetí do vazby, nebo až v dalším průběhu přípravného řízení na návrh státního zástupce, aby soud konstatoval, že obviněný je ve vazbě z důvodu podle § 67 písm. b) TrŘ a současně je splněna podmínka uvedená v § 71 odst. 2 TrŘ částí věty druhé za středníkem TrŘ.⁶¹

V této souvislosti je důležité poukázat na to, že skutečnosti uvedené v § 68 odst. 3 písm. d) TrŘ a v § 71 odst. 2 částí věty za středníkem TrŘ mají zcela

⁶⁰ ŠÁMAL, P. - BAXA, J. - PÚRY, F., *Trestní řád: Komentář. I. díl* 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 402, ale i NOVOTNÝ, F. - RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy : trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha: Eurounion, 2002, s.660

⁶¹ RŮŽIČKA, M.- ZEZULOVÁ, J., *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 435

stejnou povahu, vždy se jedná o zpřísněné důvody vazby založené na samostatné hmotněprávní skutkové podstatě. Tyto okolnosti se vůbec netýkají rozhodování o dalším trvání vazby, byť se úprava objevuje z důvodů určité logické souvislosti právě v § 71 odst. 2 TrŘ. Upřednostnit je třeba systematický výklad, který v potřebné míře zohledňuje úpravu čl. 8 odst. 5 LPS, kdy nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodu a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu, i v § 68 odst. 1 větě třetí TrŘ.

1.3.5 Zpřísněný důvod vazby podle § 68 odst. 3 písm. e) TrŘ

Pojem *pokračoval v trestné činnosti, pro kterou je stíhán* je potřeba vykládat širěji oproti výrazu *opakovat* v § 67 písm. c) TrŘ, neboť zahrnuje opakování trestného činu, jakož i pokračování v něm dalšími útoky. Toto je možné vztáhnout i nikoliv jen na útoky pokračujícího trestného činu podle § 89 odst. 3 TrZ, ale i na útoky hromadného trestného činu a části trvajících trestných činů. Širokému pojetí *pokračování v trestné činnosti* odpovídá i judikatura, která dovodila, že pojem *pokračování trestné činnosti* neznamena jen naplňování znaků stejné skutkové podstaty, ale může jít i o jiné trestné činy, pokud tím pachatel naplňoval stejný záměr⁶²; a zároveň se pojmem rozumí jak opakování trestné činnosti, tak i pokračování v ní dalším jednáním, přičemž nemusí jít jen o útoky pokračujícího trestného činu podle § 89 odst. 3 TrZ.⁶³

Názorová odlišnost existuje o tom, zda pod pojem *pokračování* je možné zahrnout případy recidivy. Převažuje výklad, podle něhož tento důvod je možno uplatnit jen v probíhajícím trestním řízení, a že nelze tento důvod vztahovat k případům recidivy, tedy k případům, kdy je zahájeno trestní stíhání proti obviněnému, který byl v minulosti odsouzen pro podobnou trestnou činnost, nicméně v rámci již probíhajících nového trestního řízení se nedopustil znovu jednání předpokládaného v tomto ustanovení. O pokračování nepůjde ani proto, že nepůjde o trestnou činnost, pro kterou je obviněný stíhán, neboť za ni již byl

⁶² Rozhodnutí krajského soudu v Plzni sp.zn. o To 9/2002 (Sbírka ORAC č.175/2002)

⁶³ Nejvyšší soud sp.zn.4 Tz 21/2002 publikováno v časopise Soudní rozhledy, 2003, č.4, s.126

v minulosti pravomocně odsouzen. Ovšem při teleologickém výkladu, který zdůrazňuje smysl a funkci zákona spočívající v možnosti proti takovým obviněným zasáhnout a vazebně je stíhat a tím jim zabránit v pokračování a opakování trestné činnosti, by bylo možné připustit, že pokračování zahrnuje recidivu.⁶⁴

---

⁶⁴ ŠÁMAL, P., *K rozhodování o vazbě po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb.*, Soudní rozhledy, 2003, č. 4, s. 111-112

Kapitola 2

Obecná charakteristika právní úpravy trestního soudnictví nad mládeží

2.1 Obecná charakteristika právní úpravy trestního soudnictví nad mládeží

Cílem této práce je přiblížit specifika vazby v řízení proti mladistvým. V oblasti trestní justice nad mládeží došlo v době nedávné k podstatným legislativním změnám. Byl přijat zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ZSM). Před vlastní analýzou nové právní úpravy ve vztahu k vazbě cítím za potřebné vyznačit historické souvislosti trestněprávního systému zabývající se delikvencí mládeže v České republice.

2.2 Historické souvislosti

Samostatný trestně právní systém⁶⁵ zabývající se delikvencí mládeže na území dnešní České republiky se datuje od roku 1931, kdy byl přijat zákon o trestním soudnictví nad mládeží⁶⁶.

Jednalo se o velmi moderní normu zdůrazňující výchovný aspekt trestní politiky. Zákon vycházel ze zásady, že stát má ohledně mladistvých provinilců ve věku od dovršení čtrnácti let do dovršení osmnácti let jiné úkoly než ohledně dospělých pachatelů.

Dominantní úlohu sehrála výchova a snaha ochránit mladistvého před všemi škodlivými vlivy, které by mohly ohrozit jeho další vývoj. Trestné činy mladistvých označované názvem provinění byly posuzovány mírněji než u dospělých pachatelů. Zákon nově koncipoval účel trestního řízení a zároveň obsahoval

---

⁶⁵ V zahraničních právních úpravách nalezneme dva modely soudnictví nad mládeží, buď jako zcela samostatná soustava organizačně oddělených soudů mládeže (juvenile justice system) projednávající věci trestné a opatrovnické, anebo jako soustavu trestních soudů mládeže (juvenile criminal courts) začleněných do systému obecných soudů.

⁶⁶ Zákon ze dne 11. března 1931 č. 48 Sb. z. a n.

zvláštní odchylky trestního řízení ve věcech mládeže. Došlo k vytvoření specializované organizační soustavy soudnictví v trestních věcech mládeže, kdy soudní pravomoc příslušela trestnímu soudu mládeže.⁶⁷ Trestní řízení bylo přizpůsobeno potřebám zvláštního postupu vůči mladistvým. Dokladem může být např. úprava vazby, která byla zakotvena v § 40 zákona a již tehdy se v ní objevovaly zvláštnosti, které se dnes opět objevují v platné právní úpravě.

Konkrétně lze zmínit mimořádnost vazby jako zajišťovacího institutu v řízení proti mladistvým, i když existoval zákonný důvod vazby, bylo možné ji uvalit jedině tehdy, když jí bylo nezbytně zapotřebí a jejího účelu nešlo dosáhnout jinak.

Tehdejší úprava vazby počítala s opatřeními nabrazujícími vazbu v podobě výchovných a léčebných opatření, bylo pamatováno i na zvláštní výkon vazby mladistvého a to oddělením od vyšetřovanců a vězňů starších než osmnáct let, každým způsobem však od osob, které by mohly mít na něho škodlivý vliv.⁶⁸

V poměru k obecnému trestnímu právu (trestnímu právu dospělých) bylo trestní právo mládeže *lex specialis*, neboť upravovalo jen určité otázky, zatímco pro ostatní platily obecné trestněprávní předpisy.

Vznik Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939 přerušil rozvoj soudnictví nad mládeží. Po osvobození Československa v roce 1945 začal opět platit zákon č. 48 Sb. z. a n. z roku 1931, ale jeho platnost neměla mít dlouhého trvání.

Nový trestní zákon č. 86/1950 Sb. zrušil zákon č. 48 bez náhrady. Problematika trestního soudnictví nad mládeží byla upravena pouze v osmi ustanoveních. Tím na dlouhou dobu v bývalém Československu a po rozpadu Československé federace v roce 1993 ani v České republice samostatné trestní právo mládeže neexistovalo.

Po pádu komunistické totality v roce 1989 se otevřel prostor pro nové projekty a legislativní změny. V rámci zahájení prací na rekonstrukci trestního práva v roce 1992 byla myšlenka samostatného systému trestního práva nad

---

⁶⁷ Více srov. např. MIŘIČKA, A. - SCHOLZ, O., *O trestním soudnictví nad mládeží*. Praha: Československý kompas, 1932. Právní úprava trestního soudnictví nad mládeží v Československu z roku 1931. Praha: IKSP, 1996, pramen 190.

⁶⁸ § 40 odst. 2 zákona č. 48/1931 Sb. z. a n.

mládeží opět diskutována, avšak byla zvolena cesta postupných novelizací příslušných ustanovení v obecných trestních kodexech týkajících se mladistvých.

Koncepce trestní politiky vůči mládeži byla zhruba do roku 1996 zaměřena především na určení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvého a na jeho trestání. Důležitý obrat ve vývoji české trestní politiky směrem k samostatnému trestnímu systému nad mládeží lze zaznamenat v průběhu let 1997 až 1999, kdy bylo předloženo šest dokumentů věnovaných nové kodifikaci trestního práva mládeže.

Po dlouhých přípravách a zdržení v parlamentu⁶⁹ byl nakonec přijat nový zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

Nový zákon nahradil trestní právo mladistvých, které bylo vtěleno do čtrnácti ustanovení v trestním zákoně a jedenácti ustanovení v trestním řádu⁷⁰. Dosavadní právní úprava jen částečně zohledňovala specifikum věkové kategorie mladistvých, a to především odlišným způsobem vedení trestního řízení. Katalog trestů byl stejný jako u dospělých pachatelů, byť odlišný co do délky trvání mírnějším. Na trestní odpovědnost plně dopadala zásada retributivního (odplatného) pojetí trestního práva, kde ochrana společnosti prostřednictvím trestů hraje klíčovou úlohu (zásada vyjádřena v § 2 TrZ).

2.3 Charakteristika zákona o soudnictví ve věcech mládeže

Přijetí ZSM je výrazem úvahy zákonodárce, že kriminalita mládeže je natolik důležitý a svébytný fenomén, který si vyžaduje samostatnou legislativní úpravu, že nestačí právní úprava dosud obsažená převážně v trestním zákoně a trestním řádu, ale je třeba přijmout nový zákon.⁷¹

⁶⁹ Blíže srov. VÁLKOVÁ, H., *Proč byla reforma trestního soudnictví ve věcech mládeže oddálena a jaké byly její cíle?* Trestněprávní revue, č. 5/2002.

⁷⁰ Konkrétně: Hlava VII. Trestního zákona tj. Zvláštní ustanovení o stíhání mladistvých a to § 74–87, Oddíl první Hlavy XII. Tj. Řízení ve věcech mladistvých, § 291–301 trestního řádu.

⁷¹ JELÍNEK, J., *Soudnictví ve věcech mládeže a změny v trestním řízení (poznámky k orientačnímu studiu)*. Bulletin advokacie, č. 11-12, 2003, s. 34

Systémové řešení delikvence mladistvých v samostatné právní úpravě v podobě zákona o soudnictví ve věcech mládeže jednoznačně posunulo Českou republiku mezi státy, které budují odpověď na kriminalitu mládeže na trojím základě: prevenci, trestně-výchovných opatřeních a sociální integraci a reintegraci nezletilých a mladistvých pachatelů.

Při přípravách zákona bylo třeba respektovat závazky, které pro Českou republiku vyplývají z mezinárodních dokumentů a z jejího členství v evropských a mezinárodních strukturách a orgánech⁷².

Ve všech zmiňovaných mezinárodních dokumentech je vyslovena zásada, aby tresty spojené s odnětím svobody byly ukládány v nejomezenější možné míře, státy mají usilovat o vytvoření samostatného trestního soudnictví nad mládeží, a tím minimalizovat aplikaci obecných trestních norem pro dospělé. V trestním řízení se mají uplatňovat alternativní procesní postupy umožňující neformální projednání věcí mladistvých mimo standardní trestní řízení.

Přijetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže je třeba považovat za legislativní změnu, která výrazně posiluje restorativní přístupy⁷³ v české trestní justici.

2.4 Restorativní justice - řešení delikvence mladistvých

V rovině právně filosofické je východiskem nového českého soudnictví nad mládeží model restorativní (obnovující) justice oproti retributivní (odplatné) justici.⁷⁴

---

⁷² Z nejdůležitějších lze jmenovat: Minimální standardní pravidla soudnictví nad mládeží (tzv. Pekingská pravidla, rezoluce OSN 40/33 ze dne 29.11.1985), Směrnice OSN pro prevenci kriminality mládeže (tzv. Riyadská směrnice, rezoluce OSN 45/112 ze dne 14.12.1990), Pravidla OSN k ochraně mladistvých zbavených osobní svobody (rezoluce OSN 45/113 ze dne 14.12.1990), Úmluva o právech dítěte 30.9.1990 (vyhlášena pod č.107/1991Sb.), Doporučení Rady Evropy R (87) 20, o společné reakci na kriminalitu mládeže, Doporučení R (88) 6, o společenské reakci na kriminalitu mládeže z řad mladistvých lidí pocházejících z přistěhovaleckých rodin.

⁷³ Vedle zákona č.218/2003Sb., je třeba zmínit povahu novel prosazující restorativní prvky a to konkrétně: novelu trestního řádu č.292/1993 Sb., která zakotvil možnost podmíněného zastavení trestního stíhání; novelu trestního řádu č. 152/1995 Sb., zavádějící nový institut narovnání.

⁷⁴ SOTOLÁŘ, A., VÁLKOVÁ, H., *Soudnictví pro mladistvé*, Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky, Svazek 59, 2000, s. 212

Model obnovující justice⁷⁵ vnímá problém kriminality nikoli pouze jako konflikt mezi státem reprezentovaným příslušnými orgány a pachatelem, ale především jako problém, který se bezprostředně týká konkrétního okruhu jedinců. Konkrétně bude hlavní pozornost zaměřena na povinnosti a závazky toho, kdo se trestného činu dopustil, ale určité povinnosti a závazky může také mít blízké sociální okolí pachatele a oběti.

Zločin je definován jako újma způsobená jednou osobou druhé. Pozornost je soustředěna na řešení problému budoucí odpovědnosti a závazků. Řešení je hledáno v dialogu a diskuzi.

Prostředkem nápravy je restituce, nikoli trest. Spravedlnost je definována jako spravedlivý vztah posuzovaný podle výsledku, ve vztahu k náhradě způsobené újmy. Podstata zločinu jako interpersonálního konfliktu je respektována. Komunita se stává aktivním činitelem restorativního procesu.

Odpovědnost pachatele za delikt vede k součinnosti při náhradě způsobených škod. Zločin je vnímán v kontextu všech morálních, sociálních a ekonomických aspektů. Stigmatizace pachatele je odčinitelná jeho aktivitou při nápravě způsobených škod. Do řešení trestní věci jsou aktivně zapojeni všichni účastníci trestního konfliktu.⁷⁶

Mladistvého vede ke spáchání trestného činu mnoho různých důvodů a okolností, v jejichž hodnocení se expertům v oboru ještě nepodařilo dosáhnout obecné shody. Od sedmdesátých let dvacátého století převládá v pohledu na zkoumání příčin kriminality tzv. *multifaktoriální přístup*⁷⁷. Jedná se o přístup komplexně zkoumající všechny faktory jednotlivě i jejich souvztažnosti, jež by se mohly podílet na poruchách osobnosti a vést až k jejím sociálně patologickým projevům, tedy např. kriminalitě. Faktory jako je např. genetická výbava jedince a jeho zdravotní anamnéza, výchovné prostředí školy a sociální prostředí, v němž se

⁷⁵ Základní teoretické principy a východiska restorativní justice jsou formulované Howardem Zehrem, který je obecně považován za duchovního otce konceptu restorativní justice. Lze zmínit jeho dílo: *Changing Lenses: A New Focus for Crime and Justice*, Herald Press: 1990

⁷⁶ ZEHR, H., *Changing Lenses*, Herald Press: 1990, str. 24

⁷⁷ SCHELLOVÁ, I., a kolektiv., *Právní postavení mladistvých*. Eurolex Bohemia: Praha 2004. s. 34

jedinec vyvíjí a v němž vyrůstá mohou v té či oné míře ovlivnit jeho možné budoucí chování v rozporu s trestním právem.

Rodiče často vzhledem ke své pracovní vyúžčenosti ztrácejí kontrolu nad výchovou svých dětí, které se tak v důsledku toho připojí k mládežnickým gangům, partám. U zanedbaných dětí se zvyšuje záškoláctví a neúspěch ve škole. V pozdějším období toto vede k nezaměstnanosti, která je nejvyšší právě mezi mladými lidmi a způsobuje u mladých lidí stavy frustrace a zoufalství.⁷⁸

V důsledku vysílání násilných scén v médiích a častého hraní počítačových a video her, ve kterých je násilí přijatelná forma chování, si mladiství vytvářejí vlastní hodnotový systém. V neposlední řadě dochází ke zneužívání drog a toxických látek a nadměrné konzumaci alkoholu.

Kombinace těchto faktorů vede k asociálnímu a deviantnímu chování, často v rozporu se zákonnou normou.

Tradiční konvenční systémy spravedlnosti v reakci na moderní realitu kriminality mládeže selhávaly, četné byly problémy pomalosti řízení, neefektivnosti a míra opakování trestné činnosti byla velmi vysoká. Specifikum delikventní mládeže vyžaduje speciální přístup, kdy nejúčinnějším způsobem v dlouhodobé perspektivě je bezporuchová socializace dětí a dospívajících zajištěná adekvátní výchovou, vedením a dohledem.

Východiskem může být koncept restorativní justice snažící se o reintegraci mladistvého provinilce a minimalizaci trestně represivních postupů a opatření.

Ve prospěch aplikace východisek restorativní justice na delikvenci mladistvých hovoří i to, že na rozdíl od konceptu odplatné justice, která je zaměřena do minulosti na potrestání deliktu a ochranu společnosti hrozbou trestní represí, je restorativní justice orientována na aktivity, opatření a procesy v přítomnosti a případně v blízké budoucnosti, které směřují k odčinění způsobených škod a k takovému urovnání narušených právních a společenských vztahů, které minimalizují pravděpodobnost recidivy trestné činnosti. Proto jsou

---

⁷⁸ Více např. WALTHER, A., POHL, A., *Thematic Study on Policy Measures concerning disadvantaged Youth*, dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/youth_study_en.pdf

v rámci restorativní spravedlnosti hodnocena jako účinná a úspěšná pouze ta opatření, která splňují kritéria spravedlivého narovnání mezi pachatelem, obětí a společností.

Pachatel by měl převzít skutečnou osobní odpovědnost⁷⁹ a nikoli pouze formálně trestněprávní odpovědnost. K tomu mladistvý pachatel potřebuje pomoc a vedení, aby si přiznal svoji vinu a porozuměl svému jednání v nejširších sociálních a individuálních souvislostech (např. krádeží automobilu způsobí mladistvý újmu majiteli, ale i jeho rodině a jeho okolí, pokud automobil také využívají).

Mladistvý by měl změnit svůj budoucí život tak, aby odpovídal potřebě poškozeného, ale i širšímu okruhu činem dotčených osob, a nalézt perspektivu svého dlouhodobého užitečného společenského a pracovního uplatnění. Měl by dostat možnost naplnění své představy plnohodnotného života bez konfliktu se zákonem.

Restorativní prvky v trestní justici nad mládeží jsou v praxi zaváděny např. v Severní Americe, Austrálii, na Novém Zélandu a v západní Evropě a dle výzkumů se osvědčují.

Oblast právních předpisů upravujících kriminalitu mladistvých je záležitost poměrně nedávné historie (nejstarší samostatné úpravy pocházejí z počátku 20. století), proto proces přizpůsobování vzhledem ke specifikům a potřebám mladistvých není toliko obtížný jako v případě systémů trestní justice nad dospělými, které mají dlouhé historické a kulturní kořeny.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže vychází z naznačených východisek restorativní justice. Mládež s ohledem na svá věková specifika vyžaduje v trestním procesu zvláštní způsob zacházení. Každou trestní věc mladistvého je třeba řešit individuálně se zřetelem na všechny okolnosti trestného činu, osobnost dospívajícího a jeho zdravotní stav, ale i potřeby poškozeného a zájmy jejich blízkého sociálního okolí. Cílem by mělo být obnovení narušených sociálních a

---

⁷⁹ V Evropě od 20.let dochází k vytváření tzv. odpovědnostního modelu, jehož cílem je jednoduše určit odpovědnost, zvláštní význam v tomto kontextu má Úmluva o právech dítěte, které posiluje právní postavení nezletilého.

právních vztahů, přičemž ve vhodných případech je třeba využít alternativních způsobů řešení trestních věcí před klasickým trestním řízením.

Při projednávání konkrétních věcí je pak třeba zvažovat i skutečnost, že mládež, která se dopouští trestné činnosti, potřebuje nejen dohled a vedení k životu v souladu se zákonem, ale vzhledem ke své specifické situaci, úrovni vývoje a stupni zralosti také poradenství a pomoc.

Nová úprava vytvořila pojem mládež pro kategorii osob, které jsou odpovědné za protiprávní činy uvedené v trestním zákonu. ZSM dělí mládež do dvou skupin, v § 2 písm. c) jsou to děti, které v době spáchání činu jinak trestného nedovršily patnáctý rok věku, v § 2 písm.d) jsou to mladiství, tedy kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku. Jako hranici trestní odpovědnosti přitom zákon o soudnictví ve věcech mládeže ponechává patnáct let⁸⁰. Dítě mladší patnácti let je tedy trestně neodpovědné a na základě ZSM mu mohou být uložena opatření potřebná k jeho výchově (taxativní výčet § 93 ZSM).

---

⁸⁰ Snížení věkové hranice pro trestní odpovědnost byla velice diskutovanou problematikou i při přípravách zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Mezi zeměmi EU je největší shoda, pokud jde o horní věkovou hranici, kde se v systému spravedlnosti mladistvých na všechny případy uplatňuje věková hranice 18 let, i když některé země na mladistvé uplatňují v různé míře a podle případu věkovou hranici 21 let (např. Rakousko, Německo, Řecko, Itálie, Nizozemsko a Portugalsko). Větší rozdíly existují, pokud jde o minimální věkovou hranici trestní odpovědnosti: 7 v Irsku, 8 v Řecku a Skotsku, 10 v Anglii, Walesu a Francii, 12 v Nizozemsku a Portugalsku, 13 v polsku, 14 v Rakousku, Estonsku, Německu, Maďarsku, Itálii, Lotyšsku, Litvě, Slovinsku a Španělsku, 15 v České republice, Dánsku, Finsku, Slovensku a Švédsku a 16 v Belgii.

Kapitola 3

Specifika vazby u mladistvých

3.1 Úprava před zákonem o soudnictví ve věcech mládeže

Jako jeden z nedostatků procesní úpravy zmiňovala důvodová zpráva⁸¹ k zákonu o soudnictví ve věcech mládeže nevyhovující úpravu vazby mladistvého, ačkoliv konkrétní nedostatky nebyly uvedeny.

Podle § 293 TrŘ (ve znění účinném do 31.12.2003), i přes existenci vazebních důvodů § 67 TrŘ, mohl být mladistvý vzat do vazby jedině tehdy, pokud nebylo možno účelu vazby dosáhnout jinak.

Vazba u mladistvých již tehdy byla považovaná za mimořádné zajišťovací opatření, kterého mělo být využíváno podpůrně v případech, kdy nepřicházela v úvahu jiná opatření nahrazující vazbu, zákonem však neuvedená např. opatření rodičů, umístění mladistvého v učňovském internátu apod.

Zvlášť zdůrazněn byl princip zdrženlivosti a přiměřenosti. Vazba neměla žádný výchovný účinek, zaměřena byla jen na případy nezbytně nutné.

Judikatura vyslovila právní názor, že při vzetí mladistvého do vazby je nutno zdůvodnit, proč v tom kterém konkrétním případě nebylo možno dosáhnout zákonného účelu vazby právě jinými prostředky.⁸²

Z institutů nahrazujících vazbu bylo možné použít záruku zájmového sdružení občanů podle § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ nebo důvěryhodné osoby schopné příznivě ovlivňovat chování mladistvého. V praxi připadala v úvahu možnost ponechat mladistvého v péči rodičů i v péči výchovného ústavu, pokud bylo zaručeno, že mladistvý nepodnikne nic, co by bylo v rozporu s účelem vazby.

Také slibem mladistvého podle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ, že povede řádný život, nedopustí se trestné činnosti, splní povinnosti a dodrží omezení, která mu budou uložena, šlo vazbu nahradit.

⁸¹ Poslanecký tisk 210 (volební období 2002-2006) dostupné z URL www.parliament.cz

⁸² R 17/1985

Doporučovalo se i využití tzv. včasné pomoci probačního úředníka, který by mladistvému poskytl odbornou pomoc v kritické době jeho života, hned po odhalení trestného činu a na samém počátku trestního stíhání. Vhodnost této alternativy vazby byla především spatřována v brzkém kontaktu mladistvého s probačním úředníkem, který svojí odbornou pomocí mohl změnit životní postoje a chování mladistvého.

Vazbu bylo možno nahradit i umístěním ve výchovném ústavu na základě rozhodnutí soudu v občanském soudním řízení po dobu nejvíce tří měsíců. Proto užití tohoto opatření přicházelo v úvahu tam, kde byl předpoklad, že trestní řízení proti mladistvému skončí v relativně krátkém čase.

3.2 Úprava vazby v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže

Úprava vazby je v nové právní úpravě pojata komplexněji. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže umožňuje zásah do osobní svobody pouze u mladistvého. U dítěte mladšího patnácti let se vazba nepřipouští.

Vazebnímu právu mladistvých je věnovaný samostatný oddíl pátý zákona o soudnictví ve věcech mládeže, ustanovení § 47 až 51. Nelze se omezit pouze na tuto úpravu, neboť podle § 1 odst.3 zákon odkazuje na subsidiární použití obecných právních předpisů, tedy ve vztahu k vazebnímu právu se bude jednat především o Hlavu IV. trestního řádu. Úprava zákona o soudnictví ve věcech mládeže, která zakotvuje speciální postupy vhodné pro mladistvé, je k obecným předpisům v poměru speciality.

Z tohoto vzájemného vztahu zákona o soudnictví ve věcech mládeže a trestního řádu vzniká dvojitý výklad, zároveň jako určitá problematika se jeví nejednotnost terminologie obou zmiňovaných zákonů.

Při analýze právní úpravy vazby u mladistvých a odlišení její specifik oproti úpravě u dospělých pachatelů je třeba v širším záběru vycházet ze základních zásad zákona o soudnictví ve věcech mládeže, neboť právě některá specifika pocházejí z odlišných zásad, které ovládají trestní řízení proti mladistvému. Jak

bude dále detailněji popsáno, jde o zásadu zvláštního přístupu k mladistvým, zásadu ochrany osobnosti mladistvého a zásadu spolupráce orgánů činných v trestním řízení s orgánem sociálně právní ochrany dětí a s Probační a mediační službou.

3.3 Vzetí do vazby

Pro kategorii mladistvých platí, že vazba jako zajišťovací institut pro potřeby trestního řízení je opatřením **krajním**, zcela výjimečným a striktně **omezeným** zákonem.

Úmluva o právech dítěte řadí právo na ochranu před zásahy do osobní svobody osob mladší patnácti let a mladistvých mezi specifická práva. Její Čl. 37 písm. b) výslovně říká, že zatčení, zadržení nebo uvěznění dítěte⁸³ se provádí v souladu se zákonem a používá se jako krajní opatření a na nejkratší nutnou dobu.

Pro každého obviněného, i kdyby se ve vazbě ocitl opakovaně, znamená toto omezení osobní svobody krajně tíživou osobní situací s mnoha negativními důsledky v nejrůznějších oblastech společenského občanského působení.

Jednou z nejtíživějších okolností je moment náhlosti, šok ze zadržení a vzniklé nejistoty o konečném výsledku věci. Psychická izolace spolu s nejistotou dalšího osudu vedou u obviněného i k psychickým poruchám, které mohou být až patologické povahy. Vyskytují se dočasné nepříznivé zdravotní důsledky.

Náhlé zbavení osobní svobody, změna prostředí, podřízení se vazebnímu režimu, to vše umocňuje v osobě obviněného negativní postoje. Jak intenzivně je vazba prožívána, prozrazuje i skutečnost, že sebevražednost ve výkonu vazby je relativně mnohem častější než při výkonu trestu odnětí svobody. Dle A. Zuckera se tak zjišťuje jeden z paradoxů vazby, totiž že není trestem, ale s výjimkou trestů nejtěžších nese s sebou zpravidla již svou povahou po mnoha stránkách těžší zlo než sám trest.⁸⁴

⁸³ Úmluva o právech dítěte pojmem dítě rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let

⁸⁴ ZUCKER, A. Die Untersuchungshaft, Die oesterr. Strafprozessordnungen 1876, s. 70

3.3.1 Negativní vlivy vazby u mladistvých

Negativní vlivy vazby se projevují u dospělých osob, u mladistvých může vazba působit ještě výrazněji, neboť jejich tělesný i duševní vývoj není zdaleka ukončen.

Negativním působením vazby na mladistvé se z hlediska vlivu na jejich duševní život zabýval L. Sopko⁸⁵ a na základě empirického výzkumu učinil následující zjištění.

Na mladistvého nejvíce zapůsobí náhlá ztráta svobody, což má případný vliv na další formování jeho vlastností, na jeho celý psychický stav. Mladiství ve vazbě se vyznačují zvýšenými obrannými reakcemi, projevuje se u nich zpravidla negativismus. Zvláště záporně působí sensorická deprivace a sociální izolace. Na psychiku nejvíce působí zejména prostorové omezení, relativně méně slunečního světla a pohybu na čerstvém vzduchu, změna stravování, odloučení od rodičů, sourozenců a od sociálních skupin, v nichž se mladistvý pohyboval. Čím delší je doba ve vazbě, tím více ztrácí na intenzitě pocit viny, který vznikl po spáchání.

Tato empirická zjištění se objevují i v závěrech projektu Monitoring podmínek výkonu vazby a trestu odnětí svobody žen a mladistvých v ČR.⁸⁶

Cílem projektu bylo seznámit veřejnost s podmínkami výkonu vazby a trestu odnětí svobody v českých věznicích. Cílovými skupinami dotazování byli ženy a mladiství celkem v 18 českých věznicích. Po zpracování výsledků z terénního šetření byly vytyčeny kritické jevy, které by mohly v budoucnu ohrožovat proces resocializace, tedy podmínky a aktivity směřující k zachování si schopnosti samostatného života po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody či vazby.

Vazebně stíhaní, pravděpodobně i vzhledem ke své situaci a podmínkám výkonu vazby, jež jsou nesrovnatelně přísnější ve srovnání s podmínkami výkonu trestu odnětí svobody, byli ke spolupráci více nakloněni. Na výzkumu se podílelo 74% obviněných mladistvých (celkem 86 respondentů)⁸⁷.

⁸⁵ SOPKO, L., *Mladiství provinilci ve vyšetřovací vazbě*. Socialistické soudnictví, 1969, č. 6

⁸⁶ *Vybrané otázky problematiky žen a mladistvých ve věznicích*, ČHV, Praha 2003, dostupné z: <http://www.helcom.cz/index.php?p=2&rid=15&cid=152>

⁸⁷ Tamtéž, str.8

Ve výkonu vazby dotazovaným nejčastěji schází citové vztahy, a to sex a přítelkyně. Dále jim schází rodina, a to především rodina jako taková a domov. Na dalším místě uvádějí svobodu, v jednotlivých případech volno, pohyb, kontakt s lidmi, radost, diskotéky, cigarety, drogy, alkohol.

Mezi nejhorší zážitky z vazební věznice řadili respondenti zacházení s vězni a pocit nesvobody. Jako další nejhorší zážitek byla uvedena samotná vazba, nuda, psychická zátěž, málo jídla, málo pohybu, zákaz kouření, vstupování do cel bez zaklepání.

Jednotliví respondenti považovali za nejhorší zážitek první den ve vazbě, nemít cigarety, šikanu od spoluvězňů, ztrátu sociálního zázemí, hygienu a mříže naprosto všude.⁸⁸

Poměrně zajímavou skutečností z pohledu budoucí nápravy mladistvého je fakt, že 15% mladistvých považovalo za nejlepší zážitek z výkonu vazby uvědomění si chyb, kterých se dopustili.

Výše uvedené závěry ze zkoumání vlivů na psychiku mladistvého ve vazbě je nutné mít na zřeteli při rozhodování o vzetí mladistvého do vazby případně při dalším rozhodování o vazbě, neboť vazba může mít neblahý vliv na zdraví mladistvého, ale i negativně ovlivnit postoj mladistvého k dalšímu průběhu trestního řízení, a tak do určité míry znemožnit jeho nápravu.

Z těchto důvodů, ačkoliv jsou u mladistvého shledány vazební důvody podle § 67 TrŘ, smí být vzat mladistvý do vazby jedině tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak. Namísto vazby by se široce měla využívat náhradní zajišťovací opatření, jejichž škála je širší než u dospělých obviněných.

Podle § 48 ZSM je všem orgánům uložena povinnost zkoumat v každém období trestního stíhání, zda důvody vazby trvají nebo zda se nezměnily (oproti slovní formulaci *průběžně zkoumat* v § 72 TrŘ). To platí i pro rozhodování o vzetí do vazby. Pokud by tedy existoval některý důvod vazby podle § 67 TrŘ a zároveň by bylo možné v daném případě účelu vazby dosáhnout jiným zajišťovacím

---

⁸⁸ Tamtéž, s. 36

opatřením, soud by neměl vzít mladistvého do vazby, ale rozhodnout ve prospěch méně radikálnějšího řešení.

Pokud je mladistvý vzat do vazby, vždy je třeba v odůvodnění rozhodnutí o vazbě podrobně uvést, proč nebylo v konkrétní věci užito některé alternativy k vazbě.⁸⁹

3.4 Opatření nahrazující vazbu

Institut vazby lze nahradit pěti opatřeními. Čtyři z nich jsou obsažena v trestním řádu v ustanoveních § 73 a 73a a jedná se o záruku sdružení občanů uvedeného v § 3 odst.1 TrŘ nebo důvěryhodné osoby za další chování obviněného, písemný slib, dohled probačního úředníka a peněžitou záruku. Tato opatření nejsou specifická právě jen ve vztahu k mladistvým, poněvadž mohou být použita vůči kterémukoliv obviněnému. Páté opatření zavedl zákon o soudnictví ve věcech mládeže a je jím v § 50 ZSM náhrada vazby umístěním mladistvého do péče důvěryhodné osoby.

Účelem vazby je zajištění osoby mladistvého pro trestní řízení z důvodu, aby bylo náležitě zjištěno a projednáno jím spáchané provinění a aby se vůči němu užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále provinění zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé proviněním.

Dosažitelnosti osoby mladistvého pro potřeby trestního řízení lze častokrát dosáhnout jinak než krátkodobým zbavením osobní svobody mladistvého. V historickém vývoji vazba tak postupně ztrácela své dříve téměř výsadní postavení a postupně se objevují různá opatření (prostředky, surogáty), jimiž lze vazbu nahradit.

Vazba, jak je naznačeno výše, má negativní dopady na osobu mladistvého, a proto alternativy vazby v řízení proti mladistvému mají své opodstatněné místo a v praxi je jich třeba využívat.

---

⁸⁹ R 17/1985

Specifikum kategorie mladistvých vyžaduje, aby vazby bylo užíváno v omezenější míře, než je tomu u dospělých. Úvahu o vhodnosti nahrazení vazby jejím surogátem je třeba vést směrem, na kterém je vazba jako zajišťovací opatření, založena, tedy principy zdrženlivosti, přiměřenosti, subsidiarity, fakultativnosti a proporcionality.

ZSM ukládá v § 48 povinnost orgánům činným v trestním řízení zkoumat možnost náhrady vazby jiným opatřením u konkrétního mladistvého, a proto každé rozhodnutí o vazbě (nejen prvotní o vzetí mladistvého do vazby podle § 68 TrŘ) je třeba zvažovat se zřetelem, zda nepřichází v úvahu jiná forma zajištění mladistvého.⁹⁰

V teorii se vyskytuje rozdělení prostředků nahrazujících vazbu na procesní (všech pět výše zmiňovaných opatření, které umožňuje současná právní úprava) a neprocesní, mezi které lze zařadit umístění ve výchovném zařízení s využitím soudního rozhodnutí o uložení ústavní výchovy podle § 46 odst. 2 zákona o rodině a včasná pomoc probačního úředníka.

3.4.1 Procesní opatření nahrazující vazbu

3.4.1.1 Záruka

Jednou z hlavních zásad trestního řízení (§ 2 odst.7 TrŘ) je spolupráce mezi orgány činnými v trestním řízení a zájmovými sdruženími občanů. Zásada spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, zájmovými sdruženími občanů a osobami realizujícími probační programy je jednou ze specifických základních zásad trestního řízení ve věcech mladistvých (§ 3 odst. 4 ZSM). Smyslem spolupráce je především výchovné působení řízení ve věcech mladistvých, vytvořili podmínky pro individuální přístup k řešení jednotlivých věcí, včas reagovali na potřeby a zájmy mladistvých a poškozených osob i všech dalších subjektů

---

⁹⁰ ŠÁMAL, P., *K rozhodování o vazbě a k trvání vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue 2004, č. 2, s. 34

dotčených trestnou činností, a také tímto způsobem trestnou činnost zamezovali a jí předcházeli.⁹¹

Zájmové sdružení občanů nebo důvěryhodná osoba se mohou zaručit za obviněného mladistvého a převzít dohled nad jeho dalším chováním, aby se čelilo opakování další trestné činnosti. Dále zajistí, že se obviněný mladistvý na vyzvání dostaví k soudu pro mládež, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu. Tímto se čelí obavě z útěku.

Záruka je psychickým působením, od něhož se očekává, že bude mít na obviněného mladistvého dostatečný vliv, aby se zdržel chování, které by odůvodňovalo jeho fyzickou detenci. Nabízená záruka musí obsahovat, jakými výchovnými opatřeními bude kolektiv nebo důvěryhodná osoba na obviněného mladistvého působit, a které nedostatky v jeho chování hodlají odstranit.

Přijetí záruky je fakultativní, orgán rozhodující o vazbě vezme v úvahu povahu stíhané trestné činnosti, osobu obviněného i konkrétní obsah nabízené záruky.

Nahrazení vazby zárukou za další chování obviněného nepřichází v úvahu, je-li dán koluzní důvod vazby podle § 67 písm. b) TrŘ, a to i u zpřísněného důvodu vazby podle § 68 odst. 3 písm. d) TrŘ.

Záruku lze naopak přijmout, jsou-li dány důvody vazby dle § 67 písm. a) a § 67 písm. c) anebo zároveň oběma těmito důvody. Stejně omezení v použití náhradního opatření u jednotlivých druhů vazby platí pro slib i dohled probačního úředníka.

Vedle podmínek § 73 odst. 1 TrŘ musí být u všech těchto opatření splněna podmínka, že příslušný orgán, který rozhoduje o vazbě mladistvého, vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu považuje příslušné opatření za dostatečné.

Při užití tohoto opatření v řízení proti mladistvým lze poukázat pravděpodobně na odlišný okruh zájmových sdružení občanů a důvěryhodných

---

⁹¹ JELÍNEK, J., *Soudnictví ve věcech mládeže a změny v trestním řízení (poznámky k orientačnímu studiu)*. Bulletin advokacie, č. 11-12, 2003, s. 37

osob, které budou moci záruku nabídnout. V úvahu přichází nabídnutí záruky např. organizací sdružujících mládež, krizová a azylová centra pro děti a mládež, charity atd. Výskyt záruky jako procesního opatření nahrazujícího vazbu v řízení proti mladistvému je v praxi však minimální.

3.4.1.2 Slib obviněného podle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ

Rovněž slib vedle záruky sleduje ten cíl, aby od vazby bylo upuštěno všude tam, kde to okolnosti případu dovolují.

Písemným slibem se obviněný zaváže, že povede řádný život, zejména se nedopustí další trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu pro mládež, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží.

Slib má obligatorní písemnou formu. Nepostačilo by tedy ústní prohlášení plně odpovídající zákonným požadavkům § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ. Požadavku písemnosti je vyhověno, pokud obsah slibu bude zachycen do protokolu, či záznamu, pokud jej obviněný vlastnoručně podepsal. Slib je samozřejmě možné učinit i tak, že bude sepsán buď vlastnoručně osobou obviněného nebo např. jeho obhájcem, v úvahu připadá i orgán sociálně právní ochrany dítěte, pracovník PMS. Jejich pomoc při vhodném naformulování slibu a jeho znění se předpokládá, avšak slib musí být vždy podepsán obviněným. Jde o tzv. nezastupitelný procesní úkon, který musí obviněný učinit sám.

Je otázkou, do jaké míry zůstává přijetí slibu jako procesního opatření nahrazující vazbu použitelné u mladistvých. Význam mají okolnosti týkající se osobnosti mladistvého, především jeho pověst, povahové vlastnosti a dosavadní způsob života. Tyto je vždy nutné posuzovat individuálně a následně zvážit, zda mladistvý dodrží podmínky slibu v konkrétní věci. Mělo by proto být co největší snahou orgánů sociálně-právní ochrany dětí, orgánů Probační a mediační služby poskytnout v tomto ohledu co nejúplnější informace o osobě mladistvého.

3.4.1.3 Dohled probačního úředníka podle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ
Dalším surogátem vazby u mladistvého je dohled probačního úředníka. ZSM má vlastní ustanovení vymezující obsah probačního dohledu v § 16 ZSM, ale ve smyslu dohledu probačního úředníka jako opatření nahrazujícího vazbu se rozumí dohled probačního úředníka podle § 73 odst.1 písm. c) TrŘ. Ačkoliv dohledy dle uvedených ustanovení jsou si povahou blízké, není je možné vzájemně směřovat, neboť mají rozdílnou povahu a rozdílný režim výkonu. Podle § 73 odst.1 písm.c) TrŘ jde o náhradu vazby, podle § 16 ZSM jde o výchovné opatření.

Dohled probačního úředníka nad obviněným je upraven jednak v § 27b odst. 1 písm. a) a § 73 odst. 3 TrŘ a jednak v zákoně o Probační a mediační službě⁹², konkrétně v § 2 odst. 1, § 4 odst. 1, 2 písm. a), c), odst. 8 a § 5 odst. 5. Vlastní výkon dohledu nad obviněným vykonávají úředníci a asistenti PMS⁹³.

Při rozhodování, zda je možno nahradit vazbu dohledem probačního úředníka nad obviněným, musí soud nebo státní zástupce brát v úvahu jednak osobu obviněného⁹⁴ a jednak povahu projednávané věci (především půjde o hledisko, zda vůbec přichází v úvahu působení na obviněného, který bude propuštěn na svobodu, prostředky dohledu vykonávaného probačním úředníkem).

Smyslem dohledu je v rámci náhrady vazby dohledem umožnit obviněnému život na svobodě, prostřednictvím dohledu kontrolovat, zda náhrada vazby dohledem plní svůj účel a zda obviněný dodržuje uložená omezení a povinnosti.

Pro vymezení obsahu dohledu a povinností pro obviněného z něj vyplývajících lze podle komentáře k TrŘ⁹⁵ použít ustanovení § 26a TrZ a §26b TrZ.⁹⁶

⁹² Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

⁹³ §6 až 9 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

⁹⁴ Sběr podkladů o osobě obviněného může zajišťovat PMS, srov. § 4 odst.1, 2 písm. a) zákona č.257/2000 Sb.

⁹⁵ ŠÁMAL, P. - KRÁL, V. - BAXA, J. - PÚRY, F., *Trestní řád.Komentář, I.díl*. 4.vydání. Praha: C.H. Beck, 2002, s. 430.

⁹⁶ Zmiňovaná ustanovení TrZ navazují na institut podmíněného potrestání s dohledem v § 26 trZ, a proto používají pojmu pachatel.

Pouze v případě, že přichází v úvahu působení probačního úředníka na obviněného prostředky jeho dohledu, vysloví soud nebo státní zástupce dohled probačního úředníka nad obviněným.

Ex lege plyne obviněnému povinnost ve stanovených lhůtách se dostavovat k probačnímu úředníkovi. Půjde o pravidelná setkání obviněného s probačním pracovníkem, která se konají na pracovišti PMS v místě bydliště obviněného. Probační úředník má ale také právo navštívit obviněného doma. Obviněný musí dále změnit místo pobytu jen se souhlasem probačního úředníka a podrobit se dalším omezením, která směřují k tomu, aby se nedopustil další trestné činnosti a nemařil průběh trestního řízení. Ve výroku usnesení odůvodňujícího dohled musí být tato další omezení specifikována.

Omezení mohou trvat po dobu trvání důvodů vazby, pokud nedojde k nařízení probačního dohledu podle § 46 odst.7 ZSM po propuštění z vazby, kdy by se jednalo o probační dohled ve smyslu § 16 ZSM.

Sankcí při neplnění povinností uložených v souvislosti s nahrazením vazby za trvání vazebních důvodů je vazba obviněného. Pokud by důvody vazby odpadly a nevznikl by dodatečně nový důvod vazby, vzetí obviněného do vazby není možné.

Poznatky praxe ukazují, že ačkoliv u tohoto náhradního opatření v trestním řádu není uvedeno žádné věkové omezení, soudci v přípravném řízení vyhovují některým návrhům na nahrazení vazby zpravidla u obviněných blízkých věku mladistvých a mladistvých obviněných.⁹⁷ Vhodnost použití dohledu jako náhrady vazby vyplývá z toho, že probační dohled ovlivňuje chování mladistvého pomocí účelné kombinace prvků kontroly, pomoci a poradenství.

3.4.1.4 Peněžitá záruka podle § 73 TrŘ

Peněžitá záruka⁹⁸ je institut majetkového ručení. Podstatou je zde působení na vůli obviněného majetkovou újmou, která by vznikla v případě jejího propadnutí.

⁹⁷ VANTUCH, P., *Obhajoba obviněného*. 2 doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2002. s. 250

⁹⁸ Institut v byl součástí již rakouského soudního řádu z roku 1873 až do nabytí účinnosti zákona č.319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, kdy byl zrušen a pak znovu upraven pod označením

Podle úpravy v § 73a odst. 1 TrŘ je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c) TrŘ, kromě zde vyjmenovaných trestných činů může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu, jestliže přijme peněžitou záruku, jejíž výši určil.

Peněžitou záruku (kauci) skládá přímo obviněný, nebo s jeho souhlasem jiná osoba, která však musí být před přijetím záruky seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby, aby mohla náležitě zvážit, zda peněžitou záruku za obviněného složí.

Specifikem tohoto opatření je dvoufázové rozhodování o přijetí peněžitě záruky. Zatímco v případech ostatních institutů rozhodnutí o přijetí náhradního opatření nahrazujícího vazbu a propuštění z vazby spadají v jedno, v případě peněžitě záruky tomu tak nemusí být.

Orgán rozhodující o vazbě nejdříve usnesením rozhodne o přijetí nebo odmítnutí peněžitě záruky. Pokud rozhodne o přijetí, zároveň v tomto usnesení stanoví výši peněžitě záruky v odpovídající hodnotě s přihlédnutím k osobě a majetkovým poměrům obviněného od 10.000 Kč a způsob jejího složení. Až tehdy, je-li kauce složena, může orgán rozhodnout dalším usnesením, že se obviněný ponechává na svobodě nebo se propouští z vazby na svobodu.

Odlišný právní názor k dvoufázovému rozhodování o přijetí peněžitě záruky vyslovil Krajský soud v Českých Budějovicích. Jestliže soud, popř. soudce, dojde k závěru, že jsou splněny podmínky pro přijetí nabízené peněžitě záruky, nejprve určí její výši, přičemž postupuje neformálním postupem (nerozhoduje usnesením), a teprve tehdy, když je záruka v určené výši složena, rozhodne usnesením, že ji přijímá a že na základě tohoto rozhodnutí propouští obviněného z vazby na svobodu, nebo že jej ponechává na svobodě.⁹⁹

Proti pozitivnímu i negativnímu rozhodnutí o přijetí peněžitě záruky je přípustná stížnost, neboť jde o rozhodnutí ve smyslu § 74 TrŘ.

---

majetková záruka novelou trestního řádu č.178/1990 Sb.Pojem peněžitá záruka zavedla novela trestního řádu č. 558/1991 Sb.

⁹⁹ R 33/1994

Jestliže se obviněný dopustí alespoň některého z jednání popsaného v § 73a odst.3 písm. a) až d) TrŘ, propadne peněžitá záruka státu.

Častou kritikou tohoto institutu bývají argumenty o tom, že jeho výhod mohou využívat příslušníci majetnějších vrstev. S touto kritikou se poměrně dobře vypořádal F. Storch¹⁰⁰, který zdůrazňuje, že rovnost není totéž co rovnoprávnost. Mezi jednotlivci existuje celá řada rozdílů, které nelze odstranit žádným zákonem. Proto peněžitá záruka, ačkoliv je jako výhoda poskytována obviněnému, nemusí nutně znamenat křivdu pro někoho, kdo ji pro nesplnitelnost zákonných podmínek nemůže být účasten.

Vazba je dle F. Storcha „zlem“ a mělo by jí být užíváno s „moudrou rozvahou“ a „šetrnou hospodárností“ pokud mírnější prostředky např. v podobě peněžitě záruky nestačí.

Z pohledu zvláštnosti kriminality mládeže je možné na institut peněžitě záruky nahlížet z jiného pohledu. Jde především o to, do jaké míry peněžitá záruka ovlivní vůli mladistvého, aby se vyvaroval chování odůvodňujícího vazbu. Výše peněžitě záruky se má určovat s ohledem na osobu a majetkové poměry. Nepochybně majetkové poměry mladistvého jsou odlišné od dospělých, kteří mají stabilní příjem a majetek. Z tohoto hlediska dolní hranice ve výši 10.000 Kč může být pro mladistvého nedosažitelná, pokud pochází ze slabších sociálních a ekonomických poměrů.

V případě mladistvých a návrhu peněžitě záruky bude pravděpodobně častěji docházet k tomu, že záruku nabídne jiná osoba, zpravidla zákonný zástupce mladistvého. Vzájemné vazby mezi mladistvým a jeho zákonným zástupcem mohou být již přetrženy, je-li spáchání trestné činnosti výsledkem dlouhodobějšího selhání výchovy v rodině. Složená peněžitá záruka proto nemusí na vůli mladistvého působit natolik, aby ho usměrnila v jeho dalším chování, neboť ekonomickou újmu způsobenou propadnutím záruky v nefungující rodině pravděpodobně nepocítí.

---

¹⁰⁰ STORCH, F., *Vyručení obviněného z vazby vyšetřovací*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. 1895

Pokud se již jedná o vazební věci a případné náhradě vazby, převážně jde o mladistvé, kteří se opakovaně dopouštějí provinění namířených proti majetku, případně i zvláště závažných provinění. Většinou u nich již byla nařízena ústavní výchova, avšak z výchovných ústavů utíkají a během krátkodobých útěků se dopouštějí trestné činnosti. Pocházejí ze sociálně slabých rodin, které jsou dopláceny dávkami sociální péče do životního minima, a proto není předpoklad, že by někdo z blízkých rodinných příslušníků nabídl peněžitou záruku.

S ohledem na uvedené peněžitá záruka jako náhrada vazby v řízení proti mladistvým se uplatňuje velmi sporadicky.¹⁰¹

3.4.1.5 Umístění v péči důvěryhodné osoby

Ustanovení § 50 ZSM upravuje **nový** institut náhrady vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby. Mladistvý, u něhož jsou dány důvody vazby, může být místo umístění ve vazbě svěřen do péče důvěryhodné osoby při splnění dvou podmínek. Jednak důvěryhodná osoba je ochotná a schopná se ujmout péče o mladistvého a dohledu nad ním, písemně se zaváže, že bude o mladistvého pečovat a převezme odpovědnost za to, že se mladistvý na předvolání dostaví k soudu a splní další podmínky, které soud určí, a za druhé, že mladistvý souhlasí s tím, že bude svěřen do péče důvěryhodné osoby, a písemně se zaváže, že se bude chovat podle dohodnutých podmínek a splní i další podmínky stanovené soudem pro mládež.

Umístění v péči důvěryhodné osoby je nutné odlišit od nahrazení vazby zárukou důvěryhodné osoby, kdy půjde zpravidla o jednorázový akt, přičemž role mladistvého při nabízení záruky je pasivní. Umístění v péči důvěryhodné osoby bude znamenat a vyžadovat dlouhodobější soustavné působení na osobu mladistvého a jeho aktivní zapojení.

---

¹⁰¹ Zvláštní zpráva obsahující vyhodnocení postupu státních zastupitelství při aplikaci zákona č.218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže (na trestním úseku i v netrestní obalsti) na rok 2005 neuvedla ani jeden případ užití peněžité záruky při uplatňování náhrady vazby.

Tento institut je vybudován na aktivní spolupráci mladistvého a důvěryhodné osoby, bez dobrovolnosti a ochoty spolupráce by toto vazbu nahrazující opatření nemělo smysl. Právě proto druhou podmínkou *sine que non* je souhlas mladistvého s umístěním v péči důvěryhodné osoby.

Při úvaze o použití umístění v péči důvěryhodné osoby je nutné zodpovědět otázku, jaké vlastnosti by důvěryhodná osoba měla mít, aby mohla převzít péči o mladistvého. Pravděpodobně se bude jednat o osobu ze širší rodiny mladistvého, nebo z jeho blízkého sociálního okolí. Mladistvý musí respektovat určitou autoritu této osoby, aby se podrobil její péči. Osobnostní a rodinné poměry důvěryhodné osoby musí zajistit dostatečnou možnost a schopnost pečovat o mladistvého.

Účelem umístění není odnětí mladistvého z jeho rodiny a svěření do péče cizí fyzické osoby, účelem zůstává náhrada vazby. Důvěryhodná osoba přebírá za mladistvého odpovědnost, že se mladistvý dostaví na předvolání soudu, že se nedopustí trestné činnosti a že nebude mařit objasňování skutečností ani působit na svědky nebo spoluobviněné.

Určitým vodítkem při výkladu pojmu důvěryhodná osoba je dostupná judikatura týkající se nahrazení vazby zárukou za další chování obviněného důvěryhodnou osobou podle § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ. Za důvěryhodnou osobu lze považovat např. vychovatele v internátu pro učně, vedoucího zaměstnance nadřízeného obviněnému, rodiče mladistvého. Důvěryhodnost rodičů musí být posuzována s opatrností. Samostatné spáchání trestného činu jejich potomkem je do nemalé míry signálem, že na jeho výchovu neměli dostatečný pozitivní vliv.¹⁰²

Samostatná judikatura vztahující se k § 50 ZSM prozatím není dostupná, a až další rozhodovací praxe soudů pro mládež vymezí, kdo může případně nemůže být považován za důvěryhodnou osobu.

---

¹⁰² Soudní rozhodnutí publikované pod č. 51/1995 Sb. rozh. tr. vyslovilo právní názor, že podmínky nahrazení vazby zárukou za další chování obviněného podle § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ nebudou zpravidla splněny u nabídky rodičů mladistvého, kteří měli s jeho výchovou problémy, jež mimo jiné vyústily i ve spáchání trestné činnosti.

Z praxe plynou ojedinělé poznatky využití tohoto institutu¹⁰³. Mladiství pachatelé se pohybují v prostředí, které inklinuje k páchání protiprávních jednání (mladistvé gangy, party). Není proto v silách orgánu sociálně-právní ochrany dětí vytipovat důvěryhodnou osobu, do jejíž péče by byl mladistvý umístěn, a která by nad jeho dalším chováním převzala záruku.

3.4.2 Neprocesní opatření

Mezi neprocesní opatření, kterými lze vazbu nahradit, patří tzv. včasná pomoc probačního úředníka a nařízení ústavní výchovy podle § 46 odst.2 ZOR¹⁰⁴. Včasná pomoc probačního úředníka zahrnuje postupy, které jsou v zásadě blízké probačnímu dohledu. Probační dohled je vymezen § 16 ZSM.

Včasná pomoc probačního úředníka bude v zásadě uplatňována před rozhodnutími státního zástupce a soudu ve věci. Cílem je především zamezení negativního dopadu trestního řízení na osobu mladistvého tím, že bude do vydání meritorního rozhodnutí na svobodě a jde v podmínkách českého trestního řízení o alternativu k vazbě.

Včasnou pomoc probačního úředníka lze zahrnout do širšího pojetí probace. Vhodnost této alternativy vazby byla především spatřována v brzkém kontaktu mladistvého s probačním úředníkem, který by svojí odbornou pomocí mohl změnit životní postoje a chování mladistvého.

3.5 Vyrozumění o vzetí do vazby

O vzetí mladistvého do vazby, stejně jako o jeho zadržení nebo zatčení je třeba podle § 46 odst. 2 ZSM bez zbytečného odkladu vyrozumět některé osoby. Toto ustanovení doplňuje a rozšiřuje obecné ustanovení § 70 TrŘ. Okruh osob, které je třeba vyrozumět, je širší.

Konkrétně se jedná o zákonného zástupce mladistvého, jeho zaměstnavatele, příslušné středisko Probační a mediační služby, příslušný orgán

---

¹⁰³ Zpráva NSZ, s. 62-63

¹⁰⁴ Více např. HRUŠOVÁ, M. a kolektiv. *Zákon o rodině. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 190

sociálně-právní ochrany dětí, případně ještě výchovné zařízení, kde mladistvý vykonává uloženou ochrannou výchovu. U dospělých se tento okruh liší, neboť o vzetí obviněného do vazby je třeba bez průtahů vyrozumět některého rodinného příslušníka a zaměstnavatele, to ovšem neplatí, pokud si to obviněný nepřeje.

Osoby uvedené v § 46 odst. 2 ZSM je nutné vyrozumět vždy, i když si to mladistvý nepřeje. V širším výčtu osob, které mají být o vzetí mladistvého do vazby, jeho zadržení nebo zatčení zpraveni, se projevuje zásada zvláštního přístupu k mladistvým. Povinnost informovat příslušné instituce je stanovena u takových procesních úkonů, kterými dochází k zásahu do osobních svobod mladistvého a je potřeba zaručit, aby takové zásahy byly co nejmírnější intenzity. Např. pro orgán PMS je včasné vyrozumění o vzetí mladistvého do vazby důležité pro přípravu podkladů pro rozhodování o nahrazení vazby probačním dohledem (§ 73 odst. 1 písm. b) TrŘ; podobně např. orgán sociálně-právní ochrany dětí může vytipovat vhodnou důvěryhodnou osobu v okolí mladistvého, v jejíž péči by místo vazby mohl být mladistvý umístěn (§ 50 ZSM).

3.6 Délka vazby

Dle čl. 8 odst. 5 LZPS nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Uvedená ústavní maxima je provedena v § 47 ZSM, které navazuje na obecná ustanovení o trvání vazby v § 71 odst. 1, 2 TrŘ, podle nichž jsou orgány činné podle ZSM povinny vyřizovat vazební věci přednostně s největším urychlením, přičemž vazba může trvat v přípravném řízení a v řízení před soudem pro mládež jen nezbytně nutnou dobu.

Vazba z důvodu uvedeného v § 67 písm. b) TrŘ (koluzní vazba) může trvat nejdéle tři měsíce. To neplatí, pokud bylo zjištěno, že mladistvý obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.

Význam rychlého projednání trestních věcí vede k tomu, že tento požadavek je považován za základní zásadu trestního řízení. Jde o zásadu všeobecného charakteru v tom smyslu, že zavazuje všechny orgány činné v trestním řízení (což

ostatně naznačuje i její vyjádření ve stejném ustanovení trestního řádu spolu s jinou základní zásadou trestního řízení - zásadou oficiality), a že se uplatňuje ve všech stadiích trestního řízení, včetně řízení vykonávacího.¹⁰⁵

Všeobecným požadavkem na trestní řízení je jeho rychlost. Zásada rychlosti řízení se prolíná celým trestním procesem především ve stanovování různých lhůt pro orgány činné v trestním řízení. Jak uvádí V. Mandák,¹⁰⁶ zásada rychlosti platí **dvojnásob** pro řízení vazební. V řízení proti mladistvým je zásada rychlosti ještě více zesílena. Stimulem pro co nejrychlejší projednání vazebních věcí jsou trestním řádem a ZSM stanoveny lhůty pro rozhodování o vazebních věcech a především maximální délka, kterou nesmí vazba překročit, a po jejímž uplynutí musí být mladistvý z vazby propuštěn, pokud nedojde k prodloužení vazby soudem na návrh státního zástupce.

Pokud nahlížíme na vazbu jako na určitou výhodu ponechanou orgánům činným v trestním řízení na úkor obviněného, který je dočasně zbaven osobní svobody, je žádoucí, aby při provádění vazebních procesních úkonů nedocházelo k průtahům a byly činěny v co nejkratší možné době.

O hrozících negativních vlivech vazby na další vývoj osobnosti mladistvého bylo již pojednáno na jiném místě v této práci. Na délku vazby a požadavek na její co nejkratší trvání zvláště u mladistvých pachatelů lze pohlížet ještě z jednoho úhlu pohledu. V důsledku neukončeného rozumového, mravního a sociálního vývoje dětí a mladistvých je zde velká naděje na to, že rychlá a spravedlivá reakce společnosti na jejich protiprávní čin bude nejlepší prevencí dalšího delikventního jednání. Proto jsou v trestním řízení proti mladistvým stanoveny odchylky v zájmu urychlení průběhu řízení, a to odlišně stanovená délka vazby a odlišné způsoby rozhodování o vazebních věcech (především prodlužování lhůty vazby).

Podstatným rozdílem od úpravy vazby u dospělých pachatelů je její **délka**. Vazba mladistvého smí zásadně trvat **kratší** dobu než vazba dospělého obviněného. Doba trvání vazby je v ZSM výrazně omezena jak v přípravném

¹⁰⁵ JELÍNEK, J., *Zásada rychlosti trestního řízení*. Kriminalistika. Ročník 36, č. 1, 2003.

¹⁰⁶ MANDÁK, V., *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis-Praha, 1975, s. 188

řízení, tak v řízení před soudem. Podle ustanovení § 47 odst. 1 ZSM základní povolená doba vazby v řízení ve věcech mladistvých nesmí trvat déle než dva měsíce, a jde-li o zvlášť závažné provinění (§ 6 odst. 1 ZSM ve spojení s § 41 odst. 2 TrZ), nesmí trvat déle než šest měsíců. Po uplynutí této doby může být vazba výjimečně prodloužena až o další dva měsíce a v řízení o zvlášť závažném provinění až o dalších šest měsíců, pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. K prodloužení může dojít maximálně jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem.

Při vymezení maximální přípustné doby trvání vazby je třeba se vyrovnat s odlišnou terminologií, kterou používá ZSM a TrŘ. Výkladově by se pod pojmem *prodloužení vazby* v ZSM mělo rozumět totéž, co pod výrazem *další trvání vazby* v TrŘ¹⁰⁷. Zároveň je třeba úpravu § 47 odst. 1 druhé a poslední věty vykládat v úzké souvislosti se zněním § 71 odst. 8, 9 TrŘ. Proto je možné učinit závěr, že v řízení o běžném provinění může být vazba mladistvého prodloužena o další dva měsíce, kdy celková doba vazby v přípravném řízení by byla čtyři měsíce, což odpovídá úpravě stanovené v § 71 odst. 8 písm. a) TrŘ.¹⁰⁸ Maximální přípustná délka vazby u mladistvého stíhaného pro jiné než zvlášť závažné provinění v přípravném řízení tedy dopadá i na limit délky vazby podle § 71 odst. 8 písm. b) TrŘ.

V řízení před soudem může být vazba při stíhání těchto provinění prodloužena nejvýše o další dva měsíce, tudíž úhrnná nevyšší přípustná doba trvání vazby činí šest měsíců.

Bude-li řízení vedeno pro zvlášť závažné provinění, jsou doby trvání vazby odlišné. Podle obecné úpravy platí limit vazby jeden rok a v řízení před soudem dva roky (srov. § 71 odst. 8 písm. c) TrŘ ve spojení s diferenciací uvedenou v § 71

¹⁰⁷ RŮŽIČKA, M.- ZEZULOVÁ, J., *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 555

¹⁰⁸ Čtyři měsíce je maximální limit délky vazby v přípravném řízení, je-li vedeno trestní stíhání pro trestný čin, o kterém je příslušný konat řízení samosoudce (§ 314a odst. 1 TrŘ)

odst. 9 větou první TrŘ). Limit vazby je vyšší (jeden rok a čtyři měsíce v přípravném řízení a dva roky a osm měsíců v řízení před soudem) v případech, je-li trestní stíhání vedeno pro trestný čin, za který lze podle zvláštní části TrZ uložit výjimečný trest.¹⁰⁹

U mladistvých v řízení pro zvlášť závažná provinění může být základní lhůta vazby šest měsíců v přípravném řízení prodloužena o dalších šest měsíců v přípravném řízení, tedy celková doba vazby v přípravném řízení může být jeden rok a v řízení před soudem může být vazba prodloužena rovněž o šest měsíců. Nejvyšší přípustná doba vazby, jde-li o zvlášť závažná provinění mladistvého, je osmnáct měsíců.

Jen pro srovnání, jestliže doba trvání vazby u dospělého obviněného v přípravném řízení dosáhne tří měsíců, je státní zástupce povinen do pěti pracovních dnů po uplynutí této doby rozhodnout, zda se obviněný ponechává i nadále ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští na svobodu (§ 71 odst. 3 TrŘ).

Rozhodne-li státní zástupce, že obviněný se ponechává ve vazbě, je povinen nejpozději do tří měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí znovu rozhodnout o tom, zda se obviněný ponechává i nadále ve vazbě, nebo zda se obviněný propouští z vazby na svobodu. Ponechat obviněného ve vazbě lze, jen pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání (§ 71 odst. 4 TrŘ).

Soud je povinen nejpozději do třiceti dnů ode dne, kdy u něj byla po skončení přípravného řízení podána obžaloba nebo kdy mu byl doručen spis na základě rozhodnutí o postoupení nebo přikázání věci obviněného, který je ve vazbě, rozhodnout, zda se obviněný ve vazbě ponechává, nebo zda se obviněný propouští z vazby na svobodu (§ 71 odst. 5 TrŘ).

---

¹⁰⁹ Tomu v ZSM za podmínky, že stupeň nebezpečnosti takového provinění pro společnost je vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a napravitelnému následku mimořádně vysoký, koresponduje § 31 odst. 3 (má-li soud mládeže za to, že by odnětí svobody v rozmezí uvedeném v § 31 odst. 1 ZSM k dosažení účelu trestního opatření nepostačovalo).

Celková doba vazby u dospělého obviněného nesmí přesáhnout v závislosti na typové závažnosti trestného činu jeden, dva, tři, resp. čtyři roky, kdy dochází k diferenciaci limitování vazby v přípravném řízení a v řízení před soudem (§ 71 odst. 8, 9 TrŘ).

3.6.1 Prodlužování vazby mladistvého

Systém prodlužování lhůty vazby v ZSM není postaven na stejných principech jako úprava obsažená nyní v trestním řádu. Jedná se spíše o úpravu, která se u prodlužování vazby uplatňovala v trestním řádu do 31.12. 2001, před nabytím účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. To tedy znamená, že podle ZSM se o prodlužování vazby rozhoduje zcela **odlišným** způsobem.

Při rozhodování o prodlužování lhůty vazby u mladistvých je zvlášť důležité respektovat ustanovení § 1 odst. 2 ZSM, které vyjadřuje zvláštní povahu řízení v trestních věcech mladistvých.

Základním rozdílem oproti obecné úpravě je, že jako orgán rozhodující o dalším trvání vazby je určen výlučně soud, resp. nadřízený soud, a státnímu zástupci je jen stanovena povinnost podat v přípravném řízení v tomto ohledu příslušný návrh (§ 48 odst. 2 a 3 ZSM), zatímco podle § 73b odst. 2 ve spojení s § 71 odst. 3 a 4 TrŘ o dalším trvání vazby rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce.

K prodloužení lhůty vazby mladistvého podle § 47 odst. 1 ZSM jsou třeba další podmínky, které musí přistoupit vedle obecných důvodů vazby podle § 67 TrŘ, popř. v případě, že jde o provinění zmíněné v § 68 odst. 2 TrŘ a dále i vedle některé z okolností uvedených v § 68 odst. 3 TrŘ, a to že:

- a) nebylo možno pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a
- b) propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání.

Obě tyto podmínky musí být splněny **kumulativně** a uplatní se jak pro prodloužení lhůty vazby v přípravném řízení, tak v řízení před soudem. Stejně

podmínky jsou uvedeny v § 71 odst. 4 TrŘ pro druhé, případně další prodloužení vazby obviněného, kde se podle svého obsahu vztahují jen na přípravné řízení, ale na jejich obdobné použití odkazuje § 71 odst. 6 TrŘ, týkající se řízení po podání obžaloby.

Odlišnosti týkající se délky vazby a rozhodování o jejím prodloužení vyplývají ze vzájemného vztahu trestního řádu a ZSM. Vznikají komplikované situace, kdy není zcela jasné, kterou úpravu použít. Pro lepší orientaci v problematice se věnují prodlužování vazby v přípravném řízení a v řízení před soudem odděleně.

3.6.1.1 Prodlužování vazby v přípravném řízení

V ustanovení § 47 odst. 2 ZSM se upravuje rozhodování o prodloužení lhůty vazby v přípravném řízení, o kterém rozhoduje soudce okresního soudu pro mládež na návrh státního zástupce. Úprava přitom respektuje § 26 TrŘ o příslušnosti soudu k úkonům v přípravném řízení, podle kterého je k provádění úkonů v přípravném řízení vždy příslušný okresní soud, v jehož obvodě je činný státní zástupce, který podal příslušný návrh. Důvodem, proč zde rozhoduje soudce okresního soudu pro mládež a nikoli tedy státní zástupce podle § 73 odst. 3, 4 TrŘ, je závažnost rozhodování o trvání vazby u mladistvých, kdy vazba je zcela mimořádným zajišťovacím prostředkem za situace, kdy účelu vazby nelze dosáhnout žádným jiným opatřením.

Pro doručení návrhu státního zástupce na prodloužení vazební lhůty okresnímu soudu pro mládež je stanovena nepřekročitelná patnáctidenní lhůta, která bude zachována, jestliže bude návrh doručen nejpozději toho dne, který předchází dni, jenž je patnáctým dnem počítaným zpět od konce lhůty trvání vazby.¹¹⁰ Tedy státní zástupce musí návrh doručit nejpozději šestnáctý den před skončením lhůty. Do této lhůty je ale nutno počítat i den, ve který vazební lhůta skončí.

---

¹¹⁰ 58/1994 – návrat ZSM k prodlužování lhůt vazby znamená i faktický návrat k judikatuře platné před novelizací trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb.

Stejně je státní zástupce povinen postupovat, jestliže v době kratší než patnáct dnů před skončením vazební lhůty podá obžalobu. Tato povinnost uložená státnímu zástupci zajišťuje, aby soud pro mládež mohl rozhodnout o prodloužení vazební lhůty při dodržení patnáctidenní lhůty k doručení návrhu v případě, kdy státní zástupce podává obžalobu v samém závěru vazební lhůty.

Pokud by došlo k nedodržení lhůty k doručení návrhu soudu pro mládež, mladistvý by musel být propuštěn na svobodu, a to nejpozději den po uplynutí lhůty, na niž bylo trvání vazby omezeno (§ 47 odst. 4 ZSM). Stejně by bylo potřeba postupovat v případě, kdyby návrh na prodloužení byl soudu pro mládež doručen včas, ale soud by do skončení lhůty nijak nerozhodl.

V souvislosti s podáváním návrhu na prodloužení lhůty vazby při zachování celých patnácti dnů, mohou teoreticky vznikat problémy, neboť za určitých podmínek může její dodržení být obtížné .

Uvažujeme-li základní dvouměsíční lhůtu vazby a postup státního zástupce podat obžalobu v době kratší než patnáct dnů před skončením lhůty, dojde ke zkrácení vazební lhůty na šest týdnů, pokud nejde o trestní stíhání pro zvlášť závažné provinění, což může být krátká doba pro objasnění a vyšetření celé věci a pro podání obžaloby. Ohled je třeba vzít zejména na tu skutečnost, že vazebně jsou vyšetřovány obvykle rozsáhlé a skutkově složité věci.

Závažnější problém vznikne, pokud státní zástupce podá obžalobu patnáctý nebo šestnáctý den před skončením vazební lhůty. Odpadne mu povinnost podat návrh na prodloužení lhůty vazby soudci okresního soudu pro mládež, avšak soud, kterému je obžaloba doručena byť i šestnáctý den před skončením vazební lhůty, fakticky nemůže dostát své povinnosti uvedené v § 47 odst. 3 ZSM a opět ve lhůtě patnácti dnů před skončením vazební lhůty věc předložit nadřízenému soudu pro mládež.¹¹¹

---

¹¹¹ RŮŽIČKA, M.- ZEŽULOVÁ, J., *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 557

Nutno však podotknout, že vzhledem k nízkému počtu případů, kdy byla uplatněna u mladistvého vazba, zůstávají popsané komplikace spíše v rovině teoretické.

Co praxe musela řešit, byl zajímavý problém související s úpravou délky vazby v § 47 odst. 1 ZSM a jejím maximálním prodlužování ve vztahu k periodickému tříměsíčnímu prodlužování vazby státním zástupcem v přípravném řízení podle § 71 odst. 3 TrŘ.

Těžiště problému spočívalo v aplikovatelnosti § 71 odst. 3 TrŘ na případy mladistvého. ZSM sice ve vztahu k trestnímu řádu upravuje speciálně prodlužování maximální délky vazby, avšak nikoli její periodické prodlužování. Aplikovatelnost § 71 odst. 3 TrŘ na vazbu mladistvého byla v praxi obhajována tvrzením, že ZSM nemá ustanovení o prodlužování vazby v rámci její maximální délky. Pokud by se toto ustanovení v řízení proti mladistvého neuplatnilo, znamenalo by to, že mladistvý je oproti dospělým obviněným v nevýhodě a má méně práv než jiní dospělí obvinění, neboť rozhodování o další vazbě připadá v úvahu až po uplynutí základní vazební lhůty šesti měsíců u zvláště závažných provinění. Z toho bylo dovozováno, že by vazba obviněných stíhaných pro spáchání zvláště závažných trestných činů byla v režimu trestního řádu v důsledku tříměsíčního přezkumu zásadně kratší a tím benevolentnější než vazba mladistvých stíhaných pro zvláště závažná provinění.

Řešení přineslo až rozhodnutí Ústavního soudu.¹¹² Ústavní soud především poukázal na odlišné principy úpravy vazby mladistvých a k otázce výkladu pokračování vazby mezi jednotlivými stanovenými úseky celkově stanovené délky trvání vazby nezjistil v úpravě ZSM ústavní deficit.

Princip pravomoci státního zástupce rozhodovat v přípravném řízení o dalším trvání vazby, který se mimo jiné promítl v pravidelné tříměsíční periodicitě podle nyní platného trestního řádu, jde zcela proti principu výlučné pravomoci soudu, resp. soudů, rozhodovat, jak o vzetí mladistvého do vazby, tak o jejím dalším trvání, podle ZSM.

---

¹¹² II.ÚS 663/05

Ústavní soud připustil, že je úprava povinného pravidelného přezkumu vazby v souvislosti s ukončením časové etapy v ZSM v případě zvláště závažného provinění formálně přísnější, ale zároveň je třeba na věc nahlížet ve světle ústavních zásad, především zásady proporcionality, podle které je pokračování omezení osobní svobody ospravedlněno, pouze pokud existují specifické potřeby veřejného zájmu (zajištění účelu trestního řízení) převažující princip respektování osobní svobody. Ačkoliv právo na osobní svobodu stojí v katalogu základních práv a svobod na předním místě, a to i v celoevropském kontextu¹¹³, ponechává LZPS ohledně jejího omezení dostatečný prostor úpravě podústavního práva. Zákodárce v ZSM volil právní úpravu odlišně od obecné úpravy.

Není možné, aby se princip proporcionality výlučně vázal na jakékoliv pevné intervaly, během kterých mají orgány činné v trestním řízení (a především soud) ať z vlastního či jiného podnětu povinnost vazbu mladistvého přezkoumávat. Tento princip musí být naopak aplikován s přihlédnutím k okolnostem každého jednotlivého případu, a zejména s ohledem na jeho procesní vývoj. To je v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže formálně naplněno jednak povinností všech příslušných orgánů zkoumat v každém stádiu řízení, zda důvody vazby trvají, změnil se či pominuly, a povinností propustit v posledně uvedeném případě mladistvého z vazby na svobodu (§ 48 ZSM) a dále možností mladistvého podat žádost o propuštění z vazby na svobodu (§ 72 odst. 3 a 4 trestního řádu), které jsou doplněny stanovením doby trvání vazby, po jejímž uplynutí musí být mladistvý z vazby propuštěn, anebo musí být vazba soudem na návrh státního zástupce prodloužena.

3.6.1.2 Prodloužení vazby mladistvého v řízení před soudem

V řízení před soudem o prodloužení lhůty vazby rozhoduje soudce soudu pro mládež nadřízeného soudu pro mládež, který je příslušný věc projednat nebo který věc již projednává (§ 47 odst.3 ZSM).

Stejně jako v přípravném řízení může dojít k prodloužení vazby v řízení pouze jednou za splnění podmínek stanovených v § 47 odst. 1, druhá věta ZSM.

¹¹³ BLAHOŽ, J., *Sjednocující se Evropa a lidská a občanská práva*. Praha: ASPI 2005. s. 46 a násl.

3.7 Probační dohled po propuštění mladistvého z vazby

Specifickým institutem ve vazebních věcech mladistvých je podle ZSM možnost nařízení probačního dohledu po propuštění mladistvého z vazby. Ustanovení § 47 odst. 7 ZSM upravuje situace, kdy mladistvý byl v souvislosti s rozhodováním o prodloužení vazby propuštěn na svobodu, ale nad jeho chováním je třeba i nadále dozírat.

Důvodem pro tuto úpravu jsou velmi krátké lhůty trvání vazby, kdy nemusí dojít k provedení všech procesních úkonů, při kterých je přítomnost mladistvého nezbytná během trvání lhůty vazby a mladistvý by měl být i nadále dostižitelný pro provedení trestního řízení. Praktičnost tohoto ustanovení si lze představit jednak v případech, kdy bylo od vazby jako podstatného zásahu do osobní svobody upuštěno dobrovolně a jednak v případech, kdy došlo k vyčerpání lhůty trvání vazby a mladistvého již do vazby nelze vzít, avšak orgány činné v trestním řízení potřebují zajistit i nadále přítomnost mladistvého pro provedení některých úkonů, kde je jeho přítomnost nezbytná.

Ačkoliv jde o institut použitelný již v raném stadiu trestního stíhání, nelze přehlížet výchovnou složku tohoto institutu. Při absenci jakéhokoliv výchovného působení se riziko recidivy zvyšuje. Pomocí výchovného působení probačního úředníka, tedy kombinací kontroly, dohledu a pomoci, se má zamezit recidivě a mladistvého usměrnit k řádnému životu již v tomto stadiu trestního stíhání. Úspěšná probace je založena na co nejdelším působení od počátku trestního stíhání až po skončení věci.

O obsah výkonu dohledu probačního úředníka po propuštění z vazby lze uvažovat jako o probačním dohledu dle § 16 ZSM, avšak podpůrně bude možné uplatnit i ustanovení § 73 odst. 3 TrŘ, neboť jde v podstatě o dohled, který vazbu nahrazuje. Proto nebude potřeba souhlasu mladistvého s tímto dohledem. Toto lze dovozovat i z dikce zákona, kdy zákon hovoří o *nařízení* nikoliv o *uložení* probačního dohledu.

ZSM neuvádí, kdo bude rozhodovat o uložení probačního dohledu po propuštění mladistvého z vazby. Bude možné uplatnit obecné ustanovení § 15

odst. 3 ZSM o ukládání výchovného opatření. Dohled probačního úředníka nařídí soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce. K uložení dohledu zpravidla dojde v usnesení o propuštění z vazby, ale je možné uložit dohled i v samostatném usnesení, zejména pokud se ukáže jeho potřeba v dalším řízení. Proti usnesení o uložení probačního dohledu není stížnost přípustná (§ 141 odst. 2 TrŘ).¹¹⁴

3.8 Místní příslušnost v řízení proti mladistvému

Obecnějším problémem je místní příslušnosti podle ZSM. Odlišně stanovená místní příslušnost soudu pro mládež činí v praxi průtahy v řízení, a to i v rozhodování vazebních věcí. Proto je této problematice věnovaná pozornost.

Ustanovení § 37 ZSM upravuje místní příslušnost soudu pro mládež odlišně od obecné úpravy v § 18 TrŘ. Zvláštní úprava místní příslušnosti v řízení ve věcech mladistvých byla založena na myšlence, aby všechny protiprávní činy (činy jinak trestné a provinění) soudil stále stejný soud, neboť při aplikaci § 18 TrŘ se místní příslušnost soudu mění podle toho, kde byl trestný čin spáchán. Místně příslušným je soud pro mládež, v jehož obvodu obviněný mladistvý bydlí. Nemá-li mladistvý, proti kterému se řízení vede, trvalé bydliště, je místně příslušný soud pro mládež, v jehož obvodu se zdržuje nebo pracuje. Nelze-li takové místo zjistit nebo jsou-li mimo území České republiky, koná řízení soud mládeže, v jehož obvodu čin vyšel najevo (§ 37 odst. 2 ZSM).

Pro věcnou příslušnost se uplatní v trestních věcech s ohledem na § 1 odst. 3 ZSM obecná ustanovení § 16 a 17 o věcné příslušnosti a § 24 o rozhodnutí o příslušnosti v celém rozsahu.

Dnešní odlišná úprava místní příslušnosti navazuje na již zrušený § 295 TrŘ, který umožňoval příslušnému soudu postoupit věc soudu, v jehož obvodu mladistvý bydlí, nebo soudu, u kterého bylo konání trestního řízení nejúčelnější s ohledem na zájmy mladistvého. Tato výjimka z obecných zásad o místní příslušnosti soudu byla ospravedlňována zájmem na výchovném působení řízení

¹¹⁴ ŠÁMAL P.-VÁLKOVÁ, H.-SOTOLÁŘ, A.-HRUŠÁKOVÁ, M., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s.494

na mladistvého, které je nejefektivnější v místě bydliště. V soudní praxi docházelo k častému postupování věci podle § 295 TrŘ a v důsledku i ke kompetenčním sporům.

Se zřetelem na prospěch a zájem mladistvého proto ZSM určuje jako prvotní příslušnost podle bydliště, až následně se příslušnost určuje podle hlediska, kde se mladistvý zdržuje nebo pracuje. Pojem bydliště lze v zásadě vykládat jako trvalý pobyt podle zákona o evidenci obyvatel.¹¹⁵ To vyplývá i z toho, že § 37 odst. 1 ZSM rozlišuje stálé bydliště a místo, kde se mladistvý zdržuje, což je místo, kde mladistvý fakticky pobývá, aniž by tam byl přihlášen k trvalému pobytu.

I když zákonodárce změnou místní příslušnosti soudu pro mládež deklaroval snahu vést řízení proti mladistvému co nejúčelněji v místě jeho trvalého bydliště, kde je konání trestního řízení nejúčelnější, neboť nejlépe se zde zajišťuje koordinovaná spolupráce PMS, orgánem sociálně-právní ochrany dětí a s rodinou osoby, proti které se řízení vede, poznatky z praxe ukazují, že tato očekávání změna nesplnila a paradoxně vyvolává opačný než zamýšlený účinek.

Problém je možné přiblížit na jednom případě z praxe, který rozhodoval Vrchní soud v Praze jako spor o příslušnost.¹¹⁶ Okresní soud, u kterého byla podána obžaloba pro provinění pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 TrZ a § 6 odst. 1 ZSM, se necítil místně příslušný k projednání věci a postoupil věc Vrchnímu soudu k rozhodnutí o příslušnosti. Z odůvodnění okresního soudu vyplynulo, že mladistvý má trvalé bydliště v obvodě jiného okresního soudu, přičemž skutečnost, že v obvodě místního soudu je nad mladistvým vykonávána ústavní výchova, ze které mladistvý několikrát utekl, nemůže založit místní příslušnost tohoto soudu. Vrchní soud ve svém usnesení vyslovil právní názor, že pojem bydliště nelze vykládat jako trvalý pobyt podle zákona o evidenci obyvatel, nýbrž ve smyslu § 37 ZSM je třeba bydlištěm chápat i pobyt ve výchovném ústavu, do něhož byl mladistvý v rámci soudem nařízené ústavní výchovy, nikoliv krátkodobě, umístěn. Mladistvý byl vždy po krátkodobém pobytu mimo ústav

¹¹⁵ Zákon č.133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů

¹¹⁶ Usnesení INtm 4/2006

(během útěků) zadržen a umístěn zpět. Na podkladě těchto skutečností je třeba dovodit, že mladistvý bydlí v obvodu okresního soudu, protože se zde nachází výchovný ústav, v němž je mladistvý umístěn.

Vrchní soud tímto usnesením postavil na roveň hledisko určení místní příslušnosti soudu pro mládež podle stálého bydliště a hledisko určení místní příslušnosti soudu pro mládež, v jehož obvodu je umístěn výchovný ústav, ve kterém probíhá soudem nařízená ústavní výchova.

De lege ferenda by toto mělo být upraveno v ZSM, neboť časový horizont určení místní příslušnosti zabral v daném případě tři měsíce, ale v mnohotvárnosti a rozličnosti reálného života si lze jistě představit ještě zdlouhavější procesy určování místní příslušnosti soudu pro mládež. S ohledem na zásadu rychlosti řízení v trestních věcech mladistvých by to bylo jistě žádoucí.

3.9 Zajištění osob mladších patnácti let

ZSM vymezuje kromě sféry právních následků trestné činnosti mladistvých i společenskou reakci na protiprávní činy dětí mladších patnácti let. Smutným faktem vývoje dětské kriminality v poslední době je, že její pachatelé jsou brutálnější a organizovanější. Ve srovnání s nahodilou dětskou kriminalitou v minulosti se ve větší míře objevuje organizované a promyšlené jednání s těmi nejméně závažnými a neodčinitelnými následky. Velmi často se takového jednání dopouštějí mladiství recidivisté.

Alarmujícím je nárůst všech druhů trestných činů u pachatelů mladších patnácti let, zejména potom skutečnost, že u násilných trestných činů se tyto pachatelé počtem spáchaných trestných činů přibližují věkové skupině mladistvých. Signifikantní je též posun výskytu negativních sociálních jevů do nižších věkových skupin, projevujících se takovými projevy poruch chování jako jsou apatie, agresivita, vandalství, šikana, velice často jako předzvěst již

delikventního chování, jako jsou záškoláctví, drobné majetkové, mravnostní a násilné delikty, náznaky zneužívání alkoholu a drog.¹¹⁷

Vznik trestní odpovědnosti dítěte spojuje zákon z hlediska věku s dovršením patnáctého roku věku. Věková hranice patnácti let je tedy významná z toho hlediska, že před dovršením tohoto věku je zcela vyloučena trestní odpovědnost dětí. Protiprávní činy jimi spáchané nejsou trestněprávně postižitelné. Děti nejsou za protiprávní činy v trestněprávní rovině postižitelné, ale je možné, aby společnost v reakci na tyto činy použila jiná než trestní opatření na základě zákona. Východisko poskytuje ZSM v třetí hlavě, když umožňuje protiprávní činy dětí mladších patnácti let projednat a uložit za ně speciální opatření k nápravě.

V § 89 ZSM je vymezen režim posuzování protiprávních činů dětí mladších patnácti let, a to ve dvou kategoriích: činy jinak trestné (§ 89 odst. 2 ZSM) a ostatní protiprávní činy (§ 89 odst. 3 ZSM). Pro kategorii činů jinak trestných se uplatní speciální úprava v ZSM, zatímco při projednávání ostatních protiprávních činů se použijí obecné předpisy, především občanský zákoník a občanský soudní řád.

Jen v případech spáchání činů jinak trestných (za jiných okolností by takový čin byl trestným činem. resp. proviněním) je možné vůči dětem užít opatření vypočtená v § 93 ZSM. Tato opatření představují základní hmotněprávní formu reakce na daný typ protiprávních činů. Takové činy mohou být pro společnost velmi nebezpečné, neboť kromě nedostatku věku naplňují všechny ostatní formální znaky i jeho materiální stránku – jsou tedy i společensky nebezpečné – avšak dopustila se jich trestně neodpovědná osoba.¹¹⁸

Ačkoliv opatření v různé míře zasahují do svobody jednání a rozhodování dítěte a obsahují v sobě sankční prvky reagující na protiprávní čin, jejich dominujícím účelem je výchovné působení. Klíčový význam mají opatření

¹¹⁷ SCHELLOVÁ, I., a kolektiv., *Právní postavení mladistvých*. Eurolex Bohemia: Praha 2004, s. 16

¹¹⁸ ŠÁMAL P.-VÁLKOVÁ, H.-SOTOLÁŘ, A.-HRUŠÁKOVÁ, M., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Komentář*. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 836

zaměřená do budoucna s cílem vytrhnout dítě z kriminálního prostředí, ochránit jej před škodlivými vlivy a obnovit jeho sociální zázemí.

Výčet opatření, která může soud pro mládež uložit dítěti mladšímu patnácti let, taxativně vypočítává § 93 odst. 1 ZSM.

Jde o tato opatření:

- a) dohled probačního úředníka
- b) zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče
- c) ochrannou výchovu.

Dítěti může být současně uloženo i více opatření, je-li to potřebné k dosažení účelu zákona.

K posledně jmenovanému opatření je potřeba učinit několik rozšiřujících poznámek.

U dětí starších dvanácti let, ale mladších patnácti let, které se dopustily činu jinak trestného, je ochranná výchova ukládána obligatorně tehdy, jestliže dítě spáchalo čin, za nějž trestní zákon ve zvláštní části dovoluje uložení výjimečného trestu. Výjimečným trestem se rozumí jednak trest odnětí svobody nad patnáct let až do dvaceti pěti let, jednak trest odnětí svobody na doživotí (§ 29 TrZ). Fakultativně je ochranná výchova dětem mladším patnácti let ukládána tehdy, jestliže to odůvodňuje povaha spáchaného činu jinak trestného a je-li to nezbytně nutné k zajištění jeho řádné výchovy (srov. § 93 odst. 2 a 3 ZSM).

Ochranná výchova trvá po dobu, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dosažení věku osmnácti let; vyžaduje-li to zájem mladistvého, může soud pro mládež ochrannou výchovu prodloužit do dovršení jeho devatenáctého roku. Soud pro mládež může rovněž přeměnit ochrannou výchovu na ústavní výchovu nebo může rozhodnout o podmíněném umístění mladistvého mimo takové výchovné zařízení. Přitom může být mladistvému uloženo dohled probačního úředníka nebo jiné výchovné opatření (§ 23 ZSM).

Základní právní rámec pro uplatnění ochranné výchovy tvoří v hmotněprávní rovině ustanovení § 22 a 23 ZSM a v procesněprávní rovině § 272

a násl. občanského soudního řádu¹¹⁹. Na tuto úpravu navazuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Řízení podle hlavy třetí ZSM, ve kterém se čin jinak trestný projednává a na jehož konci může být rozsudkem soudu pro mládež dítěti uloženo výchovné opatření, má zvláštní povahu. Postupuje se podle občanského soudního řádu, pokud není stanoveno jinak (§ 96 ZSM). Do vazby osobu mladší patnácti let vzít nelze. Pokud v tomto řízení nastane potřeba zajištění osoby dítěte, lze uvažovat o rozhodnutí o umístění ve výchovném ústavu, kde je vykonávána ochranná výchova.

Podle zákona č. 109/2002 Sb. do zařízení může být umístěno i dítě starší dvanácti let s uloženou ochrannou výchovou, v jehož chování se projevují tak závažné poruchy, pro které nemůže být zařazeno v dětském domově se školou, či zvláště závažné poruchy chování. Výchovné ústavy jsou zřizovány odděleně pro každou z těchto skupin dětí. Problémem těchto zařízení v minulosti bylo vysoké procento útěků problémových dětí. Určité změny, umožňující např. používání speciálních stavebně technických prostředků k zabránění útěku, přinesla poslední novela¹²⁰ zákona č. 109/2002 Sb. Prvním zařízením svého druhu specializujícím se na děti a mladistvé, kteří se dopustili nejzávažnější trestné činnosti, je Výchovný ústav pro děti a mládež v Boleticích u Děčína¹²¹.

---

¹¹⁹ Zákon č. 99/1963 Sb. v platném znění.

¹²⁰ Novela č. 383/2005 Sb.

¹²¹ Více na <http://www.vuboletice.cz/index.htm>

Kapitola 4

Specializace orgánů činných podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže

Již první československý zákon o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931 vyjadřoval následující požadavek: „*Soudci mládeže budtež ustanovováni ti, kdož svými vlastnostmi a svou povahou se pro tento úřad zvláště hodí. Při jejich ustanovování budiž přihlédnuto také k jejich vzdělání odbornému, zejména pedagogickému, a k jejich dosavadní činnosti.*“¹²²

Podobnou cestou specializace, nikoliv však pouze pro soudce, jde i zákon o soudnictví ve věcech mládeže. V řízení proti mladistvým je třeba dbát toho, aby vyšetřování, projednávání i rozhodování jejich trestních věcí bylo svěřováno osobám, jejichž znalost otázek souvisejících s výchovou mládeže zaručí splnění výchovného účelu řízení. Proto se po orgánech činných v trestním řízení podle ZSM vyžadují zvýšené požadavky týkající se odbornosti a profesionality.

Např. v § 3 odst. 8 vyžaduje od soudců, státních zástupců, příslušníků policejních orgánů a úředníků PMS působících v trestních věcech mládeže zvláštní průpravu pro zacházení s mládeží, § 36 (věta první) svěřuje vyšetřování, projednávání i rozhodování trestních věcí mládeže osobám, jejichž znalost otázek souvisejících s výchovou mládeže zaručí splnění výchovného účelu řízení a konečně v § 41 odst. 2 se stanovuje, že úkony přípravného řízení, kterých se účastní mladistvý, provede zpravidla policejní orgán určený k úkonům v trestních věcech mladistvých osob, státní zástupce specializovaný na věci mládeže nebo soudce soudu pro mládež.

Specializace orgánů činných v trestním řízení je odůvodněna zvláštním zájmem na výraznějším výchovném působení trestního řízení na mladistvé oproti dospělým. Nejedná se pouze o zvláštní předpoklady odborné a znalosti související v oblasti kriminologie, dětské psychiatrie, speciální pedagogiky a sociální péče, ale

---

¹²² Zákon č.48/1931 Sb.

o i o cenné životní zkušenosti, což může být především v řadách mladších soudců a státních zástupců nesplnitelný požadavek.

4.1 Specializace soudů

ZSM vytváří speciální soudy pro mládež. Nejde o samostatnou větev soudů v rámci obecného soudnictví, ale funkci soudů pro mládež plní specializované senáty obecných soudů. Soudy pro mládež vykonávají soudnictví v trestních věcech mladistvých a působí v řízení o uložení opatření dítěti mladšímu patnácti let.

4.2 Specializace státních zástupců

Zvláštní specializaci na trestnou činnost mladistvých zřídil pokyn obecné povahy poř. č. 3/2000¹²³ a novela tohoto pokynu obecné povahy poř. č. 8/2003 zpřesnila označení této specializace na věci protiprávních činů mládeže a zřídila i příslušnou specializaci ve věcech netrestních.

Konkrétně specializace jsou zřízeny u všech státních zastupitelství (včetně Vrchních a Nejvyššího státního zastupitelství) jak na trestním úseku, tak i v netrestní oblasti. Zpravidla na každém státním zastupitelství se problematikou vyplývající ze ZSM zabývají dva státní zástupci, kteří spolu úzce spolupracují a zastupují se, avšak ani tehdy není možné vždy zajistit aplikaci § 41 odst. 2 ZSM a to především v mimopracovní době. Úkony přípravného řízení v tomto případě vykonávají i státní zástupci, kteří nemají příslušnou specializaci.

Poměrně diskutovanou problematikou u státních zástupců bývá, zda se má kumulovat u jednoho státního zástupce specializace na trestní věci protiprávních činů mládeže a na specializaci v oblasti netrestní, spočívající v občanskosoudním řízení ve věcech dětí mladších patnácti let a trestně neodpovědných mladistvých. V případě sloučení obou specializací je příslušný státní zástupce nepochybně více zatížen (kromě specializace na mladistvé zpravidla vykonávají státní zástupci na okresních a krajských zastupitelstvích ještě další specializace např. na drogy,

---

¹²³ Dostupné z <http://portal.justice.cz/nsz/hlavni.aspx?j=39&o=29&k=3965>

hospodářskou kriminalitu, trestné činy v dopravě, obecnou kriminalitu), ale na druhé straně je podrobně seznámen s výsledky přípravného řízení ve věcech, v nichž se protiprávního jednání dopustily děti mladší patnácti let či trestně neodpovědní mladiství. Následně své poznatky může uplatnit při návrhu na vhodná opatření v netrestní oblasti. Naproti tomu v případě rozdělení obou specializací může docházet k větší vytiženosti, neboť státní zástupci tak budou vykonávat působnost ve vztahu k většímu počtu různých věcí, čímž zaniká prostor pro rozvíjení dané specializace a zároveň dochází k průtahům v řízení.

4.3 Specializace ostatních orgánů činných podle ZSM

Podobné předpoklady jako soudci mládeže, státní zástupci, příslušníci policejních orgánů by měli pochopitelně splňovat i další významní nositelé práv a povinností v řízení ve věcech mládeže, zejména pak advokáti, kteří jsou obligatorně ustanovováni v trestním řízení u mladistvých jako obhájci a v řízení u dětí jako opatrovníci, byť ZSM jejich specializaci výslovně nezmiňuje.

Z hlediska institucionálního jsou však hlavními nositeli specializovaného a individuálního přístupu k řešení trestné činnosti mladistvých mediátoři a probační úředníci PMS a orgány sociálně-právní ochrany dětí. Zcela specifické programy těchto institucí umožňují diferencovaný přístup prakticky ke každému mladistvému.

Příslušnost středisek PMS k provádění úkonů probace a mediace se řídí příslušností soudu a v přípravném řízení státního zástupce, v jehož obvodu středisko působí. K urychlení řízení nebo z jiných důležitých důvodů může předseda senátu nebo samosoudce příslušného soudu pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce uložit provedení potřebných úkonů středisku, v jehož obvodu bydlí osoba, které se takové úkony týkají.

Orgánem sociálně-právní ochrany je obec s rozšířenou působností, zastoupená příslušným zaměstnancem. Zákon č.359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí stanovuje odborné požadavky osob pověřených poskytováním sociálně-právní ochrany. V praxi je sociálně-právní ochrana poskytována zvláštními

odděleními sociálně-právní ochrany, která poskytují sociálně-právní poradenství rodičům a dětem, těhotným ženám, zaměřují se na výchovu dětí a rodinné vztahy. Kurátoři pro mládež pracují s výchovně problémovými dětmi, zabývají se trestnou činností nezletilých a mladistvých a prevencí společensky nepřijatelných jevů. Oddělení řídí vedoucí a tvoří jej sociální pracovníci, kurátoři pro mládež, případně asistenti.

4.4 Systém včasné intervence

V efektivním způsobu zacházení s delikventní mládeží hraje včasná a adekvátní reakce společnosti velmi důležitou roli. Vzhledem k neukončenému vývoji mladého pachatele by reakce měla být poskytnuta v co nejkratším čase a co nejúčinnějším způsobem. Cílem je odklonit dítě, mladého člověka od kriminální kariéry za pomoci různých aktivit. Sklon dětí dopouštět se delikventního jednání není řešitelný jen snížením věkové hranice trestní odpovědnosti, ale systém práce s delikventní mládeží by měl co nejdříve detekovat rizikové faktory a umožnit častější a včasější ukládání opatření, která řeší chování dětí ještě v predelikventním stadiu. Již v době před spácháním provinění (činu jinak trestného) existuje celá řada signálů o problematice chování nebo prostředí v okolí dítěte, na které je třeba reagovat.

Zvláštní přístup k mladistvým v platné právní úpravě zavádí zákon o soudnictví ve věcech mládeže. V řízení proti mladistvým se uplatňují odlišné zásady, pro řízení platí zvláštní procesní pravidla. Zákon kromě jiného vyžaduje od orgánů činných podle tohoto zákona specializaci v přístupu k mladistvým. Aby se tyto zákonné požadavky uplatnily je třeba v praxi řešit problémy jako např. výměnu informací o mladistvém a koordinaci spolupráce mezi jednotlivými orgány.

V tomto ohledu bych poukázal na projekt **Systém včasné intervence (SVI)**, který propojuje spolupráci institucí zainteresovaných na péči o delikventní děti. Vytváří tak interdisciplinární řešení delikvence dětí mezi orgány sociálně-

právní ochrany dítěte, Policií ČR, justičními orgány (soudy a státní zastupitelství), Probační a mediační službou, obecní policií, úřady práce, zdravotnickými zařízeními, školami a školskými zařízeními a nestátními neziskovými organizacemi.

Ve stávajícím informačním systému orgány Policie ČR shromažďují hlášení o páchaní trestných činů včetně trestné činnosti mladistvých. Informace jsou shromažďovány za celou Českou republiku, je možné zachytit informace o jakémkoliv delikventním chování mladistvého na jakémkoliv místě v republice. Avšak takové události zůstávají ve většině případů neoznámeny místně příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany, případně jejich přenos trvá dlouhou dobu (někdy až rok). Po této době již intervenční programy mají jen malý vliv na činnost provinilého klienta. Klient tak propadá sítem systému a ve většině případů pokračuje v trestné činnosti i v dospělosti.

SVI (schéma SVI viz. Příloha 1) vytváří jednotné informační prostředí, které umožňuje koordinaci činností zapojených subjektů a dochází ke vzájemné informovanosti. Shromážděné konkrétní informace jsou komplexnější a ihned po vložení¹²⁴ do SVI dostupné všem orgánům. Ke každému zaznamenanému případu se vytváří tzv. elektronický spis, který je zpřístupněn např. státnímu zástupci nebo soudci pro mládež, kteří tak velmi rychle získají informace pro svoji činnost či zpětně zadají výstup pro pracovníky sociálně-právní ochrany dětí. Míra práv nahlížení do elektronického spisu a možnost spis doplňovat je předem definovaná, při dodržení zákonného požadavku na ochranu osobních údajů mladistvých. Díky přístupnosti SVI přes aplikaci v internetovém prostředí dochází ke zjednodušení vzájemné komunikace a administrativy.

Pilotní projekt SVI začal fungovat již v roce 2000 v Ostravě, následně byl realizován v menším měřítku ve městě Svitavy a nakonec byl opět implementován v Ostravě, kde od 10.5.2006 běží v ostrém provozu.¹²⁵

Realizace SVI v Ostravě a Svitavách potvrdila premisy, jako je zrychlení a zprůchodnění komunikace zejména mezi Policií ČR, orgány sociálně-právní

¹²⁴ Vstupní údaje jsou do SVI vkládány z policejních systému s periodou 24 hodin formou tzv. hlášenek.

¹²⁵ Zdroj URL www.svitavy.cz/pkb/projekty/svi/

ochrany dětí a justičními složkami, které tak pružněji reagují na případy delikventního jednání dětí.

Přínos SVI např. ve vazebních věcech lze spatřovat v dostupnosti komplexních informací o mladistvém pro soud rozhodující o vazbě, případně o prodloužení lhůty vazby, což v konečném důsledku zkvalitní rozhodování a případně umožní volit jiné zajišťovací instituty namísto vazby. Požadavek zákona o výjimečnosti vazby mladistvého vyžaduje, aby se orgány činné v trestním řízení proti mladistvému vyvarovaly jakéhokoliv pochybení. Jestliže již vazba mladistvého musela být nařízena, pak s ohledem na zvláštnosti řízení proti mladistvým je obzvláště žádoucí, aby důsledně byla dodržována zásada rychlosti řízení. SVI nepochybně přispívá ke zkvalitnění rozhodování ve vazebních věcech, neboť poskytuje komplexní podklady pro rozhodování a individuální přístup k mladistvému. Elektronický spis odlehčuje od zdlouhavé administrativy a zefektivňuje výměnu poznatků mezi státním zástupcem a soudem pro mládež na straně jedné a orgánem sociálně-právní ochrany dětí, případně PMS na straně druhé, kdy každá z těchto institucí má zájem na tom, aby se mladý pachatel napravil, způsobené škody nahradil a opětovně se zařadil do společnosti a vyhnul se recidivě.

Kapitola 5

Probační a mediační služba

5.1 Činnost Probační a mediační služby

Dnem 1. ledna 2001 byla poprvé na území republiky zřízena samostatná státní instituce, která v rozsahu stanoveném v zákoně vyvíjí cílené činnosti v trestním řízení, jež jsou v souladu s principy restorativní justice zaměřené předně na resocializaci a jiné pozitivní ovlivňování chování pachatele trestného činu vhodným uplatňováním prvků kontroly, pomoci a poradenství (propace) a na mimoprocesní, neformální způsob urovnání konfliktu mezi pachatelem a obětí spojeného s určitým trestným činem (mediace).

Věcný obsah činností Probační a mediační služby České republiky (dále jen PMS) je v současnosti vymezen v příslušných ustanoveních zákona č. 257/2000Sb., o Probační a mediační službě.

K významnému rozšíření působnosti PMS došlo přijetím zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Probační dohled nad mladistvými je specifickou formou probační činnosti¹²⁶.

Zákon o Probační a mediační službě (dále jen zákon o PMS) omezuje působnost PMS v § 1 odst. 1 na věci projednávané v trestním řízení. Nelze ovšem v budoucnu vyloučit pozdější rozšíření činnosti PMS i při řešení konfliktů ve sféře práva občanského, obchodního, či konkurzního (například v Kanadě a Spojených státech existují mediační střediska, zabývající se mimosoudním narovnáním a provádějí je nejen v trestních věcech)¹²⁷, ačkoliv se to z kapacitních důvodů PMS ještě v poměrně vzdálené budoucnosti nejeví pravděpodobné.

¹²⁶ SOTOLÁŘ, A., *K povaze probačního dohledu nad mladistvými provinilci*. Trestněprávní revue, 2005, č.11, s.304

¹²⁷ ŠÁMAL, P. - BAXA, J. - PÚRY, F., *Trestní řád: Komentář. II. díl*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck. 2001. s. 1884.

Ze srovnání jednotlivých zahraničních úprav činnosti probačních a mediačních služeb můžeme odvodit charakteristické oblasti jejich působení, jsou jimi soudní pomoc, včasná pomoc, vlastní probační činnost a mediace.

Pojmem soudní pomoc, ačkoliv se týká zjevně též stadia přípravného řízení, se rozumí činnost, v jejímž rámci jsou shromažďovány údaje o osobě obviněného, jeho rodinném, pracovním a sociálním zázemí, ale také majetkových poměrech, významných pro soudní řízení ve formě tzv. zprávy soudní pomoci (v důsledku nejednotnosti v překladech se užívá i snad výstižnější pojem probační zpráva před rozhodnutím, z anglického výrazu *pre-sentence report*)¹²⁸. Dále sem náleží vytipování trestních věcí, vhodných pro uplatnění některého z odklonů, či uložení alternativního trestu nebo ochranných opatření.

Včasná pomoc zahrnuje postupy, které jsou v zásadě blízké probačnímu dohledu s tím rozdílem, že jsou uplatňovány před rozhodnutími státního zástupce a soudu ve věci. Jejich cílem je omezit negativní dopad trestního řízení na osobu obviněného tím, že bude moci zůstat do vydání meritorního rozhodnutí na svobodě a jde v podmínkách českého trestního řízení o alternativy k vazbě.

Vlastní probační činností chápeme především probaci, která je důležitou alternativou k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, v jejímž rámci je prováděn dohled nad odsouzeným a zajišťována sociální, psychologická a jiné druhy pomoci odsouzenému a přispívá se tak k jeho zpětnému začlenění do společnosti. Vedle probace probační služba často zajišťuje výkon některých trestů nespojených s odnětím svobody, týká se to zejména trestu obecně (veřejně) prospěšných prací a v některých úpravách též peněžitých trestů.

Mediační činnost spočívá především ve vytváření podmínek pro rozhodnutí státního zástupce nebo soudu o schválení narovnání nebo o podmíněném zastavení trestního stíhání tím, že mediátor organizuje přímé nebo zprostředkované setkání pachatele a oběti, přičemž v průběhu tohoto setkání se snaží o urovnání konfliktního stavu vzniklého spácháním trestného činu. Nelze

---

¹²⁸ DOUBRAVOVÁ, D. - OUŘEDNÍČKOVÁ, L. - ŠTERN, P., *Příručka pro probaci a mediaci*. 1. vyd. Praha: SPJ 2001. Kapitola D3, Oblasti činnosti probační a mediační služby, s. 1 – 10.

proto i v případě, že mediační činnost nevede k rozhodnutí podle § 307 a násl. a § 309 TrŘ a násl., vyloučit její jiné „pozitivní“ dopady na urovnání konfliktu mezi pachatelem a obětí anebo bezprostředně pro pachatele, a to kupříkladu v důsledku uplatnění alternativy potrestání, uložení alternativního trestu nebo mírnějšího, byť nepodmíněného trestu a u mladistvých může vést až k zániku nebezpečnosti trestného činu pro společnost.

Vzhledem k naprosté vzájemné odlišnosti probačních a mediačních činností a v souvislosti s tím k rozdílnému postavení řídicího, byť pomáhajícího probátora na straně jedné a neutrálního mediátora na straně druhé neexistuje v Evropě jediný model, kde by je vykonával jediný pracovník. Na tato specifika je vhodné pamatovat při organizování probační a mediační činnosti, pokud má být vykonávaná kvalifikovaně a efektivně.¹²⁹ Tento názor respektuje i nová zákonná úprava, neboť ustanovení § 7 odst. 5 znemožňuje úředníkovi PMS v téže věci vykonávat zároveň probační a mediační činnost. Vedle obtížnosti současného vykonávání obou činností, byly vzaty v úvahu i protichůdné zájmy vyplývající z probační a mediační činnosti.

Jak je již uvedeno shora, provádí PMS úkony probace a mediace výhradně ve věcech projednávaných v trestním řízení (§ 1 odst. 1, zákona o PMS), přičemž pojmy probace a mediace jsou v obecné rovině vymezeny v § 2 zákona o PMS.

Podle § 2 odst. 1 zákona o PMS, „se probací rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů“.

¹²⁹ RIZMAN, S. - SOTOLÁŘ, A. - VÁLKOVÁ, H., *K vybraným otázkám novel trestních kodexů: Sborník příspěvků, závěrů a doporučení ze semináře s mezinárodní účastí*, Srní, 15. – 17. 11. 1995. I. vyd. Praha: SPJ 1996. Závěry a doporučení z mezinárodní části semináře, s. 83 – 89.

Ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 zákona o PMS „Mediací se rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediací lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného“.

Zásadní zaměření do tří oblastí a obsah probačních a mediačních činností jsou vymezena ustanovením § 4 odst. 1 zákona o PMS. Činnosti předně směřují k vytváření předpokladů, aby ve vhodných případech mohla být věc projednána v některém ze zvláštních druhů řízení (tj. o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 a násl. a o schválení narovnání podle § 309 a násl. TrŘ), dále aby mohl být uložen trest nespojený s odnětím svobody (tzv. alternativní trest) a aby vazba byla nahrazena jiným opatřením.

Záběr činnosti PMS je široký. V odborné literatuře se objevuje praktické rozdělení úkonů PMS podle úseků trestního řízení, a to na činnosti v úseku trestního řízení před rozhodnutím ve věci, po rozhodnutí ve věci a na zvláštní skupinu úkonů při uplatnění odklonů od standardního trestního řízení.¹³⁰ Vzhledem k tematickému zaměření této práce se zabývám pouze první skupinou úkonů PMS, a to jen těch úkonů, které se týkají vazby.

5.2 Činnost Probační a mediační služby a její úkony ve vazebních věcech mladistvých

Úkony PMS týkající se vazby budou nejčastější v úseku trestního řízení před rozhodnutím soudu a státního zástupce ve věci. Půjde většinou o pomocné úkony při rozhodování soudu a státního zástupce.

5.2.1 Předrozsudková zpráva

Typické pro činnosti PMS ve fázi trestního řízení před rozhodnutím ve věci je shromažďování aktuálních informací o osobě obviněného, o jeho rodinném, pracovním a sociálním zázemí, ale i finančních poměrech, které jsou relevantní pro

¹³⁰ SOTOLÁŘ, A. - SOVÁK, Z., *Ke koncepci probační a mediační služby v České republice*. Právní rozhledy, 1996, č. 6, s. 254 - 260.

rozhodování orgánů činných v trestním řízení, zejména pak státního zástupce, pro předběžné projednání obžaloby a pro rozhodování soudu v trestním řízení (soudní pomoc, § 4 odst. 2 písm. a), zákona o PMS).

Informace jsou podávány v tzv. zprávě soudní pomoci (používají se i pojmy, zpráva probační pomoci nebo předrozsudková zpráva).¹³¹ PMS by se v této činnosti neměla omezit na prosté shromažďování popisných informací, měly by být do ní promítnuty i názory a postoje stran, jejich návrhy a očekávání, protože zpráva soudní pomoci je důležitým aspektem pro skutečně individualizované rozhodování orgánů činných v trestním řízení.“

Ve vztahu k mladistvým je třeba zmínit úpravu o dokazování, konkrétně ustanovení § 55 a 56 ZSM. ZSM věnuje značnou pozornost zjištění poměrů mladistvého, ve kterých žil před a v době spáchání činu i jeho aktuální životní situaci. Zákon rozlišuje zjištění poměrů mladistvého podle § 55, které musí být provedeno v každé trestní věci mladistvého a zprávu o osobních a rodinných poměrech podle § 56, která se zpracovává, je-li nezbytné k zjištění podrobnější informace pro další postup řízení a pro uložení nejvhodnějšího opatření mladistvému.

Rozdílnost mezi těmito zprávami je v jejich podrobnosti, důkladnosti a do určité míry v zaměření. Zpráva o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní situaci klade větší důraz na informace, které jsou rozhodné pro další postup v řízení.¹³²

Zákon zpracovatele nerozlišuje, zprávy zpracovává příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, případně též PMS. Odlišnost nastane v osobě zadavatele zprávy, kdy zjištění poměrů mladistvého může uložit kterýkoliv orgán činný podle ZSM (zpravidla to budou policejní orgány), zatímco rozsahem detailnější a důkladnější zprávu o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní

¹³¹ DOUBRAVOVÁ, D. - OUŘEDNÍČKOVÁ, L. - ŠTERN, P., *Příručka pro probaci a mediaci*. 1. vyd. Praha: SPJ 2001. Kapitola D3, Oblasti činnosti probační a mediační služby, s. 1 – 10.

¹³² ŠÁMAL P.-VÁLKOVÁ, H.-SOTOLÁŘ, A.-HRUŠÁKOVÁ, M., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004 s. 542

situaci mladistvého může uložit orgánu sociálně-právní ochrany dětí případně PMS jen předseda senátu soudu pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce.

Zjištění poměrů mladistvého je velmi důležité pro alternativní postupy v trestním řízení (např. pro odstoupení od trestního stíhání § 70 ZSM) a mělo by být provedeno co nejdříve, zpravidla na počátku trestního řízení, aby orgány činné v trestním řízení mohly spolu s dalším shromážděným důkazním materiálem zvolit co nejvhodnější procesní postup vůči mladistvému. Proto je myslitelné, že i v rozhodování o vazbě může zjištění poměrů mladistvého sehrát důležitou úlohu, především při úvahách náhrady vazby vhodným opatřením.

Orgány činné v trestním řízení podle ZSM se nesmějí omezit pouze na zjištění poměrů mladistvého, jejich povinnost opatřit všechny dostupné informace týkající se poměrů mladistvého jinými důkazy nebo jiným způsobem trvá i nadále. Takovými zdroji poznání osoby mladistvého mohou být zejména spisy o předchozích odsouzeních, odborná vyjádření pedagogů specialistů a znalecké posudky znalců psychologů nebo psychiatrů se specializací na děti, neboť jedním ze základních předpokladů pro spravedlivé rozhodnutí soudu v trestním řízení pro mládež je všestranná znalost jeho osoby.¹³³

Obsah zprávy o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní situaci mladistvého vymezuje § 56 odst. 3 ZSM. Výslovný zákonný požadavek na kritéria (věk, stupeň zralosti, postoj k provinění, ochota napravit a odčinit následky provinění, rodinné poměry, stupeň vlivu rodiče na mladistvého, vztahy se širší rodinou, vztah k blízkému sociálnímu okolí, záznamy o školní docházce, přehled předchozích provinění) značí, že se jedná o podrobnější zjištění než u zjištění poměrů mladistvého. V praxi se k této zprávě přihlíží v hlavním líčení (povinnost soudu pro mládež v § 65 odst. 1 ZSM), ale může posloužit jako zdroj informací o osobě mladistvého pro orgán rozhodujícím o prodloužení lhůty vazby podle § 47 odst. 2, 3 ZSM a jejím případném nahrazení jiným zajišťovacím opatřením. Ostatně ustanovení § 48 ZSM o přezkoumávání důvodů vazby ukládá orgánům činných podle ZSM povinnost postupovat v součinnosti s PMS.

---

¹³³ R 65/1971

5.2.2 Dohled probačního úředníka

České vězeňství čelí jednomu zvlášť palčivému problému, a to značnému počtu osob, jejichž svoboda pohybu je omezena výkonem vazby. S ohledem na negativní dopady vazby na osobní, rodinné a majetkové poměry obviněného se PMS podílí na řešení této situace, zvláště pak v oblasti institutů, které ji nahrazují.

U případů, u nichž připadá v úvahu nahrazení vazby zárukou, slibem a zejména dohledem probačního úředníka nad obviněným, shromažďuje PMS informace o osobě obviněného, jeho zázemí, zjišťuje postoj obviněného ke spáchané trestné činnosti a rizika jeho možného pobytu na svobodě (jedná se o specifickou část soudní pomoci, § 4 odst. 2 písm. a), zákona o PMS).

V případech nahrazení vazby dohledem probačního úředníka nad obviněným, zajišťuje PMS dohled nad obviněným (§ 4 odst. 2 písm. c), zákona o PMS), kromě toho poskytuje obviněnému služby spočívající v pomoci, poskytování informací a odborném vedení.¹³⁴

Cílem PMS je přivést obviněného k přijetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin, aby se aktivně zapojil do odstranění příčin a následků trestného činu a samozřejmě, aby nebyla naplněna obava, že uprchne nebo se bude skrývat, popřípadě pokračovat v trestné činnosti, jak má na mysli ustanovení § 67 písm. a), c) TrŘ. Příprava podkladů pro nahrazení vazby a probační dohled podle § 73 odst. 1 TrŘ je těžištěm práce PMS

5.2.3 Jiné úkony Probační a mediační služby

Vedle předchozích činností se PMS podílí i na úkolech, které nejsou specificky spojeny s určitým stadiem trestního řízení. PMS poskytuje pomoc obětem trestné činnosti a zpravidla se tak děje zprostředkováním kontaktu mezi poškozeným a obviněným, podáváním informací o průběhu trestního řízení, ve vhodných případech zohledněním názorů a zájmů poškozených apod. (§ 4 odst. 3, zákona o PMS). Navazuje kontakty a spolupracuje se subjekty, jejichž náplní je sociální,

¹³⁴ SOTOLÁŘ, A. - OUŘEDNÍČKOVÁ, L. - SOVÁK, Z., *Mediační a probační služba v ČR: Současný stav a možnosti dalšího vývoje*. Právní praxe, 1997, č.7 - 8, s. 443 - 459.

terapeutická práce s obviněnými a odsouzenými, zejména ve věcech mladistvých a uživatelů omamných a psychotropních látek (§ 4 odst. 4 a 6, zákona o PMS), ale také s rodinným okolím obviněného. Nelze samozřejmě vyloučit též její podíl na různých formách prevence trestné činnosti (§ 4 odst. 5 zákona o PMS).

5.3 Statistické zhodnocení činnosti Probační a mediační služby ve vazebních věcech

Z dostupných statistik¹³⁵ o činnosti PMS lze učinit určité závěry. Ze shromážděných statistických údajů za rok 2005 vyplývá, že z celkového počtu 26 338 nových případů evidovaných u PMS v České republice 3 780 případů (tj. 14,4%) souviselo s trestnou činností dětí mladších patnácti let a mladistvých (Příloha 2, Příloha 4).

Ve srovnání s údaji za rok 2004 lze říci, že podíl případů evidovaných za rok 2005 v souvislosti s trestnou činností mládeže se zvýšil minimálně (z 14% na 14,4%). Ve srovnání s roky 2002 a 2003 je údaj roku 2005 skoro dvojnásobný. Nárůst případů lze pravděpodobně vysvětlit tím, že v praxi docházelo k častějšímu využití činnosti PMS v trestních věcech mladistvých, a nikoliv nárůstem celkové kriminality mládeže.

Je patrné, že u dospělých stále přetrvává výrazně větší podíl případů PMS v rámci vykonávacího trestního řízení než v přípravném řízení a v řízení před soudem. Nejvíce případů v přípravném řízení a v řízení před soudem je evidováno v souvislosti tzv. zprostředkováním řešení konfliktu¹³⁶ a druhou nejpočetnější

¹³⁵ Statistická vyhodnocení činnosti PMS jsou dostupná z http://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=38; v roce 2004 byli mladiství vyhodnoceni samostatnou analýzou, která je dostupná z <http://portal.justice.cz>, v roce 2005 byli mladiství klienti a děti ml. 15 let vyhodnoceni v samostatných statistických listech, kde dochází k dalšímu dělení na kategorii děti ml. 15 let a mladiství projednávání podle zákona č. 218/2003 Sb. a mladiství, kteří byli projednáváni podle Trestního zákona. Z toho vyplývá, že přípravné a vykonávací řízení je podrobněji hodnoceno zvlášť u dospělých klientů a zvlášť u dětí ml. 15 let a mladistvých.

¹³⁶ Tato kategorie činností zahrnuje přípravu podkladů pro uplatnění odklonu – podmíněného zastavení trestního řízení §§ 307-308 TRŘ a narovnání § 309 TRŘ, tak i přípravu podkladů pro možnost uplatnění jiného alternativního rozhodnutí.

oblastí činnosti PMS v rámci přípravného řízení jsou případy evidované v souvislosti s kontrolou výkonu náhrady vazby dohledem podle § 73 odst. 1 TrŘ.

Z celkových 3 780 evidovaných spisů věkové kategorie dětí mladších patnácti let a mladistvé spadá 1830 (48,4%) případů do přípravného řízení a řízení před soudem (viz. Příloha 3). Tedy podíl činnosti PMS v přípravném řízení a v řízení před soudem proti činnosti ve vykonávacím řízení u mladistvých je skoro stejný. Vazebních věcí se týkalo 7 případů souvisejících s přípravou podkladů pro náhradu vazby podle § 73 odst. 1 TrŘ a 19 případů náhrady vazby podle § 73 odst. 1 TrŘ. Jen pro srovnání: v roce 2004 připadlo 45 případů na přípravu náhrady vazby a náhradu vazby.

V rámci 3701 případů mladistvých bylo vypracováno celkem 578 zpráv před rozhodnutím (tj. v 16% případů), v rámci 268 případů dětí bylo vypracováno celkem 49 předrozsudkových zpráv (Příloha 5).

Je nepohybně pozitivním zjištěním, že ustanovení právních předpisů o PMS jsou v praxi v řízení proti mladistvým a dětem aplikována.

Závěr

Zákon o soudnictví ve věci mládeže je v účinnosti již skoro tři roky. Přínos zákona o soudnictví ve věcech mládeže může být spatřován v posílení důrazu na pozitivní výchovné působení, což umožňuje zcela nové způsoby vyřízení věci a nově koncipovaná opatření.

Nový zákon přináší řadu zlepšení a jistě dosahuje svého účelu nově konstituovat systém specializovaných soudů mládeže a přehledně vymezit škálu možných reakcí státu a společnosti na delikventní jednání mládeže.

Přínosy úpravy v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže lze spatřovat především v jeho diferenciaci přístupu k řešení jednotlivých případů a daleko systematičtějšího výchovného působení na mladistvého od raných stadií trestního řízení, což umožňuje dlouhodobou práci s mladistvými s větší možností zamezení recidivě.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže upravuje vazební právo komplexněji než tomu bylo v předešlé právní úpravě. Zároveň je třeba kladně hodnotit fakt, že stávající právní úprava vazby u mladistvých je **jednodušší** než obecná úprava vazby, kde např. § 71 trestního řádu obsahuje jedenáct různých lhůt, ve kterých má být rozhodováno o dalším trvání vazby, a několik dalších limitů, které musí vzít v úvahu orgán o vazbě rozhodující.

Právní úprava vazby mladistvých má svá **specifika**. Vazební právo mladistvých není postaveno na totožných principech, jako úprava obsažená v trestním řádě. Určité odlišnosti a následné aplikační problémy jsou ještě umocněny vztahem generality trestního řádu a speciality ZSM.

Ze vzájemného vztahu ZSM a trestního řádu platí při absenci speciální úpravy v souladu s § 291 trestního řádu ve věcech mladistvých bezvýhradně vazební důvody podle § 67 trestního řádu a podmínky vzetí do vazby podle § 68 trestního řádu, stejně jako omezenost koluzní vazby podle § 71 odst. 2 trestního řádu, povinnost soudu rozhodnout o vazbě po podání obžaloby podle § 71 odst. 5 trestního řádu, a oprávnění žádat o propuštění z vazby na svobodu podle § 72

odst. 3 a 4 trestního řádu. Avšak jako orgán rozhodující o dalším trvání vazby je určen **vylučně** soud, resp. nadřízený soud.

O nezbytnosti vzetí do vazby v případě, že účelu vazby nelze dosáhnout jinak (§ 67 trestního řádu, § 46 odst. 1 ZSM), a o povinnosti všech příslušných orgánů zkoumat v každém stádiu řízení, zda důvody vazby trvají, změnily se či pominuly a o povinnosti propustit mladistvého v posledně uvedeném případě z vazby na svobodu (§ 72 odst. 1 a 2 trestního řádu, § 48 zákona o soudnictví ve věcech mládeže) pojednávají oba podústavní předpisy sice samostatně, avšak zcela shodně nebo shodně co do podstaty.

V řízení proti mladistvým je odlišně stanovena celková doba trvání vazby. Celková doba trvání vazby u mladistvých může být u všech provinění mimo zvlášť závažných provinění šest měsíců (trojnásobek základní doby dvou měsíců, prodlouženo jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem) a u zvlášť závažných provinění osmnáct měsíců (základní doba šest měsíců, prodloužena jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem).

Kladem stávající úpravy prostředků nahrazující vazbu v řízení proti mladistvých je poměrně široký rejstřík vazbu nahrazujících opatření. K dispozici je celkem pět opatření procesní povahy a dvě neprocesní. Široká rozvětvenost těchto opatření je výrazem snahy o co největší diferenciaci a o individuální přístup ke každé konkrétní trestní věci mladistvého.

Dle praktiků soudy pro mládež prozatím s prostředky, které mohou vazbu nahradit, npracují v takové možné míře, jak pravděpodobně bylo zamýšleno zákonodárcem.

V praxi často dochází k automatizaci rozhodování o vazbě, kdy se nečiní rozdíl mezi mladistvým a dospělým pachatelem. Mladistvý je vzat do vazby spíše z důvodů prevence než z důvodu, že by účelu trestního řízení nebylo možné dosáhnout jinak.

S odkazem na již zmiňované statistiky, procesních opatření nahrazujících vazbu je užíváno v praxi minimálně. Stejně tak neprocesních opatření např. včasné pomoci probačního úředníka není v praxi využíváno skoro vůbec, úkony Probační

a mediační služby podle § 73 související s náhradou vazby dohledem tvoří pouze 0,4% z celkové činnosti PMS (konkrétně se jedná o devatenáct případů, kdy vazba byla nahrazena dohledem probačního úředníka).

Stejně tak vhodnost a účinnost některých surogátů vazby v řízení ve věcech mladistvých zůstávají přinejmenším otevřené diskuzi. Např. otázkou *de lege ferenda* je, zda vůbec mít v řízení proti mladistvým peněžitou záruku. Mladiství většinou nejsou ještě plně ekonomicky čini, a tak hrozba ekonomického úbytku na jejich majetku v případě propadnutí kauce nemusí být dostatečná, což eliminuje její použití namísto vazby. Možné by bylo uvažovat např. o denních kaucích.

Již skoro tříletá účinnost ZSM je již dostatečně dlouhá doba, aby došlo k **systematickému zhodnocení** působení zákona v praxi. Dostupná je prozatím jen hodnotící zpráva Nejvyššího státního zastupitelství z roku 2005, která přinesla zhodnocení aplikace ZSM státními zastupitelstvími a navrhla určitá zlepšení. Obdobně by měly postupovat i ostatní orgány činné podle ZSM a pro výčet stávajících nedostatků navrhnout zlepšení a změny v legislativní rovině.

Např. zmiňovaný problém průtahů v řízení způsobených odlišně stanovenou místní příslušností soudu pro mládež. Úvahou *de lege ferenda* je, zda v určitých případech vykládat pojem trvalého bydliště i jako dlouhodobý pobyt v soudem určeném ústavě. Především v případech, kdy mladistvý prakticky celé dětství a mládí pobývá v ústavě a s jeho formálním trvalým bydlištěm ho nic nepojí.

Specializace orgánů se uplatňuje, ale je třeba se stále vyrovnávat s nedostatečnou personální vybaveností institucí. Především PMS se odvolává na nedostatečnou personální vybavenost, kdy např. vzhledem k procesním úkolům PMS by bylo vhodné zajistit její nepřetržitý provoz.

Specializace orgánů činných v trestním řízení proti mládeži činila potíže v době krátce po přijetí ZSM, neboť bylo potřeba proškolit velké množství soudců a státních zástupců. Ačkoliv probíhají různé školicí akce a semináře organizované Justiční akademií, z řad soudců a zástupců je vytýkáno, že převážná většina školicích akcí je zaměřena na výklad a aplikaci ZSM a není uspokojivě řešena problematika *zvláštní přípravy pro zacházení s mládeží*. Postrádáno je proškolení

specialistů k otázkám dětské psychologie, psychiatrie, speciální pedagogiky, občanskému soudnímu řízení, neboť taková průprava by bezesporu umožnila specialistům kvalifikovanější výkon jejich činnosti.

Je jasné, že vzhledem k nedostatečnému finančnímu zajištění mohou zmiňované návrhy být realizovány v delším časovém horizontu.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže se vztahuje nejen na tradiční věkovou kategorii mladistvých delikventů, ale i na trestně neodpovědné děti mladší patnácti let, kterým lze uložit některá opatření (§ 93 ZSM) svým charakterem analogická výchovným opatřením ukládaným mladistvým. Ovšem stojí za úvahu, zda v případech, kdy se děti a mladiství dopustí té nejzávažnější trestné činnosti, je opodstatněné zavádět mírnější trestní systém. V některých případech, u těch nejzávažnějších provinění se náprava jeví jako nemožná a trvalá detence ve speciálním zařízení pro děti a mládež nepřináší z dlouhodobého pohledu řešení.

V mnohých případech se jedná o jedince s možným psychiatrickým onemocněním, kteří potřebují komplexní systémovou péči spojenou s detencí. Komplexní péče vyžaduje úzkou spolupráci s resortem zdravotnictví (např. neuropsychiatr), orgány ochrany sociálně-právní ochrany dětí a s pedagogy, speciálními pedagogy a psychology. Pouze v některých případech je šance na návrat do běžného života.

V současné době se kapacita jediného speciálního zařízení v Boleticích pro tyto případy jeví jako naplněná a první poznatky z praxe ukazují, že ačkoliv klienti procházejí intenzivním terapeutickým a převýchovným programem, po delší době se vracejí zpět do prostředí, v kterém se dopustili trestné činnosti a riziko recidivy je vysoké.

Koncepčně by se úvahy měly ubírat směrem, zda v případech nejzávažnější dětské a mladistvé kriminality nepřistoupit k jinému řešení. Např. ve skotské úpravě juvenilní kriminality, která v mnohém inspirovala českou úpravu, se o pachatelích a jejich činech vede záznam bez ohledu na věk, ve kterém se protiprávního jednání dopustili. Obdobně u pachatelů nejzávažnější trestné

činnosti ustupuje zásada ochrany soukromí osobnosti mladistvého ve prospěch ochrany společnosti.

Seznam použité literatury

- BLAHOŽ, J., *Sjednocující se Evropa a lidská a občanská práva*. Praha: ASPI 2005.
- DOUBRAVOVÁ, D. - OUŘEDNÍČKOVÁ, L. - ŠTERN, P., *Příručka pro probaci a mediaci*. 1. vyd. Praha: SPJ 2001.
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu novely trestního řádu*, tisk 785 Poslanecké sněmovny, volební období 1998 – 2002, dostupné z: <http://www.parliament.cz>
- HRUŠOVÁ, M. a kolektiv., *Zákon o rodině. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005.
- JELÍNEK, J., *Soudnictví ve věcech mládeže a změny v trestním řízení (poznámky k orientačnímu studiu)*. Bulletin advokacie, č. 11-12, 2003.
- JELÍNEK, J., *Zásada rychlosti trestního řízení*. Kriminallistika, Ročník 36, č. 1, 2003
- JELÍNEK, J., a kolektiv., *Trestní zákon a trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a předpisy související*. 21. aktualizované vydání. Praha: Linde a.s., 2004.
- MANDÁK, V., *Předstížná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995*. Bulletin advokacie, 1996, č. 4.
- MANDÁK, V., *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis-Praha, 1975.
- MARTIN, A., E., *Oxford Dictionary of Law*. Oxford University Press: Oxford New York. Forth Edition. 1997. heslo: keeping the peace.
- MIRIČKA, A. - SCHOLZ, O., *O trestním soudnictví nad mládeží*. Praha: Československý kompas, 1932.
- Právní úprava trestního soudnictví nad mládeží v Československu z roku 1931*. Praha: IKSP, 1996, pramen 190.
- NOVOTNÝ, F. - RŮŽIČKA, M. a kol., *Trestní kodexy : trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha: Eurounion, 2002.
- RIZMAN, S. - SOTOLÁŘ, A. - VÁLKOVÁ, H., *K vybraným otázkám novel trestních kodexů: Sborník příspěvků, závěrů a doporučení ze semináře s mezinárodní účastí*, Srní, 15. – 17. 11. 1995. 1. vyd. Praha: SPJ 1996. Závěry a doporučení z mezinárodní části semináře.
- RŮŽIČKA, M. - ZEZULOVÁ, J., *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004.
- RŮŽIČKA, M., *Vazba po novele trestního řádu (změny provedeny zákonem č. 265/2001 Sb.)*, Právní rádce, 2002, č. 10, Příloha.
- SCHELLOVÁ, I., a kolektiv., *Právní postavení mladistvých*. Eurolex Bohemia: Praha 2004.
- SOPKO, L., *Mladiství provinilci ve vyšetřovací vazbě*. Socialistické soudnictví, 1969, č. 6.
- SOTOLÁŘ, A. - OUŘEDNÍČKOVÁ, L. - SOVÁK, Z., *Mediační a probační služba v ČR: Současný stav a možnosti dalšího vývoje*. Právní praxe, 1997, č. 7.
- SOTOLÁŘ, A. - SOVÁK, Z., *Ke koncepci probační a mediační služby v České republice*. Právní rozhledy, 1996, č. 6.

- SOTOLÁŘ, A. - VÁLKOVÁ, H., *Soudnictví pro mladistvé*. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky, Svazek 59, 2000.
- SOTOLÁŘ, A., *K povaze probačního dohledu nad mladistvými provinilci*. Trestněprávní revue, 2005, č. 11.
- Statistická vyhodnocení činností PMS.
- STORCH, F., *Vyručení obviněného z vazby vyšetřovací*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. 1895.
- ŠÁMAL P.-VÁLKOVÁ, H.-SOTOLÁŘ, A.-HRUŠÁKOVÁ, M., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004.
- ŠÁMAL, P. - BAXA, J. - PÚRY, F., *Trestní řád: Komentář. I. díl*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck. 2001.
- ŠÁMAL, P. - BAXA, J. - PÚRY, F., *Trestní řád: Komentář. II. díl*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck. 2001.
- ŠÁMAL, P., *K rozhodování o vazbě a k trvání vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue 2004, č. 10
- VÁLKOVÁ, H., *Proč byla reforma trestního soudnictví ve věcech mládeže oddálena a jaké byly její cíle?* Trestněprávní revue, č. 5/2002.
- VANTUCH, P., *Obhajoba obviněného*. 2 doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2002.
- Vybrané otázky problematiky žen a mladistvých ve věznicích*, ČHV, Praha 2003.
- WALTHER, A., POHL, A. *Thematic Study on Policy Measures concerning disadvantaged Youth*. Study Commissioned by the European Commission. Turbingen, 2005.
- ZEHR, H., *Changing Lenses*, Herald Press: 1990.
- ZUCKER, A. *Die Untersuchungshaft*, Die oesterr. Strafprozessordnungen 1876.
- Zvláštní zpráva obsahující vyhodnocení postupu státních zastupitelství při aplikaci zákona č.218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (na trestním úseku i v netrestní oblasti) na rok 2005*, Nejvyšší státní zastupitelství, 2005.

Seznam použité judikatury

IN_{tm} 4/2006

NS 4 Tz 21/2002

NS 1/2001-T 10

R 12/04

R 14/94

R 14/94 IV

R 17/1985

R 33/1994

R 34/96

R 39/1968

R 39/1995

R 43/63

R 51/1995

R 52/1993

R 58/1994

R 64/92

R 65/1971

R 8/89

To 9/2002

ÚS 207/99

ÚS 94/2000 – n

II. ÚS 347/96

II. ÚS 663/05

III. ÚS 188/99

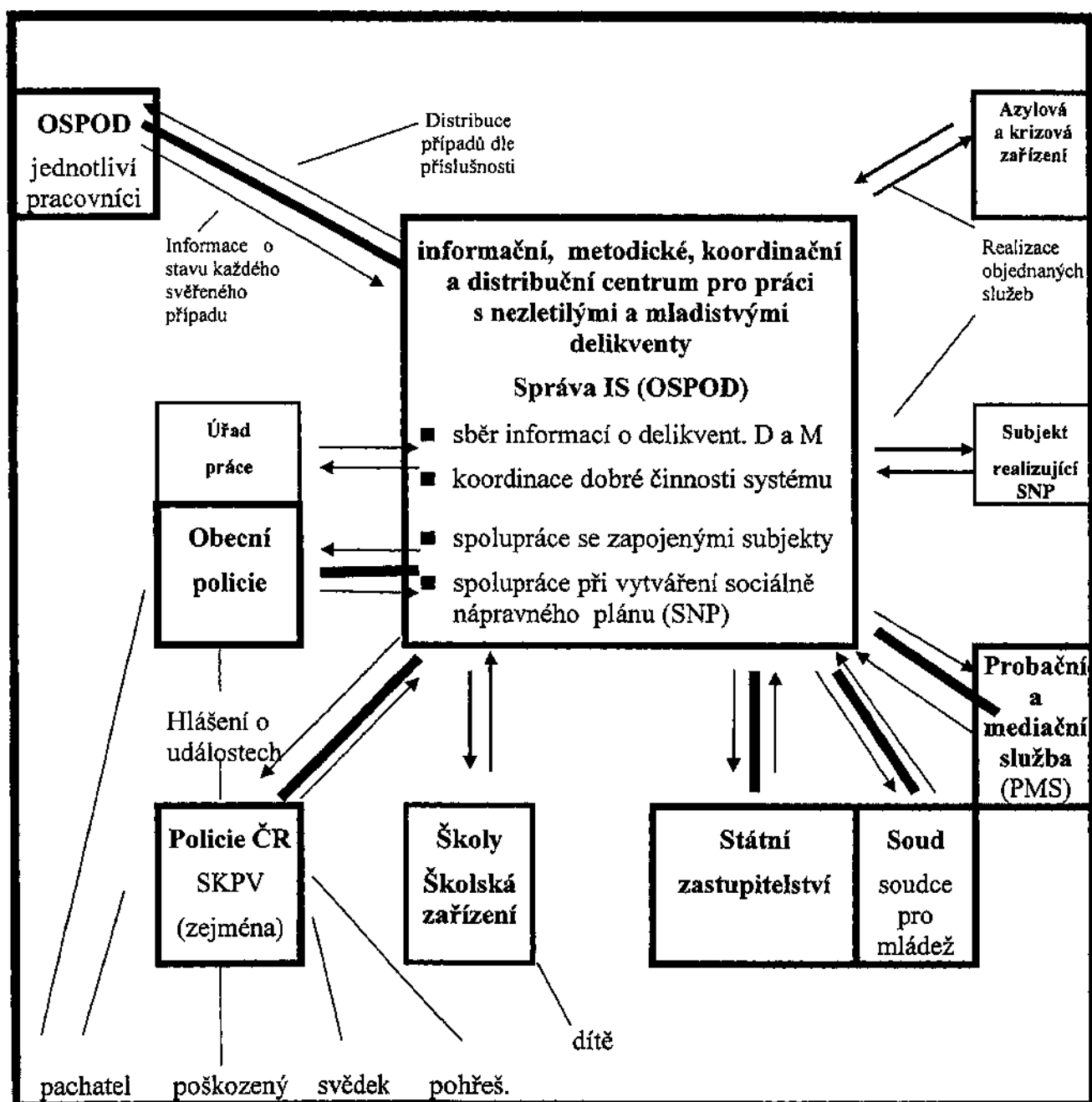
Přílohy

Příloha 1:

Základní schéma napojení zainteresovaných subjektů a toky informací

Zdroj: Metodika Systému Včasné Intervence pro rok 2006, Ministerstvo vnitra ČR

Organizační struktura, toky informací, vazby subjektů

SNP = sociálně nápravný plán; OSPOD = orgán sociálně-právní ochrany dětí

Příloha 2

Zdroj: PMS ČR

	Celkem evidováno	Přípravné řízení a řízení před soudem	Vykonávací řízení
2002	28291	6323	22970
2003	28365	6823	21542
2004	28403	7536	20867
2005	26338	5847	20491

Zdroj: PMS ČR

Příloha 3

Celkový počet evidovaných spisů u PMS pro věkovou kategorii 0 – 18 let v období od 1.1. 2005 do 31.12. 2005.

Zdroj: PMS ČR

Absolutně		počet spisů	počet spisů v %
z toho	v přípravném řízení a řízení před soudem	1930	48,4%
	ve vykonávacím řízení	1950	51,6%
	spácháno dětmi 0-14	810	21,4%
	drogová kriminalita	145	3,8%
	extremismus	17	0,4%

Poznámka: vzhledem k tomu, že u klientů věkové kategorie 0-18let je možné současně uložit 2 a více opatření, je součet činností, úkonů vyšší než celkový počet evidovaných spisů.

Příloha 4

Nově evidované případy PMS ČR	2002	%	2003	%	2004	%	2005	%
Celkem evidováno	29291	100,0%	28365	100,0%	28403	100,0%	26338	100,0%
z toho TC mládeže	2267	7,7%	2270	8,0%	3969	14,0%	3780	14,4%
z toho TC spojená	765	2,6%	903	3,2%	839	3,0%	828	3,1%
z toho TC spojená	75	0,3%	102	0,4%	88	0,3%	79	0,3%

2004	mladiství+děti	v %
celkem	3969	100,0%
přípr. řízení a říz. před soudem	2494	62,8%
výkon. řízení	1475	37,2%

	Celkem evidováno	Přípravné řízení a řízení před soudem	Vykonávací řízení
2002	29291	6323	22970
2003	28365	6823	21542
2004	28403	7536	20867
2005	26338	5847	20491

Zdroj: PMS ČR

Příloha 5

Počet uskutečněných mediací a zpráv před rozhodnutím

Zdroj: PMS ČR

	PRAHA	STRČ	JČ	ZČ	SEVČ	VČ	JM	SM	ČR
Počet uskutečněných mediací (15-18)	0	33	68	40	94	101	82	77	485
Počet uskutečněných mediací (0-14)	0	0	0	0	2	0	1	4	7
Počet uzavřených dohod o náhradě škody (včetně dohod uzavřených bez mediace)	0	17	78	11	113	80	75	45	419
Počet uzavřených dohod o náhradě škody (včetně dohod uzavřených bez mediace) (0-14)	0	0	0	0	1	0	0	2	3
Počet zpracovaných zpráv před rozhodnutím	27	49	67	115	159	98	16	77	608
v % z celkového množství PM spisů mladistvých	13%	21%	20%	28%	28%	21%	2%	10%	16%
Počet zpracovaných zpráv před rozhodnutím (0-14)	2	3	0	18	1	11	1	13	49
v % z celkového množství PM spisů dětí	33%	21%	0%	33%	2%	28%	5%	18%	18%